

שיעורים בפרשת השבוע

מפי מורינו
פה מפיק מרגליות
הרה"ג ר' יצחק אהרן גאלדהירש שליט"א

חנוכה תשפ"ו

גליון ע"ז

השיעורים נאמרים מדי יום ביומו
בין מנחה למעריב
בביהמ"ד 'קהל חסידים'
שערי חסד - ירושלים

נדבת ידידנו עוז הרב משה אשר אנשיל גאלדבערגער הי"ו
לרגל שמחת נישואי בתו הכלה שתח"ל
עב"ג החתן המופלג בתור"ש הרב עזריאל פאשקעס הי"ו
למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת
יעזור השי"ת שהזיווג יעלה יפה יפה לבנין עדי עד
ויזכו לבנות בית נאמן בישראל דורות ישרים ומבורכים
וכל טוב וטוב בר"ג

נדבת ידידנו עוז הרב לוי יצחק דערבארעמדיגער הי"ו
לרגל שמחת נישואי בנו החתן המופלג בתור"ש הרב יעקב יוסף הי"ו
עב"ג למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת
יעזור השי"ת שהזיווג יעלה יפה יפה לבנין עדי עד
ויזכו לבנות בית נאמן בישראל דורות ישרים ומבורכים
וכל טוב וטוב בר"ג

נדבת הר"ר שלום בהרה"ח ר' אהרן געטער שליט"א
לרגל שמחת הולדת בתו למזל"ט
יזכו אביה ואמה לגדלה לתורה ולחופה
ולמעש"ט וכט"ס בר"ג

ניתן לשמוע השיעורים

בקול נעימות הפרשה 077-2110208

מס' ארה"ב 901-9311-518

שיעורים שבועיים בשלוחה 1 | שיעורים יומיים בשלוחה 4

לתרומות והנצחות

לעילוי נשמת או לזכות יקירכם

ניתן לתרום ב"גדרים פלוס" ע"ש נעימות הפרשה

או בפלאפון מס' 053.414.3747

יו"ל ע"י מכון נעימות הפרשה להפצת שיעורים מפי מורינו שליט"א

לקבלת הגיליון ולהערות והארות במייל nh987611@gmail.com

הודעה מדומכין : נשאר עוד כמות מצומצמת מהספר החדש "נעימות הפרשה – בראשית ויו"ט חנוכה

כל דקודם זוכה לרכוש הספר בפל' 0534143747

אגרת לקורא הנכבד

זה למעלה משלש שנים בהם אתה זוכה יחד עם המוני בית ישראל להנות מהאור הבהיר של השיעורים הקולחים הנמסרים בבהירות נפלאה ע"י המגיד מישורים שליט"א מדי שבוע בשבוע באידיש ובשפת הענגליש, בנוסף למשתתפים בפועל במקום בו נמסרים השיעורים, נמנים על שומעי לקחו עוד מאות יהודים המאזינים בשקיקה לשיעורים במערכת הטלפונית של "נעימות הפרשה" המחולקת לשלוחות לפי פרשיות השבוע ומועד השנה, ואליהם מצטרפים עוד מאות המתענגים על השיעורים הנפלאים הערוכים בחן בגליון השבועי "נעימות הפרשה" שיוצא לאור ע"י המכון, ובפרט בעת האחרונה זכינו להוציא לאור עולם את הספר "נעימות הפרשה – בראשית" בו נלקטו ממיטב השיעורים והחידושים של המגיד שליט"א מסודרים לפי פרשיות השבוע על סדר הפסוקים.

ודאי שאלת את עצמך לא פעם – מהיכן ירק זה חי? ובכן, באנו בזה להבהיר כי אכן תודות לנדיבי לב הנוטלים על עצמם כפעם בפעם להשתתף בהוצאות לרגל שמחה במעונם או להנצחת זכר קרוביהם, תרומות אלו משמשות כבסיס מינימלי להוצאות המכון. אך על כגון הא נאמר 'אין הקומץ משביע את הארץ, ובכדי שלא ייבש המעיין ונוכל להמשיך א"ה תמידין כסדרן בהדפסת הגליון השבועי והפצתו, ובתפעול הקו הטלפוני עם מאגר השיעורים הנרחב, אנו זקוקים לתמיכתכם הקבועה מדי חודש בחדשו בסכום של מאה שקלים לחודש, או כמנין ב"ן שקלים, או כמנין ל"ו הנרות – כפי מסת ידכם אשר תשיג, וכל המרבה הרי זה משובח.

דרכי התרומות: ב"נדרים פלוס" ע"ש "נעימות הפרשה". או בפק' 0534143747.

או להשארת פרטים בקו נעימות הפרשה 077-2110208 שלוחה 7

זכות הפצת תורה וחסידות לרבים תעמוד לכם ולב"ב להתברך בכל מילי דמיטב, בני בריכי חיי אריכי ומזוני ריחי מתוך בריות גופא ונהורא מעליא וכל טוב וטוב ברוחניות ובגשמיות.

תוכן הענינים

הכנה ליציאת חנוכה ז

בכ"ה כסלו התחילה ההשתוקקות של בני ישראל לזכות להשראת השכינה | בשעת הדלקת נרות חנוכה נעשה הבית מקום להשראת השכינה והאדם המדליק הוא בבחינת הכהן גדול | הנרות חנוכה הם עריכה והכנה לאורו של משיח | הרצון לבד אינו מספיק רק יש להוציאו מן הכב אל הפועל | בחנוכה מתגלה הרצון האמיתי של בני לטוב | על ידי סעודת מצוה משתתק הקטרוג של השטן | הזהירות שלא לאבד הרצון לטוב | כח ההתעלות ביומין דחנוכה לכל נפש מישראל באשר הוא שם | אור הנר של חנוכה יפה לבדיקה | עיקר מלחמת היצר – עצם המלחמה | חסדי ה' כי לא תמנו | ע"י הצדקה בחנוכה מקרבין ביאת המשיח | התעוררות הנאולה בימי החנוכה | נרות החנוכה מוסיפים האורה ושורפים ומכלים הרע | גדול השפע הנשפע בחנוכה

הצעזעורים והפיוטים שנהגים לומר לאחר הדלקת נרות חנוכה כ

מזמור 'רגנו צדיקים' | הפסוק 'חסדי ה' כי לא תמנו' | טעם אמירת ויהי נועם אחר הדלקת נר חנוכה | מעוז צור ישועתי לך נאה לשבח. תבון בית תפילתי ושם תודה נזבח. | וכידו הגדולה הוציא את הסקלה. חיל פרעה וכל זרעו ירדו כאבן במצולה.

ביאורים ב"על הנסים" כט

מה היה הנס במה שנמסרו הרשעים ביד הצדיקים עוסקי תורתך | כשמבינים שגזירות על הדת הוא צרה – זוכים לישועה

עניני חנוכה לב

נס חנוכה – הכח של מצוה מדרבנן | תקנות חז"ל – הוא כח הקיום של כלל ישראל בגלות | הטעם שנה חנוכה בשמאל | ביאור מחלוקת בית שמאי ובית הלל אם פוחת והולך או מוסיף והולך | כמה תירוצים על קושיית הבית יוסף | מחלוקת בית שמאי ובית הלל אם הולכים אחר ה'בבחי' או אחר ה'בפועל' | שילוב שני התירוצים של הבית יוסף | בגדר מצות מהדרין מן המהדרין | הידור בהוספת הזמן הוא רק עד שליש | מעלין בקודש ולא מורידין | מעלין בקודש קאי על ה"גברא" המדליק | ע"י הדלקת נרות חנוכה מוכרחים

לבוא לידי הכנעה וממילא באים לידי הודאה | מוסיף והולך בהודאה על ההודאה עד בלי די | מצות נר חנוכה מתוך ענוה והכנעה | בדין להדליק נר חנוכה בשמן האסור בהנאה | הטעם שאין מזכירים על הנסים ב'ברכת מעין שלש' | טעם א' – 'על הנסים' איננה ברכה בפני עצמה | טעם ב' – משום שברכת מעין שלש אינו נכלל בפרסומי ניסא | ענין אבילת 'סופגניות בימי החנוכה' | טעם ג' – אין שייך לומר על הנסים מקוצר | הלימוד מקרבנות הנשיאים שקוראים בימי החנוכה | אהרן זכה לחנוכות חשמונאי בזכות קרבנות הנשיאים | בקרבנות הנשיאים נרמז דברי המשנה אם אין אני לי מי לי וכו' | לימוד זה גם מעצם הנרות חנוכה

עג עניני ליעוד התורה בחנוכה

על ידי הלימוד ב'תורה אור' זוכים להרגיש טעם ב'נר מצוה' | לימוד גמרא בחנוכה | רמז בפרשת מקץ לחנוכה | חמש שסי"ן | ההשגות והזכויות על ידי התורה

עז דברי התחזקות לכבוד חנוכה

רמז נפלא ליומין דחנוכה – עבודת האחדות | להתערער בחנוכה על ענין מורא מקדש | גם החיפוש – שלא באו לידי יאוש | עניני הסביבון | כח התפילה | נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ | עיקר התענוג על ידי תומ"צ | המעלה של כל מעשה קטן | סגולת נר ה' דחנוכה | שבת חנוכה – שבת של שמחה

סח עניני ההודאה בחנוכה

במקום גדולתו שם ענוותנותו | הבחינה של מוסיף והולך בטוב פוחת והולך ברע | עבודת ההודאה ע"י ריבוי ההכנעה | הודאה שלימה שלא ע"מ לקבל פרס | עבודת ההודאה ביומין דחנוכה

עז עניני חנוכה בפרשת ויגש

רמז לנרות חנוכה | האם יש לכם רצון ודבקות | הש"ת יורד עם בנ"י לגלות | ירידת השכינה למטה מעשרה בהדלקת נרות חנוכה

עניני חינוך פ

חג החינוך | ע"י חביבות מצות נר חנוכה יזכה לבנים תלמידי חכמים | עניני חינוך הבנים
 לחמימות בעבודת ה' | גילוי אור הגנוז של האדם בחנוכה ועי"כ יזכה לבנים ת"ח | דרך
 חינוך הבנים ע"י אהבה | השפעת מעשה האבות על הבנים | הזהירות בממון כשר משפיעה
 על הבנים | להרחיק הבנים מחברים רעים

זאת חנוכה פט

סגולת יום זאת חנוכה | סעודת זאת חנוכה לגמרה של מצוה | לתקן ימי החנוכה בזאת
 חנוכה | הלימודים מחנוכה | התעוררות רחמים בחנוכה

המנה ליצי החנוכה

בכ"ה כסלו התחילה ההשתוקקות של בני ישראל לזכות להשראת השכינה

ראו בעינים שכבר נגמרה כל מלאכת המשכן, והכל עומד מוכן על מכונו, ומ"מ אין השכינה שורה בה עדיין, מחמת רצון השי"ת שחנוכת הבית של המשכן יהיה דוקא ביום ראש חודש ניסן, החודש שנולד בו יצחק, ועמדו והשתוקקו עד כלות הנפש שכבר יגיע ראש חודש ניסן, בבחינת 'נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' (תהלים פד, ג).

והשתוקקות זו היתה חשובה ביותר לפני השי"ת, ולכן קבע שביום כ"ה בכסליו כשהתחילה ההשתוקקות העצומה אצל בני ישראל, יהיה חנוכת בני חשמונאי, ויתעורר בכל שנה ושנה בימי החנוכה, ההשתוקקות הזאת שהיה לבני ישראל בימים הללו.

ובאמת היה זה נסיון קשה מאוד לבני ישראל, לאחר שעמלו וטרחו כל כך בבניית המשכן, וכל אחד נדב נדבת ליבו הטהור במידה מרובה, והנה סוף סוף המשכן עומד כבר מוכן לחנוכו, והיו משתוקקים מאד לחנך כבר את המשכן, ואעפ"כ מחמת ציווי השי"ת המתינו עד ר"ח ניסן.

ונמצא שבמשך כל ימים הללו, מכ"ה כסלו עד ר"ח ניסן, היה לבני ישראל

כתב בספר ארץ צבי {להגה"ק מקוויז"גלוב זי"ע} {פרשת פקודי}, דהנה המסבב כל הסיבות סיבב שביום כ"ה כסליו נצחו החשמונאים את היוונים במלחמתם, ועל שם זה קבעו את שם החג 'חנוכה' שהוא 'חנו-כה'.

והטעם שבחר ה' דוקא ביום זה, הוא עפ"י דאיתא בחז"ל {ילקוט שמעוני מלכים קפד}, 'אמר רבי חנינא, בכ"ה בכסליו נגמר מלאכת המשכן, ועשה מקופל עד אחד בניסן, כמו שכתוב ביום הראשון באחד לחודש תקים את המשכן. והיו ישראל ממלמלין על משה לומר, למה לא הוקם מיד, שמא דופי אירע בו, והקב"ה חשב לערב שמחת המשכן בחודש שנולד בו יצחק וכו'. ומעתה הפסיד כסליו שנגמרה בו המלאכה, אמר הקב"ה עלי לשלם, מה שילם לו הקב"ה, חנוכת חשמונאי'.

וכתב הרה"ק מקוויז"גלוב זי"ע שהנה במשך כל ימי בניית המשכן היו כלל ישראל משתוקקים, מתי נזכה לגמור מלאכת המשכן ונזכה להשראת השכינה בתוכינו, ובזה יתוודע לנו שזכינו לכפרה על חטא העגל. וכל שכן שהשתוקקות זו נכפל ונשלש ביותר, מיום כ"ה כסלו עד ראש חודש ניסן, כי

סיבב השי"ת שביום זה דייקא כ"ה כסליו, ינצחו בני ישראל את היוונים ויקבעו אז את היו"ט של חנוכה. ונמצא שהיו"ט של חנוכה מורה ומבטא את השתוקקותם של בני ישראל לבניית בית המקדש.

ומסיק הרה"ק מקוז'יגלוב זי"ע, שלמרות שבעוונותינו הרבים נחרב בית מקדשינו, מ"מ השתוקקות זו לא שקטה ולא עברה מן העולם ונשאר תמיד לעולמי עד, וזה מתעורר מחדש בכל שנה על ידי מצוות נר חנוכה.

ההשתוקקות העצומה שכבר יתקיים בהם הפסוק 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' - בתוך כל אחד ואחד, וכבר רצו בכל מאודם לזכות ליהנות מזיו השכינה במשכן, וכמו שאכן כך היה ביום ר"ח ניסן, שירדה השכינה ויצאה אש מלפני ה' ששרפה כל החלבים שעל המזבח, וזה הכניס שמחה עצומה בכלל ישראל, כמו שנאמר (ויקרא ט, כד) וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם.

והיות שביום כ"ה כסליו נתעוררה התשוקה העצומה בכלל ישראל לזכות להשראת השכינה ולחנוכת המשכן, לכן

בשעת הדלקת נרות חנוכה נעשה הבית מקום להשראת השכינה והאדם המדליק הוא בבחינת הכהן גדול

(דברים לג, י) 'שימו קטורה באפך', ובכל הקרבנות, ובמנחת חביתין, ובעבודת יום הכיפורים שאינה כשירה אלא בו, וכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, ושבתו כולו משרתי אלקינו.

ומתרג' הרמב"ן, שהנחמה שהיה לאהרן על ידי המנורה, הוא מפני שאמר לו השי"ת שיהיה חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות, ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה, והוא 'חנוכה' שקרויה על שם הכהנים, והוא חנוכת

והנה ידועים דברי רש"י (ריש פרשת בהעלותך ומקורו ממדרש תנחומא בהעלותך ה), למה נסמכה פרשת מנורה לחנוכת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות בוקר וערב.

והרמב"ן מקשה שם, למה ניחמו דוקא בהדלקת הנרות, ולא ניחמו בקטורת בוקר וערב ששיבחו בו הכתוב

המקדש מעט, ומקום להשראת השכינה בהתגלות עצומה, והבעל הבית העומד ומדליק הוא דומה לעבודת הכהן גדול בבית המקדש שהדליק והטיב הנרות. וממילא דייקא בימי החנוכה כשאנו זוכים לטעום טעמה הערב והמתוק של עבודת בית המקדש בתוך בתינו, מתעורר עד מאד ההשתוקקות בלב ישראל, מתי נזכה כבר לבנין הבית המקדש השלישי בפועל.

בני חשמונאי, והדלקת נרות זו לעולם עומדת ואף בזמן הגלות.

ועל פי דברי הרמב"ן מבואר היטב מה שקבעו חז"ל לימי החנוכה בהלל והודאה, כי 'הודאה' הוא כנגד מידתו של אהרן, 'הודי'.

ויוצא לנו מדברי הרמב"ן, שכאשר בני ישראל מדליקים נרות חנוכה, נחשב שכל בתי ישראל נעשים בבחינת בית

הנרות חנוכה הם עריכה והכנה לאורו של משיח

וכמו"ש בספה"ק מאור עינים (פר' מקץ ד"ה זמן שיעור הדלקת נר חנוכה, ועוד) שגר חנוכה הוא בסוד הפסוק (תהלים קלב, יז) **'ערכת' נר למשיח'**, והיינו שגר חנוכה הוא **'עריכה'** והכנה לאורו של משיח. ואנו תפילה שאכן יעלה

ועל ידי שביום זה כ"ה כסלו התחיל ההשתוקקות הראשונה לחנוכת המשכן, עי"ז מתעורר בנו השתוקקות עצומה בכל שנה בימי החנוכה, שכבר ירחם ה' עלינו ונזכה לבנין בית המקדש השלישי בביאת משיח צדקנו.

א. עיין בזהר חדש (כי תשא דף עד עמוד א) לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל וגו' לך ה' הממלכה (ד"ה א' כט), ואינון חולקהון דצדיקא ברזא דא, הגדולה דא אברהם, הגבורה יצחק, התפארת יעקב, הנצח חולקא דמשה, ההוד חולקא דאהרן, כי כל לקביל חולקא דיוסף, הממלכה חולקא דדוד. ועיין עוד בפרי צדיק (חנוכה ה): וכפי הסדר גלות יון החמישית המנגד להקדושה, **מדת הוד בבחינת אהרן הכהן**, וכן הוא בתיקוני זוהר (תיקון י"ג), תמינאה בהודאה, ונזכר שם כל ענין חנוכה, וכן כתב האריז"ל, שחנוכת החשמונאים הוא תיקון הוד שבקדושה, ולכן היה הנס על ידי הכהנים, וכן כתבו (בראשית רבה צ"ט ב') לוי כנגד יון זה שבט שלישי וכו', כי הם זה לעומת זה ולכן נפלו בידם.

שפירש הרה"ק רבי חנוך הענין
מאלכסנדר זי"ע, 'חייך שלך גדולה
משלהם', 'חייך' - 'אז עס גייט דיר אין
לעבן' - בזה שהדבר נוגע לך בחייך מה
שלא היה שבטך בחנוכת הנשיאים, אם
כן 'שליך גדולה משלהם', כי
ההשתוקקות חשובה לפני השי"ת עוד
יותר מחנוכת הנשיאים בפועל.

ויבוא לפני השי"ת מעשה הדלקת
הנרות וההשתוקקות לבנין בית
המקדש, להחיש גאולתנו ופדות
נפשנו במהרה.

והשתוקקות זו אסור להיות רק מן
השפה ולחוץ, רק צריכים להשתוקק
בהשתוקקות וציפיה אמיתית, כמו

הרצון לבד אינו מספיק רק יש להוציאו מן הכח אל הפועל

להוציא את הרצון מן הכח אל הפועל
במעשה ממש. וכמאמר העולם בדרך
צחות, על לשון הגמרא (במס' חגיגה פרק
ב') לגבי הרקיע הנקרא 'וילון' - 'וילון -
אינו משמש כלום', דהנה 'וילון' הוא
באידיש לשון רצון, והיינו שכאשר יש
לאדם רק רצון בעלמא ואינו מביא את
הרצון לידי מעשה, אזי 'וילון' הרצון
לבד, 'אינו משמש כלום'... אך באמת
על ידי שהאדם מעורר בקרבו
ההשתוקקות ורצון מרובה, זה גופא
יביאנו להביא את רצונו לידי מעשה,
מרוב הרצון וההתשוקה שיש לו לזה.

וההשתוקקות ורצון זה שיש לבני
ישראל בימי החנוכה, חשוב ומקובל
מאד אצל השי"ת, וכמו שמבאר
בספה"ק תפארת שלמה (ליקוטים עקב)
את הפסוק (דברים ד, לז) 'ותחת כי אהב
את אבותיך ויבחר בזרעו אחריו', 'אבות'
מלשון רצון, מלשון הפסוק (דברים כט, יט)
'לא יאבה ה' סלוח לו'. וזהו ותחת כי
אהב את "אבותיך", השי"ת אוהב את
הרצונות וההתשוקות הטובות של בני
ישראל.

אמנם עבודת האדם הוא שלא
להישאר עם הרצון בלבד, רק יש לנו

בחנוכה מתגלה הרצון האמיתי של בני לטוב

הרה היא בחינת דביקות, היינו שמעצמה היא דבוקה תמיד בתאוותה בלי שום גורם לזה. 'ויאמר יהודה', הוא הבורא ב"ה, 'הוציאנה ותשרף' עבור זה, שבלא שום גרמא ומניעה היא הרה לזנונים, רק מעצמה היא הרה ודבוקה לתאות לבה הרע.

'היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר', בהתנצלות של אמת, ששקר ענה השטן בזה שמקטרג על בני האדם שהמה דבוקים בגודל תשוקה לתאוות רעות, כי האמת הוא כך שרק 'לאיש אשר אלה לו אנכי הרה', פירוש, שאנחנו עמו דבוקים רק בבורא עולמים ב"ה שהוא מקור החסד, ו[חס"ד] גימטריא אל"ה לו.

ומה שאנחנו עושים לפעמים נגד רצון הבורא ב"ה, הוא רק מחמת רוב טרדת הזמן וטרדת הפרנסה ושאר מאורעות של בני האדם, אבל באמת בפנימיות הלב דבוקים אנחנו בגודל חיבה ותשוקה רק לבורא עולמים ב"ה.

'ותאמר' עוד לבורא עולמים ב"ה ראייה אמיתית לזה, 'הכר נא למי החותמת', מרמז על השמן של נרות חנוכה, שהיה חתום בחותמו של כהן גדול (שבת כא:), 'והפתילים' מרמז על הפתילות של נר חנוכה, 'והמטה' מרמז על הכלי של נר חנוכה, כידוע כי תיבת

הבת עין (בפרשת וישב) מאריך לרמז עניני יומין דחנוכה, בפסוקים (בראשית לח, כד-כו) 'ויהי כמשלוש חדשים ויוגד ליהודה לאמר זנתה תמר כלתך וגם הנה הרה לזנונים ויאמר יהודה הוציאנה ותשרף. הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותאמר הכר נא למי החותמת והפתילים והמטה האלה. ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני כי על כן לא נתתיה לשלה בני ולא יסף עוד לדעתה'.

ומבאר הבת עין: 'איתא בכתבי האר"י ז"ל שעיקר סוף גמר החתימה היא בחנוכה. אם כן נוכל לומר שזה מרומז בפסוקים אלו על דרך זה, 'ויהי כמשלוש חדשים', היינו מראש השנה עד חנוכה, שאז עיקר גמר חתימה, על כן בא המקטרג על בני האדם לפני בורא עולמים ברוך הוא, שהוא מרומז בתיבת 'יהודה' (ע' זח"א פט ע"ב), לומר 'זנתה תמר כלתך', היינו כנסת ישראל שדמתה לתמר (שמו"ר לו, א), ואמרו חז"ל (סוכה מה:): 'כתמר, מה תמר זה אין לו אלא לב אחד, אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים', והיא מכונה בשם כלה (פס"ר פ' לז), זנתה וסרה ממך, והלכה אחר זנונה.

ולא די לה בזה שהלכה אחר תאות לבה הרע, אלא שגם היא 'הרה לזנונים',

תיבת של"ה מרמז על משיח צדקנו, כמאמר הכתוב (בראשית מט, י) 'עד כי יבוא שילה', היינו מחמת שזה זמן רב שלא נתתי ומסרתי אותם לרועה נאמן הוא משיח צדקנו שיבוא במהרה בימינו אמן כן יהי רצון. ע"כ דבריו הקדושים. ואכן על ידי מצות נר חנוכה רואים גודל השתוקקותם של בני ישראל לטוב, כמו שכתב הרמב"ם (פ"ד מהלכות חנוכה ה"ב) 'מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד', ובני ישראל ניגשים למצוה זו מתוך השתוקקות וחביבות גדולה, וממילא ניכר מכך הרצון האמיתי של בני ישראל לטוב.

המט"ה עם הכולל גימטריא כל"י. פירוש, מהמצות נר חנוכה שאנו מקיימים כמצות רצונך הקדוש, היא ראייה מפורשת שאנחנו הולכים רק אחר רצונך, וחשוקים ודבוקים רק בך ולא ח"ו וכו', רק מה שאנחנו עושים לפעמים נגד רצונך הוא רק מחמת הנ"ל.

'ויאמר יהודה', הוא הבורא ב"ה, 'צדקה ממני'. כביכול אני חייב בזה (ע' רש"י ז"ל), היינו הבורא ב"ה מודה להם שהמה צודקים, כי אני רואה שהאמת הוא שהמה דבקים רק ב', ומה שהמה עושים לפרקים נגד רצוני ח"ו, הוא רק מחמת 'כי על כן לא נתתיה לשלה בני',

על ידי סעודת מצוה משתתק הקטרוג של השטן

אמר לו המגיד, אם רצונך שאהיה סנדק לרך הנולד, עליך להבטיחני שתקיים את מנהג ישראל לערוך סעודת ברית מילה, ונתן לו עצה מהיכן יהיו לו עובר הוצאות הסעודה, לך נא אל המעביד שלך ובקש ממנו סכום של הסעודה, ובכסף זה תקנה צרכי סעודה, ותפרע לו לשיעורין בתשלומים, שבכל שבוע יפחית לך המעביד כמה פרוטות מזמי שכירותך, ולא תרגיש כל כך בכל שבוע הפרוטות המועטות הללו

אפשר להסמך לדברי הבת עין, מעשה שהיה אצל רבו הרה"ק רבי **מרדכי מטשרנוביל** זי"ע: פעם נכנס יהודי להמגיד מטשרנוביל להזמין לסנדקאות אצל בנו הנולד לו למזל טוב. שאל אותו המגיד, האם תיערך סעודת ברית כנהוג, ענה הלה באנחה, משתכר אנוכי פרוטות מועטות אשר בקושי מספיקים לפרנסת אנשי ביתי, וממילא אין בידי מעות לערוך סעודת ברית מילה כנהוג.

ותאותי, אבל אתה גם רואה גם את האנחה שהנני מתאנח על מה שלא עלה בידי לנצח את יצרי.

וידוע מה שאמר הרבי ר' זושא זי"ע, שראה את כל המלאכים שנבראו על ידי החטאים של בני ישראל, ולא מצא אף אחד מהם שלם, אלא כולם בעלי מומים, לזה חסר יד ולשני רגל, כי על ידי האנחה שהאדם מוציא מלבו לאחר החטא, הם נעשים בעלי מומים.

לעומת זה כאשר יהודי מקיים מצוה, ראה גם ראה עד כמה הוא שש ושמח בכך ועושה יומא טבא לרבנן על כל מצוה ועל כל סיום מסכת, ומזה רואים להדיא שהרצון האמיתי של בני ישראל הוא, לקיים כל המצוות ולהתרחק מכל העבירות, ולכן לאחר החטא אין עורכים חלילה סעודה לכבוד החטא, ואדרבה נאנחים מרה על כך, ורק לאחר קיום מצוה עושים סעודה גדולה.

והיות שהשטן שומע תמיד מהמלאך מיכאל טענה זו להמליץ טוב על ישראל, לכן הוא משתדל למנוע את בני ישראל מלקיים סעודות הנ"ל. והנה לדאבונו בנוגע לסיום מסכת כבר עלה בידי השטן למעט עריכת הסיימים, וגם סעודות מצוה כבר נתמעטו, ועכשיו התחיל הס"מ להילחם גם כנגד עריכת סעודת ברית מילה, ומשום כן נכנסתי

שיחסרו לך. ועשה היהודי כך, ושוב הוסיף לו המגיד מטשרנוביל בעצמו עוד איזה סכום, ואמר לו שבעז"ה יגיע להיות סנדק בברית מילה, וגם ישתתף בסעודת הברית.

באותה נסיעה התלווה הרה"ק הבת עין לרבו המגיד מטשרנוביל, וכאשר ראה את כל המעשה הזה, שאל הבת עין, ילמדנו רבינו, מהו החרדה הגדולה אשר חרד הרבי על ענין סעודה זו. וביאר לו המגיד מטשרנוביל, דהנה שרו של עשו הוא הנקרא סמא"ל, שהם ראשי תיבות ס'עודת מ'ילה א'ין ל'עשות, ס'עודת מ'צוה א'ין ל'עשות, ס'יום מ'סכת א'ין ל'עשות. אמנם אני לא אסכים שהוא ינצח בזה, ולכן אני מעורר בתוקף לערוך בדוקא סעודת מילה.

וביאר לו הענין שהס"מ משתדל ביותר למנוע את בני ישראל מסעודות אלו, דהנה כל אימת שעולה השטן לקטרג על ישראל שעברו על מצוות התורה, עונה לעומתו המלאך מיכאל, אמנם פלוני חטא, אבל באילו פנים הוא עבר את העבירה, באיזה שברון לב הוא עשה מה שעשה, וכמו שדרשו **צדיקים** זי"ע את הפסוק (תהלים לה, י), 'ה' נגדך כל תאוותי ואנחתי ממך לא נסתרה', כלומר, אמנם רואה אתה את חטאתי

וחשבתי בזה רמז נפלא, ג"ר מצו"ה
אותיות מ"ה רצו"ן, שעל ידי הנר מצוה
שמצוה חביבה היא עד מאד, (כלשון
הרמב"ם הנ"ל), ובני ישראל מקיימים
המצוה מתוך חביבות, מזה מתגלה
הרצון האמיתי של בני ישראל.

לעובי הקורה להשפיע על כל אחד
מישראל לערוך סעודת ברית מילה.
וזהו גם כן יסוד דבריו של הבת עין,
שעל ידי מצות נר חנוכה והסעודות
שעורכים בחנוכה, מראים בני ישראל
רצונם הטוב לקיים המצוות.

הזהירות שלא לאבר הרצון לטוב

היכולת לעשות המעשה, עדיין צריך
הוא שיהיה לו הרצון, לפי שאין שום
דבר שמעכבו מלבוא לידי רצון, וזה
הכוונה 'אין לך דבר העומד בפני הרצון',
שאין לאדם דבר שמעכב בעדו שיהיה
לו הרצון, אבל היוונים בקשו להביא את
בני ישראל לידי כך שיאבדו את כל
רצונם.

וכמו שהבאנו לעיל מספה"ק **תפארת
שלמה** על הפסוק (דברים ד, לז) 'ותחת כי
אהב את אבותיך' וגו', אבותיך מלשון
רצון, והכוונה שהש"ת אוהב את
הרצונות של בני ישראל, גם כאשר אין
הדבר בא לידי מעשה, לפעמים יש מצב
של 'רצוני לעשות רצונך אלא שהשאר
שבעיסה מעכב' (ברכות יז:), אבל האדם
צריך שיהיה לו לכל הפחות הרצון
לטוב.

והנה הרבי ר' **הירש מרימנוב** זי"ע
ביאר מה שאומרים 'להשכיחם **תורתך**
ולהעבירם מחוקי **רצוניך**', שהכוונה הוא
שלא די להרשעים הללו שעמלו ויגעו
בזה להשכיח מפניו ח"ו את התורה
הקדושה, עוד לא נתקררה דעתם בזה,
אלא שחשבו מחשבות איך להעביר
מבני ישראל גם **החשק והרצון** לתורה"ק
מכל וכל רח"ל, לולא רוב רחמיו וחסדיו.

שהנה לפעמים יש שהאדם אין
עולה בידו לעסוק בתורה ולקיים
המצוות כראוי, אבל יש לו הרצון לטוב,
ואז 'אין לך דבר העומד בפני הרצון'
(מאמר החכם), וביאר **האמרי אמת** מגור
זי"ע ענין זה, שאף שלפעמים יש לאדם
הרצון לאיזה דבר ואינו מצליח, לפי
שמן השמים נגזר עליו שלא יבא לידי
קיום רצונו, אבל גם אם אין לאדם

כח ההתעלות ביומין רחנוכה לכל נפש מישראל באשר הוא שם

טובים כנ"ל בחנוכה, כי השי"ת כביכול בעצמו מוריד את עצמו אל האדם, ומאחז בו את האור להדליק ולשוב ולחזור אל ה' ולעובדו בהתלהבות ובשכל גדול, וזה נעשה בכל שנה בבוא הזמן של מצות נר חנוכה.

והגם שמעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה, אבל השי"ת חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, ולכן עשה הנס של חנוכה, שבזה ה' כביכול מוריד למטה מעשרה ומתקרב אל האדם להשיבו ולהחזירו אליו, ומלמד את האדם שכל, איך לעבוד את השם יתברך בשכל ותשובה, על ידי מצות הדלקת נרות חנוכה. ע"כ מהמאור עינים.

היוצא מדבריו הקדושים, שבכח הדלקת נר חנוכה יכול כל אחד ואחד מישראל באשר הוא שם להתעלות עד מאד, אפילו מי שכבר טבע בטיט ברוב עוונותיו, כלשון הפסוק (תהלים סט, ג) 'טבעתי ביון מצולה ואין מעמד', ואף אם טבע עד מאד, כמו שנרמז ביו"ן, שמתחיל ב' קטנה, ונמשך ב', ומשם ב' סופית -ן, מ"מ אפילו האדם שנתקיים בו 'טבעתי ב'יון', מ"מ על ידי הכח של נרות החנוכה יכול גם הוא להתעלות עד מאד.

איתא בגמרא (שבת כא:): 'פתילות ושמונים שאין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה', ומבאר בספה"ק מאור עינים (דרוש לחנוכה), דהנה השבת שהיא מתנה טובה בבית גנזי, נתן השי"ת לישראל, מפני שיש בכח השבת לקרב האדם אל בוראו, כי השומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו, כדכתיב שומר שבת מחללו, אל תקרי מחללו אלא מחול לו. אמנם לפעמים קשה על האדם להיכנס בתוך קדושת השבת, כי רם ונשא הוא השבת, כי הוא שמא דקודשא בריך הוא, ואיך יכול לקרב אל מקום גבוה ורם כזה. אך בחנוכה, כביכול השי"ת מוריד את עצמו למטה מעשרה אל האדם לקרבו. וזהו פתילות וכו' שאין מדליקין בשבת וכו', כי כמו בנר נותנין לתוכו פתילה וממלאין אותה בשמן ומדליקו, כמו כן האדם הוא פתילה, ושמן הוא החכמה שה' ממלא בו, ומדליקו להיות מאיר במעשיו ובעבודתו את ה'. והנה הפתילות הם בני אדם שאין נדלקין בשבת, שהאור אין נאחז בו, מחמת שהפתילות לא טובים והאור מסוכסכת בהם, ואי אפשר לעלות כנ"ל ושיאחז בהם האור.

ומ"מ מדליקין בפתילות אשר לא

אור הנר של חנוכה יפה לבדיקה

וממילא ישאר רושם מימי החנוכה גם לכל השנה כולה.

ואפשר להוסיף על זה דברי הספה"ק דגל מחנה אפרים (פרשת שמיי) שכתב לבאר מה שאומרים בשבת (לכה דודי) 'לא תבושי ולא תכלמי', כי מן 'בש"ת כלמ"ה' נעשה 'שב"ת מלכ"ה', שנתלבש השכינה בלבושי שבת ויום טוב, ואילו לבושי הקדרות והשחרות נזרקים, ונתלבשים בו אויבי ה' ושונאיו ילבשו בשת וכלימה.

{ועל פי זה יש לפרש בדרך צחות מה שאומרים בזמירות למוצאי שבת: 'כצאתי לבושת ולכלימה מבלי כסות ושלמה', כי אם האדם אינו מתעלה בשבת, אזי כשיורד וחוזר לימות החול הוא רוצה לשוב להרגליו הגשמיים, וזהו 'כצאתי' מן השבת, 'לבושת ולכלימה', מתקיים בי לדאבוני 'תבושי ותכלמי'.

ולכן צריכים לראות להשתנות לגמרי למעליותא על ידי קדושת השבת, וכמו ששמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מבאיאן מה שאומרים בזמירות שבת, 'המאחרים - לצאת מן השבת', שהאדם צריך לצאת מן השבת כשהוא אדם אחר לגמרי.

הרה"ק האדמו"ר הזקן מסאדיגורא זי"ע אמר בשם האר"י הק', ששבת ויום טוב הוא בבחינת 'אור', ואילו חנוכה ופורים הוא בבחינת 'נר', וזהו מה שאמרו בגמרא (פסחים ד.) ש'אור הנר' יפה לבדיקה.

וביאר הרה"ק, דהנה בשבת ויום טוב, מאחר שהאדם זוכה לקבל הארת הקדושה באופן נפלא, ממילא הוא מתעלה יותר ממדרגתו, והוא נמצא סמוך לשכינה הק', עד שנשכח ממנו כל מה שהוא לקוי בהם, וממילא במוצאי שבת ויום טוב הוא נופל וחוזר למקום שהיה בה קודם השבת והחג, ולא נשאר לו שום רושם מהשבת בימות החול.

משא"כ חנוכה ופורים שהם ימים טובים בימות החול, אזי האור של חנוכה מאיר בתוך ימי החול, כשהאדם נשאר עדיין מחובר אל הרע, ושקוע בתוך הענינים הגשמיים, ולכן כשמאיר עליו הנר מצוה בתוך חשכותו, יכול לקיים 'אור הנר יפה לבדיקה', שיבדוק על ידי ההארה של הנרות חנוכה מה הוא צריך לתקן בכל חושיו ואבריו,

עיקר מלחמת היצר – עצם המלחמה

המלחמה, ולא עצם המלחמה, שהרי בודאי היה טוב יותר ליעקב אם לא היה צריך כלל להיכנס למלחמה, ואם כן למה קרא שמו 'ישראל' המסמל את ענין המלחמה.

ומבאר האמרי אמת, דהנה באמת עצם הניצוח במלחמת היצר הוא מתנת חינוך מהשי"ת, ולא בכוחו של האדם כלל, וכמו שאמרו בגמרא (קידושין ל:), 'אמר רבי שמעון בן לוי, יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו, שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו, שנאמר אלקים לא יעזבנו בידו'. ולכן לא שייך לקרוא שמו על שם היכולת והנצחון, רק על שם המלחמה, כי המלחמה היא באתערותא דלתתא. ובזכות המלחמה עם היצר נתקיים ממילא 'ותוכל', היינו ש'נתכללת' במדת 'כל', לא מחמת כחך כלל, רק במתנת אלקים על ידי התעוררות שלו לעשות מלחמה עם היצר, בא לו עזר מהשי"ת להתגבר עליו.

ואפשר לומר שמטעם זה נקראים העם הישראלי בשם זה, כלל 'ישראל', כי זהו המהות של כלל ישראל, מה שהם מנהלים מלחמה תמידית עם

הנה בחנוכה בעת ההודאה לה' על הניסים, אנו מודים להשי"ת גם 'על המלחמות', הן בעל הניסים, והן באמירת הנרות הללו. ויש להבין בשלמא על הניסים בודאי צריכים להודות, אך מה שייך להודות על המלחמות, הרי יותר טוב היה לנו אילו לא היה כלל המלחמה.

ומבארים הספה"ק שכל מה שזכו בני ישראל לניסים ולפורקן ולישועות, הוא הכל בזכות 'על המלחמות', בזכות שיצאו החשמונאים להילחם ביוונים במסירות נפש עצומה, עשה להם השי"ת הניסים הגדולים. ולכן כשאנו מודים על הניסים, יש לנו להודות גם על מה שהשי"ת נתן לנו הכוחות לצאת למלחמה, שזה היה הגורם שנזכה לכל הניסים של חנוכה.

וענין זה מבואר בספה"ק אמרי אמת (להרה"ק ר' לייבל אייגר זי"ע - וישלח תרל"ו לסעודה שניה), על מה שנאמר (בראשית לב, כט) ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל. ויש להבין למה קרא המלאך שמו של יעקב 'ישראל', על שם הענין של 'כי שרית', שיעקב ניהל ריב עם המלאך, הרי יותר היה לו לקרא שמו על שם הנצחון - 'ותוכל', שהרי עיקר המעלה הוא נצחון

היצר הרע, 'כי שרית'. ואילו הנצחון אינו תלוי ביד האדם, רק בזכות שהאדם יוצא במלחמה נגד היצר, מסייע לו השי"ת שיעלה בידו לנצחו, 'ותוכל'.

ואפשר להוסיף על זה רמז, דהנה **ותוכל** עולה עם הכולל **תס"ג**, בגימטריא **עזר"י מע"ם ה'**. לרמז שהנצחון 'ותוכל', הוא מעם השי"ת, ואלמלי הקב"ה 'עוזרו' אינו 'יכול' לו.

חסדי ה' כי לא תמנו

והנה באמת יש להבין עוד למה נקרא שמו 'ישראל' שהוא לשון עתיד, ולא 'שריאל' בלשון עבר. והביאור בזה, כי מלחמת היצר אינו רק מלחמה אחת, רק אנו נלחמים בו בכל עת מיום לידתינו ועד צאתנו מהעולם, ולכן נקרא דוקא 'ישראל' בלשון עתיד, להורות שאנו עומדים להילחם עם היצר עוד ועוד, ובעז"ה בסופו של דבר ננצח במלחמה - ותוכל.

ובענין זה מספרים, שפעם נפגשו הרה"ק מאפטא זי"ע עם הרבי ר' ברוך

ממעז'בוז' זי"ע, והוא אריכות דברים מה שהיה ביניהם בשעת מעשה. ויהי כאשר נפרדו זה מזה, אמר הרבי ר' ברוך להרה"ק מאפטא, האם אתם עדיין לא בשלימות התמימות, השיב לו הרה"ק מאפטא, 'חסדי ה' כי לא תמנו', זה גופא הוא חסדי ה', מה שעוד לא 'תמנו', כי 'האם תמנו לגווע', האם אין לנו עוד מה לעשות בעולם הזה? הרי כשהאדם מסיים עבודתו בעולם, מתקיים בו ח"ו 'לגווע', ולכן זה חסד ה' שעדיין 'לא תמנו'.

ע"י הצדקה בחנוכה מקרבין ביאת המשיח

בספה"ק **אור לשמים** (ליקוטים) מהרה"ק ר' מאיר מאפטא זי"ע מבאר מה שכתב **המגן אברהם** בהל' חנוכה (ריש סימן עת"ר), 'נוהגין הנערים העניים

לסבב בחנוכה על הפתחים לבקש צדקה', על פי מה שאמרו חז"ל (שבת כב.) נר חנוכה בשמאל הפתח, ומזוזה בימין, והנה מ'זוזה ימין הוא ר"ת מ"י,

מתחברים האותיות של ימין ושמאל יחד, ונעשים ביחד אותיות 'משיח' וזהו קירוב הגאולה. ולכן דוקא בחנוכה מסתובבים הנערים על ה'פתחים' לבקש צדקה, כי חנוכה הוא סוד 'ערכתי נר למשיחי', שהנרות חנוכה מקרבים ביאת המשיח. וכתב באור לשמים שם שבעת הצדקה נכון לכוון זאת, ולהתפלל על הגאולה שיהיה במהרה בימינו, אמן.

וח'נוכה ש'מאל הוא ר"ת ח"ש, וביחד הם אותיות משיח, אמנם האותיות רחוקים זה מזה, שזה בימין וזה בשמאל.

ובכח הצדקה יכולים לקרובם, כדאיתא בגמרא (ב"ב י.) גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, והיינו שע"י שהעני מגיע לפתח וממלא את האויר והחלל שבין המזוזה והנרות חנוכה ומקיימים בו מצות הצדקה, עי"ז

התעוררות הגאולה בימי החנוכה

היה 'רבת את ריבם', ושני ימים טובים אלו הם התרי סמכין דקשוט נצח והוד שעל ידם יצאו בני ישראל מהגלות, כך אנו מבקשים מהשי"ת שכבר יהיה, 'וגאלינו גאולה שלימה מהרה למען שמך'.

וכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מבאירן ביאר כעין זה, מה שאומרים בעל הנסים 'ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה', דהנה לגבי סוכות למדו חז"ל 'תעשה ולא מן העשוי', והרי חנוכה וסוכות מישר שייכא אהדדי, 'כסוכה וכמבוי', ועל זה אנו מבקשים, אין הכי נמי, 'עשית תשועה גדולה', אך ההלכה בסוכות הוא, תעשה ולא מן העשוי, ולכן יש

בספה"ק מאור עינים (לחנוכה) כתב, שבכל שנה בימי החנוכה מתעורר שיהיו נסים לבני ישראל ומתעורר הגאולה שלימה, וזה לשון קדשו: ובכל שנה ושנה, יש מפלת הרשעים של אומות העולם שונאי הדת, עד שיפלו ויתבטלו לגמרי ויבוא משיח צדקינו במהרה בימינו. וזהו ערכתי 'נר למשיחי' (תהלים קלב, יז), מן נר חנוכה, הוא הערכה שיבוא משיח צדקינו ויתבטלו כל הקליפות. וזהו עד שתכלה רגלי ד'תרמודאי', הוא הקליפה, כדכתיב 'תרמוד' בהרים. עכל"ק.

ועל זה אנו מבקשים בברכת ראה נא בענינו 'וריבה ריבנו', שכשם שבפורים היה 'הרב את ריבנו', ובחנוכה

להשי"ת לעשות עמנו גם עתה 'תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה', כבימים ההם בזמן הזה, אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו יחד במהרה לאורו.

נרות החנוכה מוסיפים האורה ושורפים ומכלים הרע

שהרע פוחת והולך. והא בהא תליא, כל כמה שהאור מוסיף והולך, עי"ז מתמעט ומתכלה הרע.

ועפ"ד הקדושים נראה לבאר המשך דברי הגמרא שם, ששני זקנים היו בצידון אחד עשה כבית שמאי אחד עשה כבית הלל, דהנה 'שני זקנים' רומז למצות נר חנוכה שהוא 'מצוות זקנים', כמו שאמרו בגמרא (שם כג.), והיכן צונו, רב אויא אמר, מלא תסור (דברים יז, יא). רב נחמיה אמר, שאל אביך ויגדך, זקניך ויאמרו לך (שם לב, ז). ועל כן נקראת כל מצוה דרבנן ובכללם גם מצות נר חנוכה, 'מצות זקנים'.

וזהו 'שני זקנים', כי ענין הזקנה מישך שייכא גם לענין של מוסיף והולך בקדושה, וגם לענין של פוחת והולך בבחינת הרע, דהלא אמרו חז"ל (קנינים פ"ג מ"ו), זקני תלמידי חכמים כל זמן שמזקינין דעתן מתישבת עליהן, והוא בחינת ריבוי האור כשיטת בית הלל שמעלין בקודש, שכל כמה שמזקינין מוסיפין כח בעבודת השי"ת. ומאידך כל זמן שמזקינין, גם הרע שבאדם

איתא במסכת שבת (כא:), תנו רבנן, מצות חנוכה נר איש וביתו. והמהדרין נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים, יום ראשון מדליק שמונה, מכאן ואילך פוחת והולך. ובית הלל אומרים, יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, שני זקנים היו בצידן, אחד עשה כבית שמאי ואחד עשה כדברי בית הלל, זה נותן טעם לדבריו כנגד פרי החג, וזה נותן טעם לדבריו דמעלין בקדש ואין מורידין.

וביאר החידושי הרי"ם (הובא בשפת אמת חנוכה תרנ"ד), שדברי בית שמאי ובית הלל שניהם אמת, ואלו ואלו דברי אלקים חיים, דהנה אור [האש] יש בו שתי תכונות, א. שהוא מאיר למרחוק, ב. שהוא שורף ומכלה. ודוקא בענין תכונת האור שהוא מאיר למרחוק, בזה קיי"ל כבית הלל שמעלין בקודש, ובכל יום יש עוד עוד תוספת אורה, אך בענין התכונה השניה של האור, לשרוף ולכלות הרע, בזה קיי"ל כבית שמאי

נחלש ומתכלה, וכידוע שבימי הזקנה
 כבר אין רתיחת הדם כמו שיש בימי
 הנעורות. נמצא שב'זקנים' גופא יש
 שני הבחינות של האור, וז"ש 'שני
 זקנים' היו בצידון, אחד עשה כבית
 שמאי - פוחת והולך בחינת הרע,
 ואחד עשה כבית הלל - מוסיף והולך
 כח הקדושה.

גודל השפע הנשפע בחנוכה

הדלת, ועל ידי שלשה מצוות הללו
 נפתח הדלת והשער לכל ההשפעות,
 בני חיי ומזוני, על ידי המזוזה נשפע
 חיי - אורך ימים בימינה, על ידי נרות
 חנוכה נשפע מזוני - בשמאלה עושר
 וכבוד, וכן על ידי הצדקה, כמו שנאמר
 (דברים טו, ח-ה) 'פתוח תפתח את ידך לו
 וגו' כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך
 בכל מעשיך ובכל משלח ידך'. ועל ידי
 הנרות חנוכה נשפע גם 'בני', כמו
 שאמרו חז"ל (כג), הרגיל בנר הווין ליה
 בנים תלמידי חכמים, שנאמר (משלי ו, כג)
 כי נר מצוה ותורה אור (רש"י).

ועל כן צריכים להרבות בתפילה
 בימי החנוכה ויהי נעם ה' עלינו ומעשה
 ידינו כוננה עלינו, שבזכות המצוות של
 'נעם' שאנו מקיימים בימי החנוכה
 שהם ר"ת נ'ר ע'ני מזוזה, נזכה לכל
 ההשפעות של בני חיי ומזוני.

וכשאמרים 'ומעשה ידינו כוננה
 עלינו' יש לכיין על הצאצאים, כמ"ש
 חז"ל (שבת לב:) איזה הן 'מעשה ידי' של

ידוע מצדיקים וכן איתא מחידושי
 הרי"ם (הובא בשפתי צדיק לחנוכה אות ג),
 שבחנוכה נשפע על בני ישראל
 השפעות טובות לרוב, וסימנך
 'בשמאלה עושר וכבוד' 'בשמאלה'
 מרמז על נר חנוכה 'בשמאל', שבימים
 אלו נשפעים ההשפעות של עושר
 וכבוד על ישראל. וכן מדליקים הנרות
 חנוכה נוכח המזוזה בימין, המרמז
 ל'אורך ימים בימינה'.

ויתכן שמטעם זה אמרו חז"ל (שבת
 כב.) שאסור להרצות מעות כנגד נר
 חנוכה, כיון שעל ידי הנרות חנוכה
 נשפעים השפעות טובות של עושר,
 לכן אין להרצות מעות ולמנותם כנגד
 נרות החנוכה, כי אין הברכה שורה אלא
 בדבר הסמוי מן העין, ולא בדבר המנוי.

ואיתא ב**חתם סופר** (דרשות לחנוכה סח.)
 שתיבת נע"ם ר"ת נ'ר ע'ני מזוזה, שהם
 השלש מצות שממלא כל החלל של
 הדלת, מזוזה בימין ונר חנוכה בשמאל
 ונותנים צדקה לעני העומד באמצע

אדם - הוי אומר בניו ובנותיו של אדם. ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו
ועל זאת יתפלל האדם, 'ומעשה ידינו כוננה עלינו', שבזכות נרות חנוכה,
השפעות טובות, אריכות ימים ושנים טובות מתוך בריות גופא ונהורא
'מעשה ידיו' שהם בניו ובנותיו, יזכו ליאור באור החיים, ולנר מצוה ותורה
אור.
יעזור השי"ת, ויהי נעם ה' עלינו
ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו
השפעות טובות, אריכות ימים ושנים טובות מתוך בריות גופא ונהורא
מעליא, פרנסה טובה בהרחבה, בני בריכי חיי אריכי ומזוני רוויחי, ונזכה
לגאולה השלימה וכמ"ש ערכתי נר למשיחי, במהרה בימינו אמן.

העצורים והפויטים שנהגים לומר לאחר הדלקת נרות חנוכה

מוזמור 'רננו צדיקים'

לכוונת חנוכה, כמובא בספרי מקובלים ובספרי צדיקים.

ואומרים אחריו הפסוק (שם כא), פ' בו יִשְׁמַח לְבָנוּ פ' בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ בְּטָהוֹנוֹ, שמרומז בפסוק זה כמה עניני חנוכה, שכן ישמ"ח ר"ת מ'זוזה י'מין ח'נוכה ש'מאל. ע"כ.

ועוד מרומזים ימי החנוכה בפסוק זה, כמו שרמזו הרה"ק הדרכי תשובה ממונקאטש זי"ע בספרו דרכי אמונה על חנוכה, ישמ"ח - שמ"ח ראשי תיבות ח'דש ש'בת מ'ילה שרצו היונים לבטל, וכשגברום בימי חנוכה ונצחום, על כן הוא שמ"ח. ובזה יונח מה שכתב הרמב"ם בהלכות חנוכה (פ"ג ה"ג) שחנוכה ימי שמח"ה הם, ורמזו שמ"ח ראשי תיבות ח'דש ש'בת מ'ילה.

בין המזמורים שנהגים רבים לומר לאחר הדלקת נרות חנוכה, הוא הקאפיטל "רננו צדיקים" שבתהלים. והענין בזה, כי בסוף הקאפיטל כתוב הפסוק "נִפְשָׁנוּ חִקְתָּהּ לָהּ" עֲזָרְנוּ וּמִגִּנְנוּ הוּא" (תהלים לג, כ), הרומז לנרות חנוכה.

וכמו שכתב בספר משמרת שלום (קוידניוב - סימן מט ס"ב) וזה לשונו, 'רננו צדיקים' הגם שאבוה"ק לא היו אומרים, מובא ב'לקוטי צבי החדש' בשם הצדיקים שאומרים, כי ידוע כי נר חנוכה הוא סוד אור הגנוז לצדיקים, סוד צדיק וצדק, וזהו רננו 'צדיקים'.

וגם כי נ'פשנו ח'כתה ל'ה' ראשי תיבות נח"ל, והוא שם קדוש, ראשי תיבות ל'הדליק נ'ר ח'נוכה, וראשי תיבות נ'צר ח'סד ל'אלפים, והוא שייך

הפסוק 'חסדי ה' כי לא תמונ'

חנוכה, וכמו שרואים שהפייטן של זמר 'ברוך ה' יום יום' שמזמרים בצפרא דשבתא, המיוסד כנגד ארבעת הגלויות שגלו ישראל, מביא פסוק זה כשהוא מספר על הנס חנוכה.

עוד מנהג יש בכמה מקומות, לומר לאחר הדלקת נר חנוכה, את הפסוק 'חֲסִדֵי ה' כִּי לֹא תִמְנוּ פִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו'. והגם שפסוק זה נאמר באיכה (ג, כב), מכל מקום מישך שייכא פסוק זה לנס

האיש הבין שמסתמא כוונתו לשתי "קי" - שיש לו שתי פרות המוציאות חלב, וממנו פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו. מיד ציוה לאשר על ביתו, שמהיום והלאה כשיצטרכו לקנות חלב, ילכו תמיד לקנות אצל הקארלינער, כי רצה להנות אותו ולהחזיק לאיש קדוש כזה.

ואכן הוא הלך בתמימות לקנות חלב אצל אשת הקארלינער, אך היא תמחה בפניו ושאלה אותו, האם באת לצחק ממני, וכי מנין לי בהמות וחלב. והבין האיש שבאמת הרה"ק מחוסר פרנסה מכל וכל, והלך אליו ושאל אותו, מפני מה אמר לו שיש לו שני "קי". והשיבו הרה"ק, שבוודאי יש לו שתי "כי", (א) "כי" בו ישמח לבנו, (ב) "כי" בשם קדשו בטחנו, ומזה יש לו פרנסה בריות, מגודל בטחונו בה' שלא יחסר לו מזון לעולם ועד.

לימים כשתלמידו הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זי"ע סיפר סיפור נורא זה מרבו, נענה ואמר, מדרגה גדולה זו של בטחון שייך רק לצדיקים, אבל לנו יש שני "כי" אחרים, חסדי ה' "כי" לא תמנו "כי" לא כלו רחמיו.

ועפ"ז מובן שפיר למה מזמרים דוקא שתי פסוקים אלו בימי החנוכה, 'כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו', 'חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו', כי זהו עבודת ימי החנוכה,

וכך הוא לשון הפייטן: וצפיר העצים הגדיל עצומיו, וגם חזות ארבע עלו למרומו, ובלבם דמו להשחית את רחומיו, על ידי כהניו מגר מתקוממו, "חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו".

פירוש: המלך אלכסנדר הנמשל ל'שעיר עזים', נתגדל ונתחזק, וגם מראה ארבעת המלכים שמלכו אחר אלכסנדר, עלו על כסאם, ואנטיוכוס מלך יון הגדול מכולם, חשבו בלבם להשחית את בני ישראל, על ידי כהניו החשמונאים, הפיל אויביו, חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו.

עוד יש לבאר השייכות של הפסוקים 'כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו', 'חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו', עם יו"ט חנוכה. על פי מה שמסופר על הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע, שקודם שנתגלה היה אביון מדוכא מאד, וישב כל היום בבית המדרש על התורה ועל העבודה. היה איש אחד שבראותו שהרה"ק יושב כל היום בבית המדרש, נתפעל מאד על גודל צדקתו, אך תמוה בלבו, מהיכן ירק זה חי, וניגש אליו ושאל אותו מהיכן פרנסתו. והשיב לו הרה"ק בתמימות, שיש לו שתי "כי"...

בכוחו כבר מתחזק ביד עם ה"כי" של הרה"ק רבי שלמה מקארלין, "כי" בו ישמח לבנו "כי" בשם קדשו בטחנו, ומי שעוד לא הגיע למדרגה זו, יוכל להתחזק עם ה"כי" של הלעכוויטשער, חסדי ה' "כי" לא תמנו "כי" לא כלו רחמיז.

להודות ולהלל לה' על הניסים שעשה לאבותינו בימים ההם, ולהתחזק באמונה ובטחון בה', שגם בזמן הזה יעשה לנו נסים ונפלאות.

ולכן מזמרים את שתי הפסוקים הללו המורות על הבטחון בה'. מי שיש

טעם אמירת ויהי נועם אחר הדלקת נר חנוכה

זה והמזמור יושב בסתר מסוגלים לגרש הקליפות והחיצונים שלא יאחזו בקדושה (עי' שבועות טו:), ולכך בנין המשכן מצד רוב הקדושה שנשפע אז, אמר משה הפסוק הזה כדי שלא ינקו החיצונים מן הקדושה, וכמו כן בנר חנוכה שמצותה למטה מעשרה, שבאמת למטה מעשרה אינו מקום קדושה, כי מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה, אך על ידי חנוכה יכול

הנה המנהג אצל החסידים לומר ז' פעמים ויהי נועם אחר הדלקת נר חנוכה, והמנהג הזה נתייסר ממרן הבעש"ט הק' זי"ע (כמובא בסידור האריז"ל - לר"ש מראשקוב בסדר הדלקת נר חנוכה), ואמר הרה"ק מהר"י מקוידנוב זי"ע (חנוכה תרע"ד), שנראה לומר בזה, דהנה מצינו במדרש שמשוה רבינו ע"ה אמר פסוק זה בעת שנגמר בנין המשכן, והענין בזה הוא כי פסוק

ב. ובדרך צחות יש להוסיף שהרי חלק מיומין דחנוכה הם בימי פרשת מקץ, שבו קוראים על ה"ק" כפשוטו, על הפרות - ה"קיען" השמנות והבריות, הרעות והדקות, שראה פרעה בחלומו...

ואפשר לומר שבפרות הללו גופא מרומז הנס של חנוכה, שהרי הפרות הרעות הדקות והחלושות, בלעו את שבע הפרות הבריות והשמנות, ועל דרך זה היה נס הנצחון של חנוכה, "מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך"

דאמר דנגעים דכתיב ונגע לא יקרב באהלך, ומאן דאמר פגעים דכתיב יפול מצדך אלף, ואומר יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן עד כי אתה ה' מחסי עליון שמת מעונך' וכו'.

ועל פי זה שמעתי לפרש הענין מה שאומרים בעת הדלקת הנרות שיר של פגעים, שהנה כל בית יהודי הוא בית מקדש מעט, וידועים דבריו הנפלאים של **הקדושת לוי** על מה שאמרו בגמרא (מגילה ט.) 'עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל', ואמר הרה"ק, שאם בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל עתידין שיקבעו בארץ ישראל, קל וחומר הוא לבתי ישראל שיקבעו בארץ ישראל, לפי שמקיימים שם בבית יהודי בפועל מצוות הרבה יותר מבבית הכנסת ובבית המדרש, שמקיימים שם בפועל רוב מצוות התורה.

להאיר גם למקומות הנמוכים והשפלים, וכדי שלא יאחזו וינקו החיצונים מהקדושה, לזה צריך לומר ויהי נועם, וכעין זה אמר גם הרה"ק הרמ"נ מרחמסטרבקה ז"ע.

ענין זה מבואר בקצרה בספה"ק **עבודת ישראל** (להמגיד מקו"ניץ ז"ע), שכתב, 'אמנם בכל זה צריך ליזהר שלא יתאחזו החיצונים באור העליון, וכמו שאמר האר"י ז"ל הטעם שאסור להשתמש לאורה, לפיכך כתב מנהג לומר יושב בסתר עליון וגו', והוא שיר של פגעים כנוודע, והמון הארץ מבינים הטעם כי על ידי אמירת המזמור יסך ה' עליהם מכל פגע, אמנם העיקר לשמור האור העליון מאחיזת החיצונים', והכוונה היא שמאחר שהשכינה יורדת למטה מעשרה, אומרים יושב בסתר שלא יהיה לחיצונים שליטה באור זה.

*

וכאשר מבקשים להוסיף הקדושה על הבית היהודי גם למטה מעשרה טפחים, כשם שבעת שהיו מוסיפים על המקדש היו אומרים שיר של פגעים יושב בסתר, כמו כן בחנוכה כשהשכינה יורדת בבתי ישראל למטה מעשרה טפחים, אומרים שיר של פגעים יושב בסתר.

והנה **בגמרא** שבועות (דף טו:) אמרו, שכאשר היו מוסיפין על העיר ועל העזרות היו מוסיפין בשיר, ומהו בשיר אמרו בגמרא, 'שיר של תודה בכנורות ובנבלים ובצלצלים על כל פינה ופינה ועל כל אבן גדולה שבירושלים, ואומר ארוממך ה' כי דליתני וגו' ושיר של פגעים, ויש אומרים שיר של נגעים מאן

מעוז צור ישועתי לך נאה לשבח. תפון בית תפילתי ושם תודה נזבח.

חסדים עמו, ואין לך הודאה גדולה מזו, ממה שמכריז האדם שאינו יכול לחיות ללא חסדי הבורא!!!!

ועל פי זה יש לבאר ענין אחד, שהנה בנשמת כל חי אנו אומרים 'ואילו פינו מלא שירה כים ולשוננו רנה כהמון גליו ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע ועינינו מאירות כשמש וכירח וידינו פרושות כנשרי שמים. ורגלינו קלות כאילות, אין אנחנו מספיקים להודות לך ה' אלקינו ואלקי אבותינו ולברך את שמך מלכנו על אחת מאלף אלף אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים הטובות נסים ונפלאות שעשית עם אבותינו ועמנו', הרי שאנו אומרים שאין לנו הכח להודות לה'.

אבל בהמשך הדברים אנו אומרים 'על כן אברים שפלגת בנו ורוח ונשמה שנפחת באפינו ולשון אשר שמת בפינו הן הם יודו ויברכו וישבחו ויפארו וישוררו וירוממו ויעריצו ויקדישו וימליכו את שמך מלכנו תמיד.

כי כל פה לך יודה וכל לשון לך תשבוע וכל עין לך תצפה וכל ברך לך תכרע וכל קומה לפניך תשתחוה וכל הלבבות ייראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך כדבר שכתוב כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך'.

ולכאורה הוא נראה כסתירה מיניה

בזמור זה אנו מכנים את בית המקדש בשם "בית תפילתי", על שם מה שנאמר (ישעיה נז, ז) 'כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים', ומה נעשה בבית המקדש? 'ושם תודה נזבח', לפי שימי החנוכה קבעום בהלל והודאה.

ומבואר שהתפילה וההודאה הולכים כאחד, והאמת הוא שההודאה הגמורה הוא כשמוסיפים תפילה על ההודאה.

והטעם בזה הוא, לפעמים אנו רואים שאחד נותן מתנה לחבירו, והמקבל מודה לנותן המתנה, אבל יש בכלל ההודאה הבושה והרצון שלא להזדקק יותר לנותן, לפי שהמקבל מתבייש במה שהוא צריך לקבל, אבל אם המקבל מכיר בדבר שלא יוכל לחיות בלא מה שהנותן משפיע עליו, והוא גם יודע שהנותן רוצה להשפיע עליו עוד ועוד, הרי שלא רק שיודה לו, אלא גם יוסיף לבקש ממנו, ובבקשה זו הוא מראה לו שאינו יכול לחיות ללא מה שיתן לו, ואין לך הודאה גדולה מזו.

וכמו כן בשעה שהאדם מודה להשי"ת על החסדים שהוא עושה עמו, על ידי מה שמכיר האדם שאינו יכול לחיות ללא מה שיקבל מהשי"ת, והוא גם מכיר בדבר שהשי"ת רוצה להיטיב עם בריותיו, הרי שיחד עם ההודאה הוא גם מבקש שהשי"ת ימשיך לעשות

ומשום כן אנו אומרים 'עד הנה עזרנו רחמין ולא עזבונו חסדיך ה' אלהינו', ומסמיכים תפילה להודאה 'ואל תטשנו ה' אלקינו לנצח', בזה הוא מראה שיחד עם ההודאה הוא מכיר בדבר שאינו יכול לחיות ללא חסדי ה', ומשום כן יכול האדם להודות לה' עם כל אבריו.

וזה הכוונה 'בית תפילתי' - ושם תודה נזבח', שעל ידי התפילה שלאחר ההודאה - הרי זה ההודאה המושלמת ביותר.

וביה, שבתחילה אנו אומרים שאין אנו יכולים להודות, ואנו ממשיכים ואומרים שאברינו יודו וישבחו, ובפשטות הכוונה בזה הוא שאף שאין אנחנו מספיקים להודות, אבל אין זה פוטר אותנו מההודאה, ומשום כן אנו מודים לה' על מה שהוא בכוחינו.

אבל יש לפרש, שהנה כשהודאה הוא באופן ששוב אינו צריך לחסדים, הרי שחסר בהודאה, שכן בהודאה זו מראה האדם שהוא יכול להסתדר בכוחות עצמו.

ובְּיָדוֹ תִּגְדֹּלָה הוֹצִיא אֶת הַסְּגֻלָּה. חֵיל פְּרָעָה וְכָל זֶרְעוֹ יִרְדּוּ כְּאֶבֶן בְּמַעֲוֵלָה.

מה שנה חנוכה בשמאל, לפי ש'בשמאלה עושר וכבוד'. ועל פי זה יש לבאר מה שאמרו **בגמרא** (שבת כב.) 'אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה', משום שאסור להשתמש לאורה, אבל רמז יש בזה, שאין הברכה שרויה אלא בדבר הסמוי מן העין, ולפי שבנר חנוכה שהוא ממשיך פרנסה על בני ישראל, לא ירצה כנגדו מעות, כדי שיהיה דבר הסמוי מן העין.

מאחר שמזכירים בעת הדלקת נרות חנוכה ענין קריעת ים סוף, אפשר שכשם שעל ידי קריעת ים סוף נמשך פרנסה טובה על ישראל וזיווגים הגונים לבני ישראל, כמו כן ביומין דחנוכה נמשך פרנסה טובה על ישראל וזיווגים הגונים לבני ישראל, שעל ידי 'נר איש וביתו', הרי זה מסוגל שיהיה איש וביתו, שיזכו הצריכים לכך לזיווגים הגונים.

ואיתא **מהחידושי הרי"ם** שהדלקת נר חנוכה מסוגל לפרנסה, וזהו הטעם

ביאורים ב"על הגיסים"

מה היה הנס במה שנמסרו הרשעים ביד הצדיקים עוסקי תורתך

מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, וטמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך.

יתמעט, אמרו לו, יתמעט, אם כן לא יבעלו נדות, אמרו טבית אמר ובטלוה'.

ומבאר החתם סופר, שכמו כן היה בימי היוונים, שגזרו על השבת ועל המילה, ומבואר בחז"ל שגזרו גם על הטבילה, ויש אומרים שנכלל בגזירת החודש גם גזירה על הטהרה. אמנם כלל ישראל מסרו נפשם והמשיכו לקיים את המצוות.

ונמצא שבני ישראל הם חלשים, שהרי הם נמולים, וזהו 'גבורים ביד חלשים', וזה גופא הוא גם הנס של 'רשעים ביד צדיקים', כי הנימול נקרא צדיק, ומי שאינו נימול הוא רשע. ומה שאומרים 'רבים ביד מעטים' הוא גם כן על דרך זה, כי הטעם שבני ישראל הם מעטים, הוא מפני שהם נזהרים בהלכות טהרה, וזה גופא הוא גם הנס של 'טמאים ביד טהורים'.

ומה הכוונה וזדים ביד עוסקי תורתך, מבאר החתם סופר, שאי אפשר לומר ש'זדים' היינו חריפים, מלשון הפסוק (שמות יח) 'כי בדבר אשר זדו עליהם', שהרי אין לך חריפים יותר מהעוסקים בתורה. ומבאר החתם סופר שהחידוש

יש להבין, בשלמא מה שאומרים 'מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים', מובן שפיר הנס והרבותא שבדבר, אבל מהו הנס במה שהיה 'וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך', מהיכי תיתי שהטמא והרשע יכולים לנצח יותר בדרך הטבע.

ומבאר החתם סופר (סידור החתם סופר) ביאור נפלא, על פי מה שאמרו בגמרא (מעילה יז), 'שפעם אחת גזרה המלכות גזרה שלא ישמרו את השבת ושלא ימולו את בניהם ושיבעלו את נדות. הלך רבי ראובן בן איסטרובלי וסיפר קומי והלך וישב עמהם, אמר להם, מי שיש לו אויב יעני או יעשיר, אמרו לו יעני. אמר להם, אם כן לא יעשו מלאכה בשבת כדי שיענו, אמרו טבית אמר, ליבטל, ובטלוה'.

חזר ואמר להם, מי שיש לו אויב יכחיש או יבריא, אמרו לו, יכחיש, אמר להם אם כן ימולו בניהם לשמונה ימים ויכחישו, אמרו טבית אמר ובטלוה' חזר ואמר להם, מי שיש לו אויב ירבה או

הוא, שהזדים המשתמשים בכל חכמתם להרע, נמסרו ביד עוסקי תורתך, למרות שאינם משתמשים בשכלם כי אם להיטיב.

נס לשושנים', שושנים מרמז לחלק הטהרה, כמו שאמרו חז"ל (תנחומא כי תשא ב) על הפסוק 'סוגה בשושנים', 'וכי יש אדם סג שדהו בשושנים, דרך העולם גודרים שדותיהם בקוצים ובדרדרים בשיחין ובסייגין, ומה הוא סוגה בשושנים, אלו מצוות הרבה כשושנים, שמספיק להם מחיצה של שושנים כדי להיזהר להיות בטהרה. עוד מרמז בשושנים אותיות ששון, וששון זו מילה (מגילה טז:), ועוד נכלל בשושנים לימוד התורה, כמו שאמרו חז"ל (שבת ל:): 'אל תקרי שושנים אלא שושנים', הרי שבתבת שושנים נכללים כל ג' העינים.

עוד מבאר החתם סופר (תורת משה), מה שאומרים 'גבורים ביד חלשים', על פי מאמר חז"ל שהתורה מתשת כוחה של אדם, ומשום כן בני ישראל הם חלשים, ובכל זאת מסר השי"ת את ה'זדים ביד עוסקי תורתך', למרות שהם מותשים על ידי לימוד התורה.

והנה אצלינו רשום על הדריידל אותיות גשנ"ה, שהוא ר"ת נ"ס ג'דול ה'יה ש"ם, ולכאורה איזה רמז היה להם באותיות הללו 'גשנ"ה'. ואולי רצו לרמז בזה המצוות שהיוונים רצו לעקור מהם, הנ' מרמז שרצו שייבעלו נ'דות, הש' מרמז לש'בת, וה"ג שהוא בגימטריא ח', מרמז למילה שהוא ביום השמיני, כמו שכתב רבינו בחיי (בראשית כא, ח) על הפסוק ביום הגמל את יצחק, 'ובמדרש (עיין תוס' שבת קל. ד"ה שש) ביום הגמל את יצחק, ביום ה"ג מל את יצחק'.

והנה אצלינו רשום על הדריידל אותיות גשנ"ה, שהוא ר"ת נ"ס ג'דול ה'יה ש"ם, ולכאורה איזה רמז היה להם באותיות הללו 'גשנ"ה'. ואולי רצו לרמז בזה המצוות שהיוונים רצו לעקור מהם, הנ' מרמז שרצו שייבעלו נ'דות, הש' מרמז לש'בת, וה"ג שהוא בגימטריא ח', מרמז למילה שהוא ביום השמיני, כמו שכתב רבינו בחיי (בראשית כא, ח) על הפסוק ביום הגמל את יצחק, 'ובמדרש (עיין תוס' שבת קל. ד"ה שש) ביום הגמל את יצחק, ביום ה"ג מל את יצחק'.

ואולי אפשר לרמז ענינים אלו גם בפיוט מעוז צור, 'ומנותר קנקנים נעשה

כשמבינים שגזירות על הדת הוא צרה - זוכים לישועה

לְהַשְׁכִּיחַם תּוֹרַתְךָ וּלְהַעֲבִירם מִחֻקֵּי רִצּוֹנְךָ

שמעתי פעם ביאור נפלא מאחד מחסידי חב"ד שאמר על מה שאומרים בעל הניסים וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עֲמַדְתָּ לָהֶם בְּעֵת צָרָתָם, אימתי היה

הזמן שהשי"ת עזר לבני ישראל בעת צרתם, כשהיה 'בעת צרתם', כשהבינו שהמצב של 'להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך', הרי זה מצב של 'עת צרתם', שהרי זה צרה נוראה מה שגוזרים על הדת, אז זכו לסיעתא דשמיא והשי"ת עזרם.

עניני חנוכה

נס חנוכה – הכח של מצוה מדרבנן

אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ובזכות הדביקות שהיה להם בחכמים, זכו שנעשה בו נס, שהגם שלא היה בו אלא להדליק יום אחד, מ"מ הדליקו ממנו שמונה ימים בדרך נס למעלה מהטבע.

וזהו מה שכתב הרמב"ם בהלכות חנוכה, 'מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד'^ג, דהנה איתא בחז"ל (ע"ז לה.), 'כי טובים דודיק מיין, כי אתא רב דימי אמר, אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם עריבים עלי דברי דודיק יותר מיינה של תורה'.

והיות שכל הנס חנוכה נמשך בכח מה שהיו בני ישראל נזהרים בגזירת חכמים, שהם 'עריבים' וחביבים יותר מיינה של תורה, לכן מצות נר חנוכה מצוה 'חביבה' היא עד מאד.

וזהו מה שאמרו חז"ל (שבת כג.), 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים', ופירש"י 'בנים תלמידי חכמים, דכתיב (משלי ו, כג) כי נר מצוה ותורה

איתא בגמרא (שבת כא:), 'שכשנכנסו יווניים להיכל טימאז כל השמנים שבהיכל'.

ויש להבין מה היה ענין היוונים במה שטימאז כל השמנים, הרי היו יכולים לשפוך השמן או לשרפם, מה היה ענינם לטמא בדוקא את השמנים.

ומבאר בספר ברכות הורי, שהיוונים רצו בזה לשבר כוחם של חכמי ישראל, ולכן הם טימאז את השמן על ידי מגע עכו"ם, שהוא טומאה דרבנן בלבד, שגזרו על מגע עכו"ם שיהיה לו טומאת זיבה.

וחשבו שכאשר יבואו בני ישראל וימצאו שמן שנטמא רק בטומאה דרבנן, ידחו גזירה זו, כדי לקיים מצות הדלקת המנורה שהוא מדאורייתא, וממילא יעלה בידם לשבר ח"ו כוחם של חכמי ישראל.

אמנם בני ישראל דבקו בחכמים ולא השתמשו בשמנים הגם שנטמא רק בטומאה דרבנן, ובדקו עד שמצאו פך

ג. וכבר האריכו המפרשים להמציא מקור לדברי הרמב"ם, אך באמת כך הוא המציאות אצל בני ישראל שמצוות חנוכה חביבה אצלם עד מאד.

אור, על ידי נר מצוה דשבת וחנוכה, בא אור דתורה'.
 התקנת חכמים שתיקנו להדליק נר שבת ונר חנוכה, והם מהשבע מצוות דרבנן, לכן מידה כנגד מידה הוא זוכה לבנים תלמידי חכמים. כי על ידי שהאדם מחשיב את

תקנות חז"ל – הוא כח הקיום של כלל ישראל בגלות

והיא', דוקא אותן מנהגי דרבנן, היא 'שעמדה לאבותינו ולנו'.

וכגון מה שתיקנו חכמים ואסרו על פיתן יינם ושמןם כדי שלא יבואו להתחתן ח"ו עם בנותיהם של הגויים, כי חז"ל הקדושים ידעו שאם יאכלו עמהם וישתו עמהם, לבסוף גם יחטאו עמהם.

ויש בזה מאמר נפלא ממרן החתם סופר בספרו תורת משה (במדבר כג, ג) על הפסוק 'וילך שפי':

'איתא, שפ"י ר"ת ש'מנן פ'יתן י'ינן, והיינו כי ידוע מאמר חז"ל דגזרו על שמנן פתן יינן משום בנותיהם, ועצת בלעם היה לבסוף להכשיל בני ישראל בבנות מואב, ועל ידי מה ע"י שיהיו אוכלין משמן פתן ויינן, וזהו היה עצת בלעם שיאכילום משמן פתן ויינן ויכשלו בבנותיהם, וזהו מרומז בתיבת ש'פ"י'.

ואכן התקנות והגזירות שתיקנו חז"ל, זהו כח הקיום של כלל ישראל בגלות, כמו שהרה"ק המהרי"ד מבעלזא זצוק"ל היה חוזר ואומר בכל שנה בליל הסדר, כשהיה מגיע ל'והיא שעמדה' - בשם צדיקי בית וורקא - על מה שנכתב בהגדות, 'מכסים את המצות ומגביהים את הכוס ואומרים והיא שעמדה', והיה מבאר את הענין כך:

דהנה מצות מצה היא מדאורייתא, ואילו מצוות קידוש על היין אינו אלא מדרבנן. וזה שסידרו לנו בהגדה של פסח, שכאשר באים לומר 'והיא שעמדה', אנו מבארים מה היא אותה הסגולה שבזכותה עם ישראל הצליח לשרוד את כל הגלויות.

ולכן 'מכסים את המצות', המצוות מדאורייתא מכסים, ולעומתם מגביהים את הכוס, שהוא מצוה דרבנן, ומכריזים

הטעם שגר חנוכה בשמאל

על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, שמע להם.

וכדי לרמז ענין זה ציוו החכמים להדליק נר חנוכה שמצותו מדרבנן, דוקא בשמאל, לרמז על דרשה זו, שתמיד יש לנו לקיים התקנות חכמים, אפילו אם נראה שהם אומרים על שמאל שהוא ימין.

ובכח מה שמקיים מצות חכמים ומדליק נרות חנוכה, ממילא נעשה השמאל ימין, על ידי שהוא מקיים מצות לא תסור, שענינו הוא שאפילו שמאל נעשה ימין.

ומן הראוי להסמיך לענין זה דבריו הקדושים של הרה"ק הפאר ישראל מבוהוש זי"ע, על מאמרם ז"ל, 'כדי שתהא נר חנוכה בשמאל ומזוזה בימין', דיש לדייק, למה לא אמרין בכאן, הואיל ואיתעביד ביה מצוה חדא נעביד ביה מצוה אחרית, ויעמיד גם נר חנוכה בימין ליד המזוזה, ולא משמאל.

וביאר הפאר ישראל, על פי מה שהקשו בגמרא (שבת כג.), 'והיכן צונו, רב אויא אמר מלא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל' (דברים יז, יא).

והנה על פסוק זה דרשו חז"ל (ספרי שופטים) עוד דרשה, שאפילו אומר לך

ביאור מחלוקת בית שמאי ובית הלל אם פוחת והולך או מוסיף והולך

שליט"א ביאור נפלא, במה נחלקו בית שמאי ובית הלל אם מוסיף והולך או פוחת והולך. דהנה ידוע קושיית הבית יוסף (סי' ע"ח), למה קבעו שמונה ימים, הרי השמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחת, ונמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות.

בגמרא (שבת כא:), והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים, יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך, ובית הלל אומרים, יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך.

שמעתי מאחי הרה"ג רבי בערל

כמה תירוצים על קושיית הבית יוסף

בכל לילה ולילה. וגם על זה הקשה הפרי חדש, שלפי זה מה היה ענין הנס בלילה האחרונה.

ומבאר הפרי חדש, שיש לשלב את ב' התירוצים הראשונים יחד, שחילקו את השמן שבפך לשמונה חלקים, וכאשר רק נתנו מעט שמן במנורה נתמלא מיד כל המנורה, ובהכי ניחא, דשפיר איכא היכר נס בין בלילה הראשונה ובין בלילה האחרונה.

והפרי חדש בעצמו מבאר, שבאמת קבעו את ימי החנוכה על נס השמן שאכן היה רק שבעה ימים, אך היות שאין סברא לקבוע את הז' ימים רק מכ"ו כסליו ואילך, ואילו את עיקר יום הנצחון שנחו מאויביהם שהוא כ"ה בכסליו לא יקבעוהו לדורות, שהרי אילולי נס השמן היו קובעין לדורות יום אחד יום טוב בהלל ובהודאה בשביל נס הנצחון, ולכן קבעו את יום כ"ה בכסליו, כיום הודאה על נצחון המלחמה, ועוד שבעה ימים על נס פך השמן.

והנה לפי כל התירוצים של הבית יוסף יוצא, שהנס היה בפך הזה של השמן, שהשמן שהיה צריך לדלוק רק לילה אחד, דלק שמונה לילות. ונמצא שכאשר מצאו את הפך של השמן, היה בו כח סגולי בדרך נס לדלוק שמונה

ותירץ הבית יוסף, שחילקו את השמן שבפך לשמונה חלקים, ובכל לילה היו נותנים במנורה רק חלק אחד, ומ"מ היה דולק עד הבוקר, ונמצא שבכל הלילות נעשה נס.

והקשה הפרי חדש, דהא אמרינן בפ' במה מדליקין ובפ"ק דיומא, מערב עד בוקר, תן לה מדתה שתהא דולקת והולכת כל הלילה מערב ועד בוקר, ואם כן מה ראו לחלקו לח' חלקים, הרי בזה עשו בידיהם שגם בלילה הראשון לא יוכלו לקיים את המצוה כהלכתה, והיה להם להדליק ביום הראשון כהלכתה בשלימות, ובשאר הימים ה' הטוב בעיניו יעשה.

עוד תירץ הבית יוסף, שלאחר שנתנו השמן בנרות המנורה כשיעור, נשאר הפך מלא כבתחילה, וניכר הנס אף בלילה הראשונה. וגם על תירוצ זה הקשה הפרי חדש, שעדיין יש להבין למה נעשה הנס הזה גם בלילה האחרון של חנוכה על חנינם, שהרי למחר כבר היה להם שמן טהור, ולא היה צורך נתמלא השמן בלילה האחרונה.

עוד תירוצ שלישי כתב הבית יוסף כעין התירוצ השני, שבלי לראשון נתנו כל השמן בנרות ודלקו כל הלילה, ובבוקר מצאו שהנרות מלאים שמן, וכן

לילות, וביום השני נשאר בו רק כח הנס של שבעה ימים, ולאחר הדלקת הנר השני כבר נשאר בו רק כח הנס של ששה ימים.

מחלוקת בית שמאי ובית הלל אם הולכים אחר ה'בכח' או אחר ה'בפועל'

והנה ידוע מה שכתבו הספה"ק, שיסוד המחלוקת של בית שמאי ובית הלל הוא, ב"ש סוברים שהולכים בכל דבר אחר מה שיש לו בכח לעשות, וב"ה סוברים, שהולכים אחר מה שהוא עושה בפועל, ולא די במה שיש לו מחשבה וכח בלבד, רק הולכים בתר המעשה. וכמו שהאריכו הספה"ק בזה. ויש לומר שמשום כן לדעת בית שמאי פוחת והולך, לפי שבבליה הראשון עוד היה בפך השמן כח הסגולי של שמונה לילות, ובבליה השני כבר נשאר בו כח רק של שבעה לילות, נמצא שכח הסגולי שבשמן היה 'פוחת והולך'.

אבל בית הלל ההולכים אחר המעשה, יוצא להיפך, שביום הראשון היה בנתיים הנס בפועל רק יום אחד, ואילו ביום השני כבר היה הנס בפועל שני ימים, נמצא שבפועל זה היה באופן של 'מוסיף והולך'.

שילוב שני התירוצים של הבית יוסף

והוסיף אחי על זה, שלפי זה אפשר לשלב את שני התירוצים הראשונים של הבית יוסף, דהנה התירוצ הראשון הוא, שחילקו את השמן שבפך לשמונה חלקים, ובכל לילה היו נותנים במנורה רק חלק אחד, ומ"מ היה דולק עד הבוקר, והתירוצ השני הוא, שלאחר שנתנו השמן בנרות המנורה כשיעור, נשאר הפך מלא כבתחילה. ואפשר לומר שהיו שני הדברים ביחד, שבתחילה עשו חשבון לשפוך רק חלק שמינית של הפך לתוך הבזיכין, ומ"מ דלקו עד הבוקר, וגם הפך נתמלא כבתחילה.

היה באופן של מוסיף והולך, כי ביום הראשון נתמלא - לאחר שהוריקו מזה - רק אחד משמונה, ואילו ביום השני היה צריך להתמלא יותר שמן, שהרי כבר הוריקו מזה אחד משבעה.

נמצא שלגבי התמלאות הפך היה הנס מוסיף והולך, ואילו כלפי המנורה היה הנס פוחת והולך. וזהו טעם המחלוקת של בית שמאי ובית הלל, בית שמאי סברו שיש להביט אחר המנורה, ולכן צריך להיות פוחת והולך, ובית הלל סברו שיש להביט אחר הפך של שמן, ולכן צריך להיות מוסיף והולך.

ועל פי זה יש לומר בדרך צחות, 'ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים', שאנו פוסקים כבית הלל, שמוסיפים והולכים, מפני שאנו מסתכלים על הנס שנעשה 'בנותר קנקנים', מה שהיה צריך הקנקן להתמלא, וכלפי זה היה הנס מוסיף והולך.

ונמצא שביום השני כשבאו להכניס את השמן לבזיכין, כבר הכניסו חלק יותר גדול, אחד מז', שהרי עתה היה להם פך שלם של שמן עבור ז' לילות בלבד, והרי צריכים לעשות ככל האפשר להקטין הנס, נמצא כי בלילה זה כבר לא היה נס גדול כל כך, מה שדלקו הנרות כל הלילה, שהרי הכניסו בה שיעור יותר גדול של שמן. ובלילה השניה שוב נתמלא הפך כבתחילה, ולכן ביום השלישי כבר הכניסו לבזיכים חלק יותר גדול, שהוא אחד מז', וכך בכל יום הקטינו את הנס.

ונמצא שכאשר נתבונן בנס שהיה במנורה, הרי שהנס היה פוחת והולך, כי בלילה הראשון דלק אחד משמונה לילה שלם, ובלילה השני כבר לא היה נס גדול כזה, כי אחד משבעה דלק לילה שלם, ובלילה השלישי דלק אחד מששה כל הלילה.

אך לעומת זה כאשר נביט על הפך, כמה חזר השמן והתמלא בו, הרי שהנס

בגדר מצות מהדרין מן המהדרין

ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך, ובית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך.

איתא בגמרא (שבת כא:), תנו רבנן, מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים יום

להוסיף רק שליש הדמים כדי ליקח את ההדור.

משא"כ מה שאמרו בחנוכה מהדרין ומהדרין מן המהדרין, אין זה הידור בעצם המצוה הראשונה, רק תוספת שחכמים הוסיפו הידורים באופן קיום המצוה, שיש אפשרות לקיים המצוה באופן של נר איש וביתו, ויש דרך להוסיף על עצם קיום המצוה, ולהדליק באופן של מוסיף והולך.

והגם שידוע שיש נידון באריכות בפוסקים, אם אפשר לברך על הדלקת הנר של ההידור, אך הדבר וודאי שהוא הוספה על עצם המצוה, ולכן לא שייך בזה הכלל של 'בהידור מצוה עד שליש במצוה'.

ורק כשיש לפני האדם שני סוגי שמנים, האחד מהודר מהשני, בזה שייך גם בחנוכה הדין של 'בהידור מצוה עד שליש במצוה', שיוסיף לשלם עוד שליש כדי שיהיה לו השמן היותר מהודר, וכמו שאמרו (שבת כג.) ושמן זית מן המובחר.

ומבואר בדברי הגמרא שהמהדרין מן המהדרין מדליקין הכל ביחד ל"ו נרות. ויש להבין שהרי במסכת בבא קמא (ט:) מבואר, שאין להוציא בהידור מצוה רק עד שליש במצוה, ופירש שם רש"י, שאם מוצא ב' ספרי תורות לקנות ואחד הדור מחבירו, יוסיף שליש הדמים ויקח את ההדור, דתניא (שבת קלג) זה קלי ואנוהו, התנאה לפניו במצות, עשה לך ספר תורה נאה לולב נאה, טלית נאה ציצית נאה.

ומאחר שהידור מצוה הוא רק עד שליש, אם כן קשה, מאחר שעיקר מצות חנוכה הוא רק נר איש וביתו, דהיינו נר אחד בכל לילה, והם שמונה נרות, אם כן איך יתכן שהמהדרין מן המהדרין מדליקים ל"ו נרות, הרי הם הרבה יותר משליש במצוה.

והביאור בזה פשוט, דהנה כל מה שאמרו 'בהידור מצוה עד שליש במצוה', היינו כמו שביאר רש"י שיש לו ב' ספרי תורות לקנות ואחד הדור מחבירו, בכגון זה אומרים, שאין לו

הידור בהוספת הזמן הוא רק עד שליש

ומה הכוונה 'דמשך נהוריה', פירש רש"י, שאינו ממחר לכלות כשמן זית. והנה זה ודאי שגם השמן זית דולק לכל הפחות כפי שיעור זמן הדלקתו, משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק. ואעפ"כ הידר להדליק בשמן שומשמן, כדי שלא יכלה השמן כל כך מהר, ומכאן מוכח שיש הידור להאריך זמן ההדלקה.

וגם בהידור זה שייך הדין של 'בהידור מצוה עד שליש במצוה', מאחר שהוא הידור במצוה עצמה, ולכן יש להאריך ההדלקה רק בשליש זמן.

ומצאנו עוד הידור עד שליש לגבי חנוכה, דהנה זמן הדלקת נר חנוכה הוא כמו שאמרו בגמרא (שבת כא:), 'מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק' והוא כמוחצית השעה.

אמנם יש הידור להוסיף על זמן זה, כדי להאריך זמן ההדלקה, כמו שאמרו בגמרא (שם כג:), אמר רבי יהושע בן לוי כל השמנים כולן יפין לנר, ושמן זית מן המובחר, אמר אביי מריש הוה מהדר מר אמשחא דשומשמי, אמר האי משך נהורי טפי, כיון דשמע לה להא דרבי יהושע בן לוי מהדר אמשחא דזיתא, אמר האי צליל נהוריה טפי.

מעלין בקודש ולא מורידין

בדמיו בית הכנסת. בית הכנסת לוקחין תיבה. תיבה לוקחין מטפחות. מטפחות יקחו ספרים. ספרים לוקחין תורה. אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים, ספרים לא יקחו מטפחות, מטפחות לא יקחו תיבה, תיבה לא יקחו בית הכנסת, בית הכנסת לא יקחו את הרחוב, בזה שייך שפיר הענין של מעלין בקודש ואין מורידין, משום דמיירי באותם המעות, שאסור להוריד אותם מהקדושה.

הנה בגמרא (שבת כא:) אמרו בטעמם של בית הלל שביום הראשון מדליק נר אחד, מכאן ואילך מוסיף והולך בכל יום, 'וטעמא דבית הלל דמעלין בקודש ואין מורידין'.

והקשה השפת אמת קושיא עצומה, מה שייך לדון בענין זה משום מעלין בקודש, בשלמא מה שמצינו דין זה לגבי מה ששינינו במגילה (כה:), 'בני העיר שמכרו רחובה של עיר, לוקחין

מורידין. אך אין הכי נמי, לדין שבלילה הראשונה מדליקים רק נר אחד, לא שייך בזה הענין של 'מעלין בקודש ולא מורידין'.

אך מכל מקום יש נ"מ בין הטעמים, באופן שאין לו ל"ו נרות להיות מקיים מצוות מוסיף והולך בכל הלילות, ויש לו רק עשרים נרות וכדומה. דאם הטעם היא משום 'היכר הימים' - כנגד ימים היוצאים, צריך להתחיל לקיים המצוה כל מה דאית ליה, ב' וג' לילות, ובשאר הלילות שכבר לא נשאר לו עוד, ידליק רק אחד אחד, דכיון שיש לו עכשיו, יקיים עתה המצוה כתיקונה, אבל לטעם ד'מעלין בקודש ולא מורידין', צריך לעשות להיפך, להניח ללילות אחרונות ההידור כסדר כל העולם, ובלילות ראשונות ידליק אחד אחד כדי שלא להוריד בקודש. והוא חידוש נפלא להלכה.

אבל לגבי הדלקת נר חנוכה, 'מה ענין לילה אחד לחברתה, להיות נקרא מעלין בקודש או מורידין', כיון דלב"ה המצוה בלילה הראשונה הוא רק נר אחד, מה שייך מעלין בקודש בזה. הלא כל לילה היא דין ומצוה בפני עצמה, ומה הוא השייכות של לילה אחד לשני, שנאמר שמשום כן צריך להיות מוסיף והולך, משום מעלין בקודש, והרי גם מי שלא הדליק כלל ביום ראשון, מדליק ביום השני ב' נרות.

ומתרץ השפת אמת, שעיקר הטעם של ב"ה היא 'כנגד ימים היוצאים', וטעם זה של 'מעלין בקודש ולא מורידין' לא אמרו ב"ה רק כנגד מה שאמרו ב"ש, שהתקנה היה להיות פוחת והולך, דאם ניתקן כן בכוונה, שפיר היה נקרא פוחת ומוריד בקודש, וזהו מה שאמרו שהטעם של ב"ה הוא משום מעלין בקודש ואין

מעלין בקודש קאי על ה"גברא" המדליק

ומבאר על פי דרכו, שהנה לבית הלל ביום הראשון כשמדליק נר אחד, הרי זה רק בגדר נר איש וביתו, ועדיין אין זה אפילו מהמהדרין, לשיטת התוס' שהמהדרין מן המהדרין אין מדליקים כל אנשי הבית, נמצא שרק בנר ב' מקיימים את המהדרין מן המהדרין,

וראיתי בספר 'לשוח בשדה', שהביא לתרץ קושיית השפת אמת בשם הגה"ח רבי שלום בראנד זצ"ל (ראש ישיבת בעלזא), על פי דרך העבודה, שמה שאמרו מעלין בקודש, אין הכוונה ל"נרות" שמדליקים, אלא על האדם המדליק, על ה"גברא" שמדליק.

המהדרין מן המהדרין מדליקים כל בני הבית, מ"מ בנר א' עדיין אינו רק מן המהדרין, ורק בנר ב' כשמדליק ב' נרות, הוא נעשה מהדרין מן המהדרין, נמצא שה"גברא" נעשה מעלין בקודש.

ובזה נעשה ה"גברא" מעלין בקודש, כי אתמול הדליק רק נר איש וביתו, ואילו היום הוא כבר מדליק כמו המהדרין מן המהדרין.

ואפילו לשיטת הרמב"ם שגם

ע"י הדלקת נרות חנוכה מוכרחים לבוא לידי הכנעה וממילא באים לידי הוראה

בעת ההדלקה, והנה ידוע שהאדם נפעל כפי פעולותיו, נמצא שעל ידי זה יבא לידי 'להודות ולהלל' באופן הראוי, שכן כשהאדם הוא במצב של הכנעה הוא בא מאליו לידי הלל הודאה.

ומזה הטעם עצמו תקנו חז"ל הכריעה בשעת ברכת מודים, כי כדי לבטא את ההודאה באופן הראוי, צריך האדם להיות אז בהכנעה, והיות שהאדם נפעל כפי פעולותיו, לכן תיקנו שכל אדם יכרע ויכניע עצמו בעת אמירת מודים, ומזה יבא לידי הרגשה שאין חייבים לו כלום, אדרבה, הוא צריך להודות ולהלל על כל דבר שהשיי"ת נותן לו, וכך יאמר את נוסח ההודאה באופן הראוי.

ויש להוסיף לפי זה, דהנה בכל יום כשמוסיפים והולכים ומדליקים עוד נר, נמצא ממילא, שהאדם מוכרח להיות

ויש להוסיף על דבריו, דהנה ימי החנוכה קבעו כדי להודות ולהלל על הניסים, וכמו שאמרו בגמרא (שבת כ"א:), 'לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה', ופירש רש"י, 'לקרות הלל ולומר על הנסים בהודאה', וגם לאחר הדלקת הנרות אומרים, 'וכל מצות שמונת ימי חנוכה וכו', הנרות הללו קודש הם וכו', כדי להודות ולהלל לשמך הגדול על נסין ועל נפלאותיך ועל ישועתך', ומבואר שיומין דחנוכה נקבעו כדי להודות ולהלל.

ועל פי זה ביאר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מבאיאן הטעם מה שקבעו חז"ל שידליקו הנרות למטה מעשרה טפחים, כדי שבשעת ההדלקה יטה האדם את עצמו כלפי מטה, ולכן תיקנו שידליקו למטה מעשרה, כדי שהאדם המדליק יהיה מוכרח להיות בהכנעה

יותר זמן כפוף ומוכנע, ובזאת חנוכה כבר צריכים לעמוד כך זמן רב, עד שמדליקים את כל שמונת הנרות.

זה גופא הוא ההידור מצוה, מה שמוסיף להכניע את עצמו יותר ויותר בעת קיום המצוה, ולכן בכל יום כשמוסיף והולך, הרי זה מהדרין מן המהדרין, מאחר שהוא מכניע את עצמו יותר ויותר, ועל ידי זה הוא מוסיף בחביבות המצוה יותר ויותר, שכן על ידי הענוה באים לידי חביבות המצוה. וזהו הענין של 'מעלין בקודש', שבכל יום מתעלה האדם יותר ויותר במידת הכנעתו.

וכעין זה רואים גם אצל הכריעות בתפילת שמו"ע, דהנה על הפסוק (דברים ז, ז) 'כי אתם המעט מכל העמים', פירש"י, 'לפי שאין אתם מגדילים עצמכם כשאני משפיע לכם טובה, לפיכך חשק ה' בכם. כי אתם המעט, הממעטין עצמכם, כגון אברהם שאמר אנכי עפר ואפר, וכגון משה ואהרן שאמרו ונחנו מה, לא כנבוכדנצר שאמר אדמה לעליון, וסנחריב שאמר מי בכל אלהי הארצות, וחירם שאמר אני מושב אלהים ישבתי'.

ורואים מזה, דביותר צריך האדם להמעט ולהכניע את עצמו, כשהשי"ת משפיע לו טובה במידה מרובה. ואפשר

לומר דלכן אמרו חז"ל (ברכות לד:) על הכהן גדול והמלך, שהם זוכה לשפע עצום מן השמים, שהכהן גדול צריך לכרוע בתחילת כל ברכה וברכה, ולא רק באבות ומוזדים, ואילו המלך כיון שכרע שוב אינו זוקף עד לסוף התפילה, שנאמר, ויהי ככלות שלמה להתפלל וגו' קם מלפני מזבח ה' מכרוע על ברכיו'. והטעם בזה, כי מאחר שהם זוכים ביותר להשפעה עצומה, הם צריכים להיות מוכנע ביותר, כדי לבוא לידי הלל והודאה להשי"ת על השפע הגדול שהשפיע להם.

וידוע בענין זה עבודת התשובה של **רבינו סעדיה גאון** זצ"ל, שבכל יום כשהתעלה עוד יותר, והכיר יותר בגדלות הבורא, על ידי זה היה בא בכל יום לידי הוספה של הכנעה להשי"ת. וכמו כן כפי מה שהאדם מתעלה יותר, כך יש לו להרבות את הכנעתו, לעמוד בעת התפילה יותר זמן בהכנעה.

וזהו הענין מה ש'מעט' מן האור דוחה הרבה מן החושך, שעל ידי האור בא האדם לידי 'מעט', להמעט את עצמו, כי אתם ה'מעט' מכל העמים, וממילא זה דוחה את ה'הרבה' מן החושך, כי על ידי היוונים שהחשיכו עיניהם של ישראל, באו מזה לידי גאווה - 'הרבה', אך על ידי האור של חנוכה, באים לידי הכנעה - 'מעט'.

מוסיף והולך בהודאה על ההודאה עד בלי די

וזהו הענין של 'מוסיף והולך', דהנה כבר נתבאר שימי החנוכה נקבעו לימי הלל והודאה, והנה ביום הראשון של חנוכה מודים להשי"ת על עצם הניסים, וביום השני מוסיפים להודות גם על מה שזכה להודות אמש להשי"ת, וכמו כן בכל יום יש להיות מוסיף והולך על מה שזכה להודות ביום האתמול, ולכן צריך להיות תמיד במצב של "מעלין בקודש".

עוד יש להוסיף בזה, מה שביארו הראשונים על הנוסח שאומרים במודים דרבנן, "על שאנחנו מודים לך ברוך קל ההודאות", שהכוונה בזה, שאנו מודים להשי"ת על עצם הענין שאנו זוכים להודות להשי"ת, והודאה זו אין לדבר סוף, כי בכל פעם שאנו זוכים להודות עוד פעם להשי"ת, ממילא בא לנו חיוב נוסף, להוסיף ולהודות על זה גופא שזכינו להודאה זו, וכך הוא תמיד, נמצא שאין לדבר סוף.

מצות נר חנוכה מתוך ענוה וחסידות

חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד, ולמה היא מצוה חביבה עד מאד, לפי שמקיימים מצוה זו מתוך הכנעה, וכמו שנתבאר, כי האדם נפעל כפי פעולותיו, ועל ידי ההכנעה האדם בא לידי הודאה, להודות ולהלל לשמך הגדול, ועל ידי ההכנעה והענוה באים לידי קיום המצוה מתוך חביבות.

וענין זה מצאנו אצל דוד המלך שהיה אצלו חביבות המצוה, וכמו שנאמר (מ"ב ו, יד) 'ודוד מכרכר בכל עוז לפני ה' , ונאמר מה שאמר למיכל בת

והנה על פי מה שנתבאר שעל ידי ההכנעה בשעת ההדלקה באים לידי הודאה, יש להוסיף ולבאר, שהנה בגמרא (ברכות ט) אמרו 'ותיקין היו גומרין אותה עם הנץ החמה', ופירש רש"י, 'ותיקין - אנשים ענוים ומחבבין מצוה', וכלשון הזה פירש גם בסוגיא דחנוכה לגבי המהדרין, 'והמהדרין - אחר המצוות', ומבואר בדברי רש"י לגבי ותיקין שחביבות המצוה הרי זה שייך לענוה, שהענין הוא מחבב את המצוות, והנה על מצות נר חנוכה כתב הרמב"ם (פ"ד מהלכות חנוכה ה"ב) 'מצות נר

המצוה, וזהו הענין של 'מעלין בקודש', שבכל יום מתעלה האדם יותר ויותר במידת הכנעתו.

ובזה בית הלל לשיטתם, שאמרו **בגמרא עירובין** (דף יג:) 'שלוש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו, יצאה בת קול ואמרה, אלו ואלו דברי אלהים חיים הן והלכה כבית הלל, וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלהים חיים מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן, מפני שנזקקין ועלובין היו ושונין דבריהן ודברי בית שמאי, ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן', וזו הענין מה שהלכה כבית הלל שמוסיפין והולכין, לפי שבית הלל מקדימין דברי בית שמאי לדבריהן, שכאשר האדם הוא מוסיף והולך, על ידי כן הוא גם פוחת והולך, שעל ידי כן הוא יותר לידי ענוה, שבמקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו.

שאול (שם כב) 'ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני' וגו', שעל ידי הענוה באים לידי חביבות המצוה.

וזהו ההיפך ממה שאמרו **בגמרא פסחים** (יז.) 'ארבע צווחות צוחה עזרה וכו' צא מיכן יששכר איש כפר ברקאי שמכבד את עצמו ומחלל קדשי שמים, דהוה כריך ידיה בשיראי ועביד עבודה', ונמצא שהמכבד את עצמו הרי הוא מחלל קדשי שמים, אבל המכבד כבוד שמים הרי הוא מבטל את עצמו בהכנעה גמורה, שענין חיבוב המצוות שייך רק ביחד עם הענוה.

וזהו הידור המצוה, מה שמכניע את עצמו ומקיים המצוה בחביבות, ואם כן בכל יום כשמוסיף והולך הרי זה מהדרין מן המהדרין, שהוא מכניע את עצמו יותר ויותר, והרי זה הכנעה יותר גדולה, ונמצא שבכל יום נעשה האדם המדליק בהכנעה יותר גדולה, ועל ידי כן הוא מוסיף בחביבות המצוה יותר ויותר, שכן על ידי הענוה באים לידי חביבות

ברין להדליק נר חנוכה בשמן האסור בהנאה

שנתבשלה בקדירה של בשר בן יומו שנאסרה מחמת שלא היה שישים, ופסק דמותר, אף שהוא אסור בהנאה.

כתב **בבאר היטב** (סימן תרעג סק"א), בתשובת **שער אפרים** סי' ל"ח דן אם מותר להדליק נר חנוכה בחמאה

והקשה הרה"ק מאנטניא זי"ע על השערי תשובה, כי הנה בלולב וכדומה שיש בהם שיעור של ארבעה טפחים או ג' טפחים וכדומה, שיך לומר שבאיסורי הנאה כתותי מיכתת שיעורא, ונמצא שאין בו שיעור, אבל בשמן אין שיעור של שמן שצריכים להדליק בו, רבע לוג וכדומה, אלא אמרו שצריך שיהיה מציאות שהנרות ידלקו משתחשך ועד שתכלה רגל מן השוק, שהוא כחצי שעה, ואילו נצליח לפעול שטיפה אחת תבער חצי שעה, די בטיפה אחת, ואם כן לגבי נרות חנוכה אין שיך לומר כתותי מיכתת שיעורא, מאחר שאין "שיעור" של שמן, כי אם שיהיה נרות הדולקים בזמן הראוי.

עוד נשאל שם אי שרי להדליק בה להאיר הבית ומטעם שהיא אסורה בהנאה ואסר.

ובשערי תשובה האריך בענין זה, וכתב שמה שכתבו בשם השער אפרים שותר להדליק נר חנוכה בחמאה האסורה, הוא להפך, דבאמת אסר במסקנתו שם להדליק בה נר חנוכה, אע"פ שאסר להשתמש לאורה ואין כאן רק הנאת המצוה, ומצוות לאו ליהנות ניתנו, מכל מקום אסור להדליק בה, דכיון דנר חנוכה בעי שיעור, דהיינו שיתן שמן בנר שידליק כשיעור, וכיון דבשר בחלב אסור בהנאה, כתותי מיכתת שיעורא, ולכן אסור להדליק בשמן של ערלה גם כן.

הטעם שאין מזכירים על הנסים ב'ברכת מעין שלש'

והנה מקור הדברים שאין מזכירים חנוכה ופורים בברכת מעין שלש, הוא מדברי הרמב"ם (פ"ג מהל' ברכות הי"ג) לגבי נוסח ברכת מעין שלש. דהנה לאחר שהרמב"ם כותב את נוסח סיום הברכה, 'והעלנו לתוכה ושמחנו בבנינה ונברך עליה בקדושה ובטהרה ברוך אתה ה' על הארץ ועל המחיה', מסיים הרמב"ם, 'ובשבתות וימים טובים' אומר בברכה

בנו של מרן הגר"ח פאלאג'י, הגאון רבי אברהם פאלאג'י זי"ע, כותב בספרו שו"ת 'ויען אברהם' (או"ח סי' נ'), שהדבר יפלא בעיניו אמאי לא תיקנו בחנוכה ופורים, להזכיר על הנסים גם בברכת מעין שלש, כמו שתיקנו להזכיר בברכת המזון, ומאי שנא משבת ויו"ט וראש חודש, שכן מזכירין את היום גם בברכת המזון וגם בברכת מעין שלש.

משמו, וכן משמע בירושלמי. ובתשובה כתב מורי זצ"ל 'דבחנוכה ופורים לא צריך' עכ"ל. הרי יש לנו כבר מקור מפורש, שאין להזכיר על הנסים בחנוכה ובפורים בברכת מעין שלש. אמנם זה גופא טעון ביאור, מהו הטעם בזה שאין להזכירו, ומאי שנא משבתות ימים טובים.

זו בכללה מעין קדושת היום, כדרך שמזכיר בברכת המזון, עכ"ל. ומשמע מזה דרך בשבתות וימים טובים מזכירים מעין קדושת היום, ולא בחנוכה ופורים.

וכתב שם בהגהות מיימונית וז"ל, וכן פסק מורי המהר"ם מרוטנבורג זי"ע

טעם א' – 'על הנסים' איננה ברכה בפני עצמה

כמו שאמרו בגמרא (ברכות מט.), טעה ולא הזכיר של שבת אומר, 'ברוך שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית ברוך מקדש השבת', טעה ולא הזכיר של יום טוב אומר, 'ברוך שנתן ימים טובים לעמו ישראל לשמחה ולזכרון ברוך מקדש ישראל והזמנים', טעה ולא הזכיר של ראש חודש אומר, 'ברוך שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון', לכן תקנו גם להזכירם בברכת מעין שלש.

משא"כ חנוכה ופורים שאם שכח לומר על הנסים בברכת הודאה, אין ברכה מיוחדת עליהם בברכת המזון, לכן לא תיקנו כלל להזכירם בברכת מעין שלש.

ולפי זה מובן שפיר למה תיקנו להזכיר של שבת וי"ט ור"ח רק אחרי

והאריכו בזה האחרונים בכמה וכמה טעמים. בשו"ת מנחת עני (להגה"ק רבי סיני ספיר זצ"ל רב בק"ק ברעזין - או"ח סי' ב') כתב טעם לזה, וכן הביא הגר"ח מבריסק זי"ע בשמו, וכן אומרים בשם המהרי"ל דיסקין זי"ע, דהנה גם לגבי שבתות וימים טובים ור"ח שכן מזכירים בברכת מעין שלש, יש להבין, למה אומרים את זה רק אחרי שאומרים 'ובנה ירושלים', הלא בברכת המזון גופא מזכירין של שבת ושל יו"ט ור"ח לפני ובנה ירושלים.

רק רואים מזה, שב'ברכת מעין שלש' מזכירים רק דברים שיש עליהם ברכה מיוחדת בברכת המזון, ולכן שבת וי"ט וראש חודש, שאם שכח להזכירם בברכת המזון תיקנו על זה ברכה מיוחדת לאומרה אחרי ובנה ירושלים,

אלא שאנו כוללים אותה בברכת אתה חונן, ואם היו מזכירים בברכת הבינו, מעין הבדלה, היה נראה שההבדלה היא ברכה בפני עצמה, כיון שהתקינו מעין הבדלה כמו שתיקנו מעין שאר ברכות. ורואים מזה יסוד הנ"ל, שלא תיקנו לומר בברכת 'מעין', רק מה שנמצא על זה ברכה מיוחדת, ולא דבר הנכלל בתוך ברכה אחרת, כמו על הניסים.

והוסיף על זה הגאון רבי לייב גורביץ זצ"ל (ראש ישיבת גייטסהעד בעל ראשי שערס), דעל פי זה מיושב היטב מה שתמה בתוס' חיים על החיי אדם (סי' נ אות א'), למה בברכת מעין שלש כשמזכירין מעין יו"ט, אומרים 'ושמחנו' ביום חג פלוני, הלא בפשטות ההזכרה הוא כנגד יעלה ויבוא, ולא מצינו בכל הנוסח של יעלה ויבוא שום לשון של שמחה, ומכח קושיא זו, הביא בשם המגן אברהם (סי' ר"ח ס"ק י"ח) דאכן יש לומר 'וזכרנו', ולא 'ושמחנו', וכן הוא בסידור הרב בעל התניא.

אמנם לפי הנ"ל מיושב שפיר, כי באמת ההזכרה מכון כנגד הברכה המיוחדת שתיקנו לומר באופן ששכח, ואכן בנוסח הברכה הזה, כן מזכירים הלשון 'שמחה', אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל "לששון ושמחה", ולכן תקנו גם בהזכרה של מעין שלש הלשון 'ושמחנו'.

ובנה ירושלים, כיון שההזכרה אינה כנגד רצה ויעלה ויבוא, אלא כנגד הברכות המיוחדות שתיקנו להזכיר באופן ששכח לומר רצה ויעלה ויבוא, וכיון שהברכה המיוחדת אומרים אחרי ובנה ירושלים, לכן תיקנו את ההזכרה בברכת מעין שלש, גם כן לאחר ובנה ירושלים.

וכתב המנחת עני, דיסוד הדברים הוא על פי מה שאמרו בגמרא (ברכות כט.), אמר רב נחמן אמר שמואל, כל השנה כולה מתפלל אדם הבינו, חוץ ממוצאי שבת וממוצאי ימים טובים, מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת וכו' מתקיף לה מר זוטרא, ונכללה מכלל הבינו ה' אלהינו - המבדיל בין קדש לחול, קשיא.

והנה רואים שהגמרא לא אומרת על זה 'תיובתא', רק 'קשיא', ולכן כתבו תלמידי רבינו יונה (דף יט: מדפי הרי"ף), שמילתיה דשמואל הלכתא הוי, שאין אומרים הבינו במוצאי שבת, ואע"פ שהקשה מר זוטרא ונכללה מכלל הבינו ה' אלהינו המבדיל בין קדש לחול, אך בגמרא אמרו על זה רק קשיא, ומשמע מזה שלא הופרך דברי שמואל מפני קושיא זו.

וכתבו תלמידי רבינו יונה בשם רבם, שאפשר לומר טעם בדבר, למה באמת אין כוללים הבדלה בהבינו, מפני שההבדלה אינה ברכה בפני עצמה,

טעם ב' – משום שברכת מעין שלש אינו נכלל בפרסומי ניסא

בברכת המזון, כיון שלפעמים אוכלים סעודת פת בציבור, או עכ"פ יחד עם בני ביתו, וממילא יש גם בזה פרסומי ניסא.

אמנם כל זה שייך רק בברכת המזון, משא"כ ברכת מעין שלש שהיא באה על פת הבאה בכיסנין, או על פירות וענבים, שאין הדרך כלל לאוכלם בחבורת שאר אנשים, אלא האדם אוכל אותם בינו לבין עצמו, ודאי לא שייך בהם כלל ענין פרסומי ניסא, ולכן לא תיקנו להזכיר בה על הנסים.

והגה"ק המנחת אלעזר ממונקאטש זי"ע בספרו **נימוקי או"ח** (סי' תרפ"ב) מבאר בדרך אחר, למה אין מזכירין על הנסים בברכת מעין שלש. דהנה כתבו התוספות (שבת כד: ד"ה מהו להזכיר), דכל ענין אמירת על הנסים הוא רק היכא דאיכא בזה פרסומי ניסא, ומכח זה רצו התוס' לומר דאפילו בברכת המזון אין לומר על הנסים, כיון שנאמר בדרך כלל בבית, ואף ביחיד, וממילא אין בזה כל כך פרסומי ניסא כמו שיש בתפילה שהוא בציבור. אך למסקנא קיימא לן דכן אומרים על הנסים

ענין אכילת 'סופגניות בימי החנוכה

אבי הרמב"ם ז"ל, כשכותב שצריכים להיות זהירים במנהגי ישראל, הוא מביא בתוך הדברים גם מנהג אכילת הסופגניות! וזה לשונו: "ופשט המנהג לעשות 'סופגניות' הנקראים בלשון ערבי אלספינג, והם כצפичית בדבש, ובלשון המשנה האיסקריטין, ומנהג קדמונים הוא".

וטעם המנהג, אמר מרן הגרש"ז **אוערבאך** זצ"ל (הובא בספר **הליכות שלמה** פי"ז - בשם הג"ר **משה לייב שחור** ז"ל), לפי שבחנוכת בית חשמונאי

ולחדודי בעלמא יש להעיר על זה, שהרי נהגו בני ישראל לאכול "סופגניות" בחנוכה, והיות שהוא מאכל מיוחד שאוכלים רק בחנוכה, ממילא שכיח שאוכלים את זה ביחד עכ"פ עם בני ביתו, ולפי"ז נמצא שכן היו צריכים לקבוע הזכרת על הניסים על ברכת מעין שלש, כיון שיש בזה פרסומי ניסא, כשמברכים ברכת על המחיה לאחר אכילת הסופגניות.

ואגב דאירינן בענין 'סופגניות', יש לציין, שבספר אגרות של רבי מימון

טיהרו את המקדש, ואילו אבני המזבח ששקצו היוונים לא יכלו לטהרם וגנזום (ע"ז נב:) והצטערו על כך, ולכן הנהיגו לאכול בחנוכה מאכל מיוחד שמברכים עליה ברכת מעין שלוש, שבה מוזכר "ועל מזבחך", משא"כ בברכת המזון, שאין מוזכר בה 'מזבח' ביחוד.

טעם ג' – אין שייד לומר על הנסים מקוצר

ובספר **טהרת המים** (חלק שיורי טהרה מער' ב' אות ס') כתב לבאר בדרך אחר, למה אין מזכירים על הנסים בברכת מעין שלש. דהנה ברכת מעין שלש, הוא פשוטו כמשמעו רק 'מעין' ברכת המזון, ולכן מקצרים בה לומר כל ברכה בכמה מילים ספורות.

ולכן בשלמא הזכרת שבת ויו"ט ששייך להזכיר בכמה תיבות, תיקנו להם הזכרה בברכת מעין שלש. משא"כ הזכרת על הנסים, שאם היו רוצים לתקן הזכרה בברכת מעין שלש, היו

צריכים להזכיר כל פרט ופרט, הנסים של נצחון המלחמה, ושל מציאת פך שמן טהור, ואי אפשר לצאת ידי חובתו אם אינו מזכיר כל הנסים האלו, נמצא שהוא נוסח ארוך מאוד שאי אפשר לקצרו, ולכן לא תיקנו לאומרו בברכת מעין שלש, שהוא רק קיצורים.

משא"כ הזכרת שבת ויו"ט שחזינן, שאם שכח לומר רצה ויעלה ויבוא די לו בברכה קטנה מיוחדת של כמה מילים, שפיר תיקנו גם בברכת מעין שלש להזכירם בכמה מילים.

הלימוד מקרבנות הנשיאים שקוראים בימי החנוכה

בימי החנוכה קוראים פרשת קרבנות הנשיאים של חנוכת המזבח. ובטעם הדבר כתב הטור (סימן תרפ"ד), "וקורין בפרשת נשא בנשיאים ג' בכל יום, ומפרש בפסיקתא, משום שנשלם מלאכת המשכן בכ"ה בכסלו".

אהרן זכה לחנוכה חשמונאי בזכות קרבנות הנשיאים

מצאתיה במגלת סתרים לרבינו נסים שהזכיר האגדה הזו ואמר, ראיתי במדרש, כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי וכו', אמר לו הקב"ה למשה דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות, ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנוכה שקרויה על שמם, והיא חנוכה בני חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנוכה המזבח עכ"ל.

וראיתי עוד בילמדנו (תנחומא בהעלותך ה) וכן במדרש רבה (טו ו), אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור לאהרן אל תתיירא, לגדולה מזאת אתה מוזן, הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו, וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני אינן בטלין לעולם. והנה דבר ידוע שכשאין בית המקדש קיים והקרבנות בטלין מפני חורבנו, אף הנרות בטלות, אבל לא רמזו אלא לנרות חנוכה חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו, עד כאן דברי הרמב"ן⁷. נמצא שאכן יש שייכות

עוד יש לבאר הטעם בזה, משום שיש שייכות לנרות חנוכה, עם חנוכה המזבח וקרבנות הנשיאים. דהנה בריש פרשת בהעלותך (ב) פירש"י, 'למה נסמכה פרשת מנורה לחנוכה הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכה הנשיאים, חלשה דעתו, שלא היה עמם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה, חיך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות בקר וערב'.

והקשה הרמב"ן, ולא נתברר לי למה נחמו בהדלקת הנרות, ולא נחמו בקטורת בקר וערב ששבחו בו הכתוב (דברים לג, י) ישימו קטורה באפך, ובכל הקרבנות, ובמנחת חביתין, ובעבודת יום הכפורים שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, ושבטו כולו משרתי אלהינו.

וכתב שם הרמב"ן, שענין ההגדה הזו, לדרוש רמז מן הפרשה על חנוכה של נרות שהיתה בבית שני על ידי חשמונאי כהן גדול ובניו. ובלשון הזה

ז. ואמרו צדיקים, שמדברי הרמב"ן הללו, יתעורר כל אחד בהתעוררות של אהבה, שכאשר הוא עומד להדליק הנרות של חנוכה, הרי שביתו נעשה כבית המקדש, והוא נעשה ככהן המדליק את המנורה, והקדושה שורה אז למטה מעשרה טפחים בתוך ביתו.

לקריאת פרשת הנשיאים בחנוכה, לו בעת הקרבת הנשיאים, מכח זה זכה משום שעל ידי החלישות הדעת שהיה לחנוכת חשמונאי.

בקרבנות הנשיאים נרמז דברי המשנה אם אין אני לי מי לי וכו'

כך צריך כל אחד מישראל לקבל עליו בעצמו עול תורה ומצוות כשור לעול, באופן של 'אם אין אני לי מי לי'.

ויחד עם זה היה 'עגלה על שני הנשיאים', וזהו כנגד 'וכשאני לעצמי מה אני', כי דוקא שני הנשיאים ביחד הביאו עגלה אחת, משא"כ כשאני לעצמי, מה אני.

והענין השלישי של 'ואם לא עכשיו אימתי', נלמד ממה שפירש רש"י בפרשת ויקהל (שמות לה, כז), 'א"ר נתן, מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחילה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחילה, אלא כך אמרו נשיאים, יתנדבו צבור מה שמתנדבין, ומה שמחסרין אנו משלימין אותו, כיון שהשלימו צבור את הכל, שנאמר (שמות לו) והמלאכה היתה דים, אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השהם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחילה, ולפי שנתעצלו מתחילה נחסרה אות משמם, והנשאם כתיב, ומזה רואים הענין של 'ואם לא עכשיו אימתי', שצריכים להזדרז מיד למלאכת ה'.

ובענין קרבנות הנשיאים, אמר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מבאיאן רמז נפלא, דהנה שנינו באבות (פרק א, יד) 'אם אין אני לי מי לי, וכשאני לעצמי מה אני, ואם לא עכשיו אימתי', וענין זה נרמז בקרבנות הנשיאים, דהנה מלבד הקרבנות שהביא כל נשיא בפני עצמו, הביאו כולם ביחד ביום הראשון, עגלות ושוורים עבור משא המשכן, וכמו שנאמר (במדבר ז, ז) שהי"ב נשיאי ישראל הביאו 'עגלה על שני הנשיאים ושור לאחד', וביחד זה היה י"ב שוורים ושש עגלות.

והנה 'שור לאחד' הוא כנגד הענין של 'אם אין אני לי מי לי', שכל אחד צריך לעמול בעצמו, כשור לעול וכחמור למשא, ולא לסמוך על חברו בזה. }ויש להוסיף שענין זה שייך ביותר בחנוכה, שהרי בחנוכה הוא בחינת 'יוסף' - מוסיף והולך, וענינו של 'יוסף הוא בכור 'שורו' הדר לו. וזהו 'אם אין אני לי מי לי', כמו הבכור הנולד ראשון, אין לו עוד אחים לסמוך עליהם, רק הוא עצמו מוכרח לקבל על עצמו את עול העבודה,

לי, וכשאני לעצמי מה אני, ואם לא עכשיו אימתי, אשר גם זה מעורר את האדם להיות בבחינת מוסיף והולך, ולא לסמוך על אחרים, ולא לדחות את ההתעוררות שיש לו כעת בימי החנוכה לזמן אחר, כי 'ואם לא עכשיו אימתי'.

ויש להוסיף על זה, שמזה הטעם קוראים פרשת הנשיאים בימי החנוכה, שהרי בחנוכה שאנו עושים כבית הלל, מתעוררים להיות 'מוסיף והולך', ולכן קוראים את פרשת הנשיאים, המרמז למימרא של הלל הזקן בפרקי אבות 'אם אין אני לי מי

לימוד זה גם מעצם הנרות חנוכה

מוציא לכל בני המשפחה, הוא כנגד 'וכשאני לעצמי מה אני', שכל אחד צריך להגיע לשני. וההדלקה של נר לכל אחד ואחד, הוא כנגד 'אם אין אני לי מי לי', שכל אחד מדליק לעצמו. והענין של מוסיף והולך, מהדרין מן המהדרין, הוא כנגד 'ואם לא עכשיו אימתי', כי באופן זה מדליקים בכל לילה באופן אחר, ונמצא שאינו יכול לדחות ולומר שידליק למחר, שהרי אם לא ידליק עתה בנר ג', אף שלמחרת ידליק ד', אבל יחסר לו תמיד ההוספה של ג', וממילא יתעורר מזה להענין של 'ואם לא עכשיו אימתי'.

ובכלל כשרואים 'נרות דולקים', מתעוררים מזה להענין של 'ואם לא עכשיו אימתי', וכמו שידוע שהגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל למד מהחייט, ש'כל זמן שהנר דולק' צריכים לחטוף עוד ועוד.

ובאמת אפשר ללמוד לימוד זה גם מעצם הנרות חנוכה, דהנה בלילה הראשון מדליק כל אחד נר 'אחד', והוא כנגד 'אם אין אני לי מי לי', שנתבאר שהוא כנגד שור ל'אחד'. בלילה השני מוסיפים והולכים ומדליקים 'שני' נרות, והוא כנגד 'וכשאני לעצמי מה אני', שנתבאר שהוא כנגד עגלה על 'שני' הנשיאים.

וכאשר באים ליום השלישי, ורואים איך שימינו כצל עובר, שהימים עוברים במהירות אחד אחר השני, ובתוך כמה ימים כבר נעמוד לאחר יומין דחנוכה, ומתמרמרים על זה, שהרי בחנוכה אפשר לקנות הרבה קנינים, ומזה מתעוררים להענין של 'ואם לא עכשיו אימתי'.

וכמו כן יש ללמוד לימוד זה, מג' המדרגות שיש בהדלקת נרות חנוכה, ההדלקה של נר איש וביתו, שהבעה"ב

עניני לימוד התורה בחנוכה

על ידי הלימוד ב'תורה אור' זוכים להרגיש טעם ב'נר מצוה'

כי נר מצוה ותורה אור (משלי ו, כג).

בשבת, והלכות חנוכה, ויעיין מעט בספרי חסידות ומחשבה, בהקדושות לחנוכה בספה"ק קדושת לוי ובבני יששכר, ואז יזכה להרגיש טעם נפלא וערב בקיום המצוה.

וזהו 'אין מברכין על הנר עד שיאותרו לאורו', שלא יברך על הדלקת 'נר' חנוכה שהוא 'נר מצוה', עד שילמד מקודם 'התורה אור' של חנוכה.

ראיתי דבר נחמד בספר **שבט מיהודה** (להגאון רבי יהודה גרינוואלד אב"ד סאטמאר זצ"ל), על מה שאמרו בגמרא (ברכות נא:): על הנר של מוצאי שבת, 'אין מברכין על הנר עד שיאותרו לאורו'.

ומבאר, שהנר מרמז לנר מצוה, והאור מרמז לתורה אור. והנה ידוע שהאדם המבקש להרגיש טעם המצוה, יש לו להקדים וללמוד עניני המצוה, וכגון בחנוכה ילמוד סוגיית הגמרא

לימוד גמרא בחנוכה

(משלי ו, כג) כי נר מצוה ותורה אור, על ידי נר מצוה דשבת וחנוכה בא אור דתורה, ומהו אור התורה, הנה בגמרא אמרו (סנהדרין כד.) 'במחשכים הושיבני כמתי עולם, אמר רבי ירמיה זה תלמודה של בבל', ועל ידי כן זוכים לאור גדול, וכמו שאמרו במדרש (תנחומא נח ג) 'העם ההולכים בחושך ראו אור גדול (ישעיה ט) אלו בעלי התלמוד שראו אור גדול שהקב"ה מאיר עיניהם באיסור והיתר בטמא ובטהור, ולעתיד

שמעתי מאחי הרה"ג רבי בערל שליט"א שאמר בדרך צחות, שלאחר האותיות נ"ד באים האותיות ש"ס, וזהו 'כי נר מצוה ותורה אור', שלאחר הדלקת נרות חנוכה שהם נר מצוה, יש להתחזק בלימוד הש"ס שהוא תורה אור.

והנה אמרו חז"ל (שבת כג:) 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים', ופירש רש"י 'בנים תלמידי חכמים, דכתיב

וכן נאמר (בראשית ב, ב) 'והושך על פני תהום', ונאמר 'ויאמר אלקים יהי אור', יה"י בגימטריא כ"ה, ומבואר במפורשים שהוא רמז לחנוכה, שעל ידי האור של חנוכה זוכים לתורה אור, לתלמוד בבלי שמאיר את החשיכה.

לבא ואוהביו כצאת השמש בגבורתו (שופטים ה'), ולאור גדול זוכים על ידי הנרות חנוכה שהם ל"ו הנרות שהם כנגד ל"ו המסכתות, וכמו שמבאר בבני יששכר של"ו הנרות הם כנגד ל"ו מסכתות הש"ס.

רמז בפרשת מקץ לחנוכה

ויש ללמוד מזה מוסר השכל, שהנה לפני הנר מצוה עושים הכנה דרבה, ואף שמעיקר הדין די בנר איש וביתו, ואעפ"כ הכלל ישראל מהדרין מן המהדרין, והנרות מאירים עד מאד, והנה להלכה כבתה אינו זקוק לה, ונמצא שגם הדלקה של רגע אחד חשוב עד מאד.

ומזה יש ללמוד לימוד גם לגבי תורה אור, שלפעמים חושבים שלימודו של כמה שעות או כמה דפי גמרא יש לו חשיבות, אבל אין מחשיבים לימוד של תיבה אחת, אבל צריכים לידע החשיבות של כל תיבה של תורה, וכמו שאנו רואים ברמז בבני יששכר שכל תיבה שבתורה יש בו רמז מיוחד.

מצאנו רמז נאה בספה"ק בני יששכר (חדשי כסלו טבת יג, א), שמבאר הטעם למה קביעות ימי חנוכה הם תמיד בסדר מקץ, ואמר בשם הרה"ק המקובל מהרצ"ה מזידטשוב זצוק"ל, שהנה המסורה מנאה בכל סדר מפרשיות התורה כמה פסוקים יש בה, ויש רמז על ענין זה"ל, ובסדר מקץ נמנו גם התיבות, והם אלפיים כ"ה, ומהו הרמז בדבר זה, מבאר בבני יששכר, לפי שברובי השנים קביעות חנוכה בפרשה זו, ומתחילין מיום כ"ה לחדש ומדליקין שמונה ימים, והנה ח' פעמים נ"ר הוא גיטריא של ב' אלפים, לזה רמזה המסורה למנות גם התיבות אשר מנין מספרן רומזין לחנוכה.

ה. ובדרך כלל, הרמז למנין הפסוקים, הוא משמות בני אדם המוזכרים בפסוקים ב'דברי הימים'.

בשעת העברת העמוד, הרי זה זכות גדולה עד מאד, שכן מהחשיבות של נר מצוה יש לנו ללמוד החשיבות של תורה אור, החשיבות של כל תיבה שבתורה.

ומצוה גוררת מצוה, שעל ידי לימוד של תיבה אחת ילמדו שתי תיבות ויותר, וכמו שמצאנו בנרות חנוכה, שמתחילים להדליק נר אחד, ומוסיפים והולכים עוד נר ועוד נר.

והנה אחד אמר בדרך צחות במעלה של ה'דף היומי' יותר מה'עמוד היומי', מלבד מה שלומדים יותר, שהנה לפעמים כשיושבים שיעור נרדמים מחמת עמל היום, ובעמוד היומי אם ירדם, נמשך תרדמתו בכל השיעור, אבל בדף היומי כשעוברים מעמוד א' לעמוד ב' נעשה רעש ומתעורר היושב בשיעור, אבל באמת שאין זה רק דרך צחות, כי גם אם ילמד הלומד רק עד ב' שורות

חמש שסיין

להשאר דבוק לתורה במשך כל השנה, הנה בבא יומין דחנוכה מתעורר בנו הרצון לטוב על ידי הנר מצוה, וכמו שנתבאר, ומהו הרצון שלנו רצוננו הוא 'ותורה אור', וכלשון הגמרא (ברכות יז.) 'גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצוןך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכותי', וכאשר עומדים סמוך לנרות מתגלה הרצון הפנימי של בני ישראל.

ואמר אדמו"ר הזקן מסדיגורא זי"ע, 'אור הנר יפה לבדיקה' (פסחים ד.), שכשם שבערב פסח מחפשים את החמץ, כמו כן אור הנר של חנוכה יפה לבדיקה, שיבדוק האדם את עצמו מהשאור שבעיסה, וכאשר האדם צועק

והנה אומרים העולם שיש **חמש שסיים**, ואם אמנם לכאורה לא שמענו אלא שיש **ש"ס בבלי** ויש **ש"ס ירושלמי**, ומה הם שאר השסיים, ושמעתי בזה רמז נפלא, הנה יש **'שעת רצון'** - הכוונה **ש"ס ווילנא**, א ווילנער ש"ס, (ווילנא - מלשון רצון), שיש מי שיש לו הרצון לידע הש"ס, ויש **'שעת הדחק'** - ש"ס שהוא א געדרוקטער ש"ס, **ש"ס מודפס**, געדרוקט לשון דחק, שיש אחד שלומד רק מחמת הדחק שדוחקים אותו, ויש **'שעת הכושר'** (הקושר) א געבונדערער ש"ס, **ש"ס מכורך**, ש"ס קשור, מלשון שעת הכושר.

והכוונה בזה הוא, כשהאדם מבקש

להשי"ת, ברצוני לזכות על ידי הנר מצוה לש"ס, שיהיה לי 'שעת רצון', ויצעק תן לי 'א' ויילנער ש"ס', אני רוצה לקבוע בכל יום עתים לתורה, ואז אומר לו השי"ת, שגם אם היה אצלו 'שעת הדחק', אעפ"כ ישאר בשעת הקושר, שישאר מקושר לש"ס, שיהיה מחובר לתורה הק'.

ההשגות והזכויות על ידי התורה

והנה כ"ה כסלו יום הראשון של חנוכה הוא כנגד היחוד של קריאת שמע, שיש בה כ"ה אותיות, כדאיתא בזוה"ק (תיקו"ז כט.), 'כ"ה אתון דיחודא דאינון שמע ישראל וגומר, ודא איהו חנוכ"ה חנ"ו כ"ה'. וכמו כן על ידי לימוד הש"ס בבלי זוכים ליחוד של קריאת שמע.

וזהו גם כן פירוש הכתוב (בראשית י, י), 'ותהי ראשית ממלכתו בבל', ראשית של המלוכה בבל, על ידי **תלמוד בבלי**. 'וארך' - ועוד זוכה שמשיג חיים ארוכים. עוד וארך, לשון ארוכה, שזוכה להמשיך רפואה בעולם. ועוד יכול להמשיך רחמים בעולם מיום שכולו ארוך, 'ואכ"ד', שזוכה ליחוד קריאת שמע, שהם כ"ה אתון.

כמו שכתב בספה"ק **אור לשמים** (להרה"ק רבי מאיר מאפטא ז"ע - פרשת נצבים), דאיתא **בזוה"ק**, דהאדם יכול להשיג גדולה וממשלה על ידי עובדין טבין שעושה להשי"ת, ומה שמשיג על ידי

דברי התחזקות לכבוד חנוכה

רמז נפלא ליומין החנוכה – עבודת האחדות

שנכתב כפ, שענינו הכנעה, וזהו היסוד של 'אשר לרעך', וכמו שאמרו צדיקים שוכ"ל ר"ת ו'אהבת ל'רעך כ'מוך, שכל התורה ענינו הוא אהבת ישראל.

וראיתי בספרו של הגאון רבי גרשון ליטש - רוזנבוים זצ"ל, שמצאנו שחנוכה ופורים יש לו שייכות לשושנה, שבני ישראל נקראים שושנה, שבחנוכה אומרים 'ומנוחת קנקנים נעשה נס לשושנים', ובפורים אומרים 'שושנת יעקב צהלה ושמחה', והביאור בזה הוא, השושנה יש לה המעלה שיש לה ריח טוב ומראה נאה, אבל זה שייך רק כשכל העלים מאוחדים, אבל כשהעלים מתחילים להפרד, אזי אין לו ריח ולא מראה טוב, וזה רמז לאחדות של בני ישראל.

בבני יששכר (כסלו ג, לב) מבאר רמז נפלא לחנוכה, דהנה תרי"ג מצות הם דאורייתא וז' מצות דרבנן להשלים מנין כת"ר, ומשום כן יש תר"ך אותיות בעשרת הדברות, תרי"ג עד אשר לרעך, ותיבות אש"ר לרעך נגד ז' מצוות דרבנן, כל אות מורה על מצוה אחת כפי הסדר שניתקנו בזמן, והנה המצוה הזאת היא האחרונה בזמן, והיא המשלמת לכת"ר, על כן נר חנוכה למעלה מעשרים פסולה, עשרי"ם בגימטריא כת"ר, וגם האות האחרונה של עשרת הדברות רומזת למצוה זו, היא אות ק', מורה על השלמת הכתר, על כן למעלה מן ק' לא יצא ידי חובתו.

והנה ביארנו במקום אחר שענין נר חנוכה הוא ההכנעה, וזהו הרמז בכ',

להתעורר בחנוכה על ענין מורא מקדש

אנו מבקשים לעורר שיבנה בית המקדש צריכים להזהר בכבוד בית הכנסת ובמורא מקדש באופן הראוי, ובזכות זה נזכה בע"ה שיבנה בית המקדש, 'אז אגמור בשיר מזמור חנוכת המזבח.

בספר **דרושי הצ"ח** לשבת חנוכה האריך להזהיר על הענין של מורא מקדש, ואמר שכשם שבחנוכה חנכו מחדש את בית המקדש, הנה היום לא נשאר לנו כי אם בית מקדש מעט, ואם

הוא נוטריקון של המלים מ'י כ'מוכה ב'אלים ה', שמלים אלו רשם יהודה המכבי על דגלו, ולכן נקרא יהודה המכבי, אך יש עוד נוטריקון למילה הזאת, והוא מה שקוראים בהפטרה של שבת חנוכה בזכריה ה'ס כ'ל ב'שר מ'פני ה', שהוא גם כן ר"ת המכבי".

ואפשר לומר שענין זה נרמז גם בר"ת הפשוט של מכבי, מ'י כ'מוכה ב'אלים ה', שכן חז"ל דרשו על פסוק זה (ג'טין נז): 'מ'י כמוכה באלמים', ובפשטות הכוונה שהשי"ת שומע איך שהגויים מחרפים אותו ואינו נוקם בהם, אבל לעניינו יש לפרש, שהכוונה הוא שהכח לנצח במלחמה על ידי המכבים הוא על ידי באלמים, שעל ידי מה שנשתוק בשעת התפילה בבית הכנסת, על ידי כן יהיה ה' ילחם לכם, וזהו הענין של 'הס כל בשר מפני ה'".

ועל ענין זה היה מעורר תמיד הרה"ק רבי ייבי - תלמיד הבעש"ט זי"ע, על ענין מורא מקדש, ואמר על מה שנאמר (שמות יד, יד) ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, שהשי"ת יעשה את כל המלחמות עבור עם ישראל, ובני ישראל צריכים לשתוק בבית הכנסת.

וסיפר הרה"ח ר' דוד פריווער ז"ל מחשובי חסידי טשורטקוב באנטווערפען, שהיה גר בתחילה בפולין, ומשם עבר לברלין, ושאל פעם

וראה מה שכתב הב"ח (סי' עת"ר) שבחנוכה עיקר הגזירה היתה על שהתירשלו בעבודה, ועל כן היתה הגזירה לבטל מהם העבודה כדתניא בברייתא (אוצר מדרשים [אייזנשטיין] עמ' קצג ד"ה דור) שגזר עליהן אותו הרשע לבטל התמיד, ועוד אמר להם מצוה אחת יש בידם אם אתם מבטלין אותה מידם כבר הם אבודין ואיזה זה הדלקת מנורה שכתוב בה (שמות כז, כ) להעלות נר תמיד כל זמן שמדליקין אותן תמיד הם עומדין כו', עמדו וטימאו כל השמנים, וכשחזרו בתשובה למסור נפשם על העבודה הושיעם ה' על ידי כהנים עובדי העבודה בבית ה', על כן נעשה הנס גם כן בנרות תחת אשר הערו נפשם למות על קיום העבודה. עד כאן דבריו, ואם כן בחנוכה הוא הזמן להתעורר על הענין של מורא מקדש.

ובחשיבות התפילה בבית הכנסת ראה מה שכתב הרמב"ן סוף פרשת בא (שמות יג, טז) 'וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו, שענין בית הכנסת הוא ההכרזה לאמר 'בריותיך אנחנו', ואם כן יש לנו להזהר עד מאד במורא מקדש.

ויש לומר שזה גם הענין של ניצחון החשמונאים, שכן ידוע הענין שמכבי

הרגילים, וענה לו הרה"ק, 'בברלין אין מדברים בבית הכנסת בעת התפילה!!!' והרי זה פחד נורא, שכאשר אין מדברים בשעת התפילה בבית הכנסת נשפעה הפרנסה.

את הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע, הנה כשהייתי בפולין ראיתי שרוב האנשים הרגילים מבני ישראל מתקשים בפרנסתם, ואילו בברלין יש הרחבה גדולה גם אצל האנשים

נס החיפוש – שלא באו לידי יאוש

שבני ישראל לא נתיאשו ויצאו לחפש השמן הטהור בחיפוש אחר חיפוש, לזכר זה עושים הנס, שכאשר יוצאים לחפש, הרי שיגיעת ומצאת תאמין (מגילה ו:), ואכן מצאו שמן טהור, אלא שהיה צריך לנס שידלק שמונה ימים, ועשה השי"ת כן כדי להראות חביבותן של ישראל.

וזהו הלימוד מנס חנוכה, שגם כשנראה המצב לאחר יאוש, שלא יתיאשו, אלא צריכים להשתדל שוב בדבר, עד שזוכים לנס.

ועל פי זה מבארים בספה"ק מה שמודים להשי"ת בעל הניסים 'על המלחמות', והוא דבר שצריכים להבין, כי בשלמא מה שאנו מודים על הניסים ועל הישועות ועל הפורקן, הרי זה הודאה על הניסים, אבל מהו ההודאה 'על המלחמות', הרי עדיף היה שלא יהיו כלל מלחמות.

ידוע קושית הבית יוסף (סי' עת"ר), למה קבעו חנוכה שמונה ימים, דכיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחת, ונמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות. ויש מתרצים שהיום הראשון מדליקים לזכר הנס מה שעמדו לחפש שמן טהור, שהנה בני ישראל נכנסו לבית המקדש לאחר הנצחון ומצאו איך שבית המקדש נפרץ בו י"ג פרצות, והרשעים היוונים טמאו את הכל, ולא מצאו שם שמן כי אם שמן טמא, והסברא הפשוטה היתה שמיד יבואו לידי יאוש ויאמרו שאין להם שום סיכוי למצא שמן טהור, שכן מאחר שכבר גזרו על טומאת הנכרים כזבים, הרי שכל כלי שמן שהזיזוהו ממקומו נטמא, וכבר כתבו התוס' (שבת כא: ד"ה שהיה) שצריך לומר שהיה מונח בחותם בקרקע, שלא הסיטו הכלי, והרי זה דבר שאינו מסתבר כלל שימצאו עכשיו פך שמן שטמנוהו בחותם בקרקע, ועל מה

אבל הביאור בזה כמו שנתבאר, שהנה עצם הדבר מה שיצאו החשמונאים היה בזה נס גדול, שהרי היו מתי מעט כנגד רבבות יוונים, וכמו שפירש רש"י בפרשת וזאת הברכה (דברים לג, יא) 'ראה שעתידין חשמונאי ובניו להלחם עם עובדי כוכבים והתפלל עליהם, לפי שהיו מועטים, י"ב בני חשמונאי ואלעזר כנגד כמה רבבות, לכך נאמר בך ה' חילו ופועל ידיו תרצה', וזהו הענין של חנוכה, שגם כשנראה הדבר שהוא חסר כל סיכוי, צריך האדם לעשות מה שהוא מחויב, והשי"ת יגמור בעדו הכל לטובה.

עניי הסביבון

נהגו בחנוכה לשחק בסביבון ועליו אותיות גשנ"ה - נ"ס ג'דול ה"יה ש"ם, ויש בזה הרבה לימודים, אחד מהלימודים הוא כיצד לבא לידי אמונה, שאף שהאדם עושה השתדלות, אבל ידע שמן השמים יחליטו מה יעלה בגורלו, כשם שהאדם מסובב בסביבון, אבל אין הוא יודע על איזה אות יפול הסביבון, וכמו כן הוא לגבי ההשתדלות.

כח התפילה

ועיקר ההשתדלות המוטלת על האדם הוא להרבות בתפילה מתוך ידיעה שהקב"ה שומע תפילת כל פה, ובידו הכל, ואין לאדם אלא לישא עיניו למקום. ונספר בזה מעשה נפלא.

מהו סוד ההצלחה שלך? מדוע רק
אתה זוכה בהגרלה?

ויען להם האברך הנ"ל בשאלה:

האם מישהו מכם התפלל על כך
שיזכה?

הם השיבו בשלילה...

אמר להם האברך הנ"ל:

אני זקוק מאד לתוספת הזו, וכל
בוקר ביקשתי מהקדוש ברוך הוא
שאזכה בהגרלה.

כנראה שבתפילה על כך לא היו
מולי מתמודדים נוספים, כך נשארתי
בודד במערכה, הזוכה היחיד...

של מאה דולר, וראו זה פלא: ביום
הראשון הגיעו 10 אברכים בזמן הנקוב,
נערכה הגרלה על \$100 הזוכה המאושר
היה אברך יקר בשם

ביום השני הגיעו 9 אברכים עשו
שוב הגרלה על \$100

והזוכה שוב: אותו האברך ...

ביום השלישי עשו שוב הגרלה,
והזוכה בפעם השלישית ברציפות...
האברך הנ"ל!

האברכים התפלאו על הסיפור
החרגי, ניגשו אליו ושאלו אותו:

נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ

יום אחד לפני ששכבו לישון אמר לו
אחיו, הנני מרגיש עייפות נוראה, ואני
חושש שמחר לא אוכל להשכים
כשיהיה הזמן שהרשעים מעוררים
אותנו, ולכן אבקש ממך שתבא להעיר
אותי.

אמנם למחרת היום נשכח ממנו
בקשת אחיו, ונזכר מזה רק כשכבר
עמדו בחוץ למסדר, וכבר לא היה יכול
לשוב לצריף השינה. ואכן הרשעים
הרגו את אחיו מפני שלא השכים
בבוקר משינתו.

מורן הגאון רבי יצחק זילברשטיין
שליט"א סיפר: שהיה יהודי ניצול שואה
שהיה בא לפניו מדי שנה בשנה ביום
מסוים, ובוכה בדמעות שליש על מה
שהרג את אחיו.

ומעשה שהיה כך היה, בשנות
השואה האיומה הוא היה במחנות
ההשמדה ביחד עם אחיו, ובכל יום היו
הרשעים מעירים אותם לפנות בוקר,
וכל מי שלא עמד מיד, היו הרשעים
הורגים אותם מיד.

נרות חנוכה בחוץ, כדי להאיר האור בכל בני ישראל.

ואכן השבוע בהפטרה קראו הפסוק, 'היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו', ומבואר ברמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד) שזהו הענין של תקיעת שופר להעיר את הנרדמים בתרדמת הזמן.

וזהו עבודתנו על ידי נרות חנוכה, להאיר את כל הסביבה, ועל ידי זה יתעוררו הישינים משינתם והנרדמים יקיצו מתרדמתם.

ועל זה היה בוכה מדי שנה בשנה על מה שעל ידו נגרם מיתת אחיו. הגאון ר' יצחק היה בוכה עמו ומנסה לנחמו, אבל ההוא לא קיבל את התנחומים.

ואמר הגאון ר' יצחק, שממעשה זה יש לנו ללמוד מוסר השכל, שתמידים כסדרם יש לנו לעורר את אחינו מתרדמת הזמן, כשפוגשים חבר טוב ורואים שהוא כאילו יושן, צריכים אנו להעירו ולהאירו.

וזהו סוד הענין של חנוכה, להדליק

עיקר התענוג על ידי תומ"צ

למשגיח ואמר לו, אכן הרי זה ספר כלבבי, שהוא אומר "שהאדם לא נברא אלא להתענג", אבל כשהמשיך לקרא בספר מצא שאמר שם "על ה', ולהנות מזיו שכינתו", שהאדם נברא להתענג על ה', וטען הבחור שעכשיו הפסיד הכל, שאין זה התענוג, אבל האמת הוא שהבחור טעה, כי אכן הצדק היה עמו בתחילת הדברים, שאכן "האדם לא נברא אלא להתענג", שהשי"ת חפץ שנתענג בעולם הזה, אבל מהו התענוג האמיתי, אין לו לאדם ממה להתענג, כי אם על ידי דף גמרא, קיום המצוה, אבל בשאר תענוגי העולם הזה, וכי יוכל

שמעתי סיפור על בחור אחד שהגיע למשגיח וביקש ממנו, שמאחר שהוא מבקש לבא לידי התחדשות בעבודת ה', איזה ספר כדאי שיתחיל ללמוד, ואמר לו המשגיח שיקח את הספר 'מסילת ישרים', שהוא ספר שמחזק מאד.

למחרת התיישב הבחור והתחיל ללמוד בספר בקול, וכשהגיע לתחילת פרק א', ומצא מה שכתב "שהאדם לא נברא אלא להתענג", וחזר על הדברים כמה פעמים ואמר מתוך נעימות "שהאדם לא נברא אלא להתענג", והלך

ושמח ומתענג בלימודו עד שיהיה נבלע בדמו, וענין זה צריך שיהיה בכל קיום מצוה, שיהיה שש ושמה, שיהיה מתענג על ה'.

וראה מה שמבאר **רבי אברהם מן הור** (נדרים מח.) לגבי האופן כיצד יעסוק האדם בתורה 'הלכך לא שייך לומר במצות תלמוד שהתורה לא ניתנה ליהנות, **שעיקר מצותה היא ההנאה והתענוג** במה שמשגיג ומבין בלימודו'.

וראה בדבריו הנפלאים של **האור החיים** הק' (ויקרא יח, ג) 'והוא מה שנתכוון לומר דוד המלך עליו השלום במה שאמר (שם מ ט) לעשות רצונך אלהי חפצתי ותורתך בתוך מעי, הכוונה היא שמרוב דביקתו באדון האדונים יתברך שמו לעד, עד שגם הלב נתהפך לעשות כמעשה הנשמה שבא החפץ בו והתאוה לעשות רצונו יתברך וכו', ואומרו ותורתך בתוך מעי, פירוש לרוב חשק עבודת הקודש עד שמרגיש בלומדו תורת ה' כאילו אוכל וממלא בני מעיו ממזון טבעי'.

האדם לומר לאחר מכן, יש לי עכשיו הנאה ממה שלפני שבוע אכלתי סעודה שמינה, או ממה שאכל מאכל טוב.

וכן אמר הרה"ק **רבי ישראל מטשורטקוב** זי"ע על מה שנאמר (תהלים סח, ד) 'וצדיקים ישמחו יעלצו לפני אלהים וישישו בשמחה', שרק על ידי תורה ועבודת ה' יכול האדם לבא לידי שמחה וחיות שימשך גם לאחר מכן.

כי אכן "האדם לא נברא אלא להתענג", אבל לידי התענוג באים על ידי "להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו", על ידי קיום התורה והמצוות.

וזהו מה שאמרו בגמרא (ברכות נא:) 'ואין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו', שכאשר עומדים להדליק נרות חנוכה צריכים להנות מהאור, שאף שאסור להשתמש לאורו, אבל צריך שיהיה לאדם הנאה רוחנית מהדלקת הנרות, וזהו 'ואין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו'.

והרי זה כענין שכתב **האגלי טל** בהקדמתו שבשעת לימודו יהיה שש

המעלה של כל מעשה קטן

האדם המעלה של כל מעשה קטן, שכאשר האדם רוצה להתחיל בעבודת ה', אל יבקש תיכף לבא לידי מדרגות

הנה בחנוכה ביום הראשון מדליקים נר אחד ואחר כך מוסיפים והולכים עד שמדליקים שמונה נרות, מדבר זה ילמד

יכול לזוז ממקומו, מה עשה, היה לו חבילת סיגריות, והוציא סיגריה והדליק, והתחיל לעשן את הסיגריה כדי להרגע מהמחזה הנורא, וכדי לקבל ישוב הדעת לידע מה לעשות, וכאשר עישן את הסיגריה הרגיש יד על כתפו, לפי שהסתובבו אז שוטרים ברחובות להשגיח על חוקי האפלה, והוציא את הסיגריה מפיו ורמסו, ותפס אותו בידו והוליכו לבית האסורים.

למחרת היום הביא השוטר את הגוי למשפט וטען כנגדו שעבר על חוקי האפלה, שהדליק סיגריה ועישן את הסיגריה, שאל השופט את האיש, מה יש לך לומר כדי לתרץ את עצמך, וענה, אדוני השופט, אני הלכתי ברחוב, וכאשר שמעתי את מנוע המטוס מעלי, באתי לידי חרדה נוראה, וכדי שאוכל להמשיך בדרכי הייתי צריך לעשן סיגריה, וכאשר שמע השופט את בכיו הבין שניכרים דברי אמת, ונתן לו קנס כספי של חמש מאות פונט, ושחררו לביתו.

וכאשר סיים השופט לומר את פסק הדין אמר השופט לאיש, עליך להכיר טובה לשוטר שהולך אותך לבית האסורים, כי אם לא כן, הרי שכבר לא היית עכשיו בין החיים, וראה השופט שהגוי אינו מבין את הקשר שבין שני העניינים, ואמר לו, האם אינך מבין שכמה דקות לאחר שאתה הדלקת את

רמות ונישאות, אלא יתחיל במעשה אחד, ומשם יתעלה למדרגות גדולות, כמו שבחנוכה מתחילים להדליק נר אחד, ומשם מתעלים והולכים להיות מוסיף והולך.

ונספר מעשה אחד שהיה בשנות המלחמה הנוראה, הנה בתחילת שנות המלחמה הכריז הרשע מלחמה גם על מדינת ענגלאנד, והיה זה נסים גדולים שלא עלתה זממו בידו, שלא היה המצב רחוק עד שגם מדינת ענגלאנד תיפול לידו, והנה בדרך כלל גם בשעת מלחמה אין זורקים באמבעס על מקומות מיושבים באזרחים, כי אם על מקומות הצבא, אבל היה פעם שמדינת ענגלאנד זרקו באמבעס בטעות במקום מיושב, ואז התחילו הרשעים לזרוק בכל לילה באמבעס על כל הערים במדינת ענגלאנד, ובפרט בעיר לאנדאן, ומחמת מצב המלחמה עשו אז חוקי האפלה, שהיה אסור להדליק נר בלילה, שלא יראה האויב היכן דרים התושבים.

והיה לילה אחת שגוי אחד היה צריך להגיע לשכנו בבנין השני, ויצא מהבנין שהיה דר שם והתחיל ללכת לבנין השני, על אף החושך הנורא, וכאשר היה באמצע הליכתו שמע מעליו קול מנוע של מטוס של הרשעים הנאצים ימ"ש, והוא עומד בחוץ ושומע את קול המטוס, ונחרד עד מאד, עד שקפאו אבריו מחמת הפחד הנורא, ולא היה

והלימוד ממעשה זה הוא, לפעמים חושב לו האדם, כי הנה החושך תכסה ארץ, שאנו עומדים בעיקבתא דמשיחא, ומה יועיל התורה ומצוות שלי, וכי יש חשיבות בתורתי כתורת אבותינו ורבוה"ק, אבל האמת הוא 'כי נר מצוה ותורה אור', כל מצוה הוא נר, כל משהו תורה הוא אור, ואדרבא, מחמת החושך הגדול שיש היום בדורינו, 'מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך' (דרשות הר"ן), ואכן מחמת הרבה מן החושך, די במעט מן האור כדי להאיר אור גדול, שעל ידי כל נר חנוכה וכל תורה שלומדים מגרשים את החושך מהעולם, וזהו הנצחון על יון, שבקשו להשליט את החושך, וכמו שדרשו חז"ל 'וחושך על פני תהום' (בראשית א, ב), זו יון שהחשיכו את עיניהם של ישראל בגירותיהם, ועל ידי הנרות חנוכה יתגלה האור הגנוז שיהיה אור גדול.

הסיגריה, והוליכו אותך לבית האסורים, הפילו באמבע במקום שעמדת שם, והפילו כמה בנינים, וכל האנשים שהיו שם מתו, וראה השופט שהאיש עדיין אינו מקשר את הבאמבע למעשה שעשה, ושאלו השופט, האם אינך מבין שזה שייך להדלקת הסיגריה שלך, ואמר שלא, וטען האיש, הנה ברחוב היה חושך נורא, ומה עשיתי, אני הדלקתי גפרור אחד קטן, וכיצד יתכן שהיה זה סימן לשונא היכן להטיל הבאמבעס, שהרי לא הדלקתי להבה גדולה, אלא גפרור אחד קטן.

אמר לו השופט, אדרבא, אילו לא היה החושך גדול כל כך, הרי שלא היה ניכר הגפרור, אבל לפי שהיה שם חושך ואפילה נורא ביותר, ממילא כל ניצוץ קטן מאיר אור, ועל ידי זה הבין השונא שיש כאן אנשים, וידע היכן להטיל הבאמבע.

סגולת נר ה' דחנוכה

בורא רפואות. נורא תהלות. אדון הנפלאות. והם כנגד ח' ימי חנוכה, וכמו שמסיימים 'והתקין מאורות משמח עולמו אשר ברא', והכוונה לימי החנוכה שהם ימי שמחה וכמו שכתב הרמב"ם

צדיקים אמרו על נר ה' דחנוכה, שהנה בברכת יוצר אור בסופו יש ח' שבחים, 'כי הוא לבדו מרום וקדוש. פועל גבורות. עושה חדשות. בעל מלחמות. זורע צדקות. מצמיח ישועות.

אבל ראה שם במהרש"א שכתב שיש לדקדק היאך ייחד רבי מאיר שמו של הקב"ה על עצמו בחייו, שהרי אמרו אין הקב"ה מייחד שמו על הצדיקים בחייהם, שנאמר אלהי אברהם ופחד יצחק וגו', ובתירוץ הראשון כתב דלא אמר אלהא דמאיר כו' רק לסימן בעלמא על שמו ולא נתכוין כל עיקר על שמו רק נתכוין אלהא דמאיר לארץ ולדרים עליה הוא יעננו, אבל בתירוץ השני כתב דבר נפלא, שאמר אלהא דמאיר לנו במלכות יון הקודמת בנס הנרות של חנוכה כמו שייסד הפייט ומי יאיר לך מאיר כו' הוא יעננו להציל אותנו בנס מידיהם.

ויה"ר שבזכות נרות חנוכה נזכה לכל ההשפעות טובות וישועות.

בהלכות חנוכה, והנר החמישי הוא כנגד מצמיח ישועות.

והדרך לבא לידי מצמיח ישועות. הוא על ידי זורע צדקות. וכמו שהיה אומר מוח"ז ראי"ה מקאפיטשניץ זי"ע, שעל ידי מה שהאדם הוא זורע צדקות. על ידי כן יהיה מצמיח ישועות.

והרי בימים אלו מרבים בצדקה, ויעזור השי"ת שיהיה בע"ה מצמיח ישועות.

והנה ידוע הענין שכאשר נותנים צדקה אומרים 'אלקא דמאיר ענני', והוא על פי הגמרא בעבודה זרה (דף יח:) שרבי מאיר בעצמו אמר שעל ידי מה שיאמר השומר 'אלקא דמאיר ענני' ינצל.

שבת חנוכה – שבת של שמחה

אביו הרה"ק רבי מנחם נחום משטפנשט זי"ע: אבי זי"ע אמר, מי שחפץ שיהיה לו שמחה בשבת, ישוחח בליל שישי מזקני הק' רבי שלום שכנא הגדול מפרוהבישט זי"ע¹. ובאם אין לו סיפור לספר, לכל הפחות

כשיושבים ביחד בשבת אחים בליל שישי, נהוג אצל חסידים, ובפרט אצל חסידי בית רוז'ין, להזכיר זכותו של הרה"ק רבי שלום הגדול מפרוהבישט זי"ע. וכמו שאמר הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטפנשט זי"ע בשמו של

1. יתכן שהביאור בזה, על פי מה דאיתא במסכת ברכות (יב.) ובשבת מוסיפין ברכה אחת

נחמיה אמר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך'. וכיון שהחכמים הצדיקים תיקנו לנו מצות הדלקת נרות חנוכה, ממילא זה מביא לידי שמחה, 'אור צדיקים' - ישמח'.

אך בכל זאת נוסיף לעצמינו גם הסגולה לזכות לשבת של שמחה, על ידי שמדברים מהרה"ק רבי שלום שכנא הגדול מפרוהבישט, משולחנותיו הק' וספסליו. ופירשו צדיקים שהכוונה הוא, שידברו מהשולחנות הק' אשר ערך לפני ה', וספסל הוא בלשון אידיש 'בענק', מלשון 'בענקעניש' [געגועים וכיסופים], שידברו מגודל השתוקקותו וכיסופיו שהיה לו להשי"ת.

יזכיר את שמו וידבר משולחנותיו הק' ומספסליו.

ובפרט שאנו עומדים כעת לפני שבת גדול מאד, 'שבת חנוכה', בודאי נזכה בשבת הזאת לשמחה, שהרי כל ימי החנוכה הם ימי שמחה, כמו שכתב הרמב"ם (פ"ג מהלכות חנוכה ה"ג), שימי החנוכה הם 'ימי שמחה והלל'.

ועוד שהרי מדליקים נרות חנוכה, וכתיב (משלי יג, ט) 'אור צדיקים ישמח'. האור של נרות החנוכה באים לנו על ידי החשמונאים שהיו בודאי צדיקים, כמו שאנו אומרים בעל הניסים, 'מסרת גבורים ביד חלשים וכו' ורשעים ביד צדיקים'. ואמרו בגמרא (שבת כג.), 'והיכן צונו, רב אויא אמר מלא תסור, רב

למשמר היוצא, מאי ברכה אחת, אמר רבי חלבו, משמר היוצא אומר למשמר הנכנס, מי ששכן את שמו בבית הזה הוא ישכין ביניכם אהבה ואחוה ושלום וריעות, הרי שבשבת היו מברכים בלשון זה הכולל את שמו של הרה"ק ר' שלום שכנא זי"ע.

עניני ההודאה בחנוכה

במקום גדולתו שם ענוותנותו

שם הוי"ה, הרי זה בגימטריא קנ"ו, ובמספר קטן הוא י"ב, והוא במספר קטן ג', וכאשר יהיה שבעה פעמים שם הוי"ה, הרי זה בגימטריא קפ"ב, ובמספר קטן הוא י"א, והוא במספר קטן ב', וכאשר יהיה שמונה פעמים שם הוי"ה, הרי זה בגימטריא ר"ח, ובמספר קטן הוא י', דהיינו א'.

וזה הכוונה 'כל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקדוש ברוך הוא אתה מוצא ענוותנותו', שכביכול בשם העצם של הבורא, כמה שמוסיפים והולכים יותר ויותר, אתה מוצא ענוותנותו, שהגימטריא של שמו הק' מתמעט והולך.

{ויש להוסיף לזה מה שאיתא שמשום כן שם הוי"ה יש בו אותיות אלו י' ה' ו', שכן אותיות אלו כשהם כתובים במילואם, יו"ד ה"א וא"ו, הגימטריא של האותיות הללו במילואם

בגמרא (מגילה לא.), אמר רבי יוחנן כל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקדוש ברוך הוא אתה מוצא ענוותנותו.

בספר דרך משה¹ מבאר מאמר חז"ל זה, על פי מה שאיתא בכתבי האר"י שאף שהש"ת יש לו הרבה שמות הק', אלהים שדי צבאות ועוד, אבל שם העצם של הבורא יתברך, הוא שם הוי"ה ב"ה, והנה שם הוי"ה בגימטריא כ"ו, ובמספר קטן הוא בגימטריא ח', אכן כשניקח שני פעמים שם הוי"ה, הרי זה בגימטריא נ"ב, והוא במספר קטן ז', וכאשר יהיה שלשה פעמים שם הוי"ה, הרי זה בגימטריא ע"ח, והוא במספר קטן ט"ו, ובמספר קטן ו', וכאשר יהיה ארבעה פעמים שם הוי"ה, הרי זה בגימטריא ק"ד, ובמספר קטן הוא ה', וכאשר יהיה חמשה פעמים שם הוי"ה, הרי זה בגימטריא ק"ל, ובמספר קטן הוא ד', וכאשר יהיה ששה פעמים

ז. ספר זה חברו ר' משה הדרשן, שהיה בתקופת ראשוני האחרונים, ספר זה נדפס יחד עם ספר הגן, ספר הגן הוא ספר עתיק והביאו כבר בספר מגן אברהם, והוא ספר מוסר קטן, שנדפס באופן שיסיימו את הספר בכל שבוע, והוא מסודר לפי סדר שבועי, וכאשר נדפס הספר בשנות הש', הדפיסו יחד עמו הספר דרך משה, ונסדר באופן שיסיימו את שני הספרים כל חודש.

ח. כבר ציינו המדפיסים שענין זה אינו בכתבי האר"י שלפנינו. ועיין בספר אותיות דרבי יצחק דף לב ואילך דברים נפלאים מעין הנ"ל ועיין היטב שם בדף לח.

שהם ב', וכאשר יהיה שני פעמים שם אדנ"י, הרי זה בגימטריא ק"ל, ובמספר קטן הוא ד', וכאשר יהיה שלשה פעמים שם אדנ"י, הרי זה בגימטריא קצ"ה, ובמספר קטן הוא ט"ו, שהם ו', וכאשר יהיה ארבעה פעמים שם אדנ"י, הרי זה בגימטריא ר"ס, ובמספר קטן הוא ח', (היינו שהוא מוסיף והולך בדילוג של שני מספרים כל פעם, וכן הלאה) וכאשר יהיה חמשה פעמים שם אדנ"י, הרי זה בגימטריא שכ"ה, ובמספר קטן הוא י', ואה"נ שהוא במ"ק א', אולם כך הוא ממשיך להיות מוסיף והולך, שכאשר יהיה ששה פעמים שם אדנ"י, הרי זה בגימטריא שצ"ז, ובמספר קטן הוא י"ב, שהוא ג', וכאשר יהיה שבעה פעמים שם אדנ"י, הרי זה בגימטריא תנ"ה, ובמספר קטן הוא י"ד, שהוא ה', וכאשר יהיה שמונה פעמים שם אדנ"י, הרי זה בגימטריא תק"כ, ובמספר קטן הוא ז', וכאשר יהיה תשעה פעמים שם אדנ"י, הרי זה בגימטריא תקפ"ה, ובמספר קטן הוא י"ח, שהוא ט'.

ועל פי זה יש לבאר הענין של 'כל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקדוש ברוך הוא אתה מוצא ענוותנותו', שבמקום גדולתו, שהוא הקריאה, שם הוא גדל והולך, ושם אתה מוצא ענוותנותו, שהשם האמיתי שהוא שם הוי"ה, שם הוא פוחת והולך.

הם יותר קטנים מהמספר של שאר האותיות במילואם, וגם הוא בבחינת 'כל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקדוש ברוך הוא אתה מוצא ענוותנותו', שבשם העצם של כביכול, שם אתה מוצא ענוותנותו.

והנה בגמרא פסחים (דף ג.) אמרו רבי אבינא רמי, כתיב זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר, אמר הקדוש ברוך הוא, לא כשאני נכתב אני נקרא, נכתב אני ביו"ד ה"א ונקרא אני באל"ף דל"ת, ואמנם, על אף ששם הוי"ה נקרא בשם אדנ"י, אבל כוונתו הוא ככתיבתו, וכמו שנפסק בשולחן ערוך (או"ח סי' ה), 'כשיזכיר השם, יכוין פירוש קריאתו באדנות שהוא אדון הכל, ויכוין בכתיבתו ביו"ד ה"א שהיה והוה ויהיה', שצריך לכוין שני הכוונות, הן אדון הכל והן היה הוה ויהיה.

ועל פי זה ראיתי לבאר (בספר פרדס יוסף) מה שנאמר (תהלים קל, א-ב) 'ממעמקים קראתיך ה', אדני שמעה בקולי', 'ממעמקים קראתיך ה', שממעמקי הלב מכוונים שם הוי"ה, אבל 'אדני שמעה בקולי', שבקול אומרים השם אדנ"י.

ויש להוסיף, שהנה בשם אדנ"י הרי זה בגדר מוסיף והולך, שכן השם אדנ"י בגימטריא ס"ה, והוא במספר קטן י"א,

הבחינה של מוסיף והולך בטוב פוחת והולך ברע

ויש להוסיף ולומר, שהנה שמונת ימי חנוכה שבהן מדליקים הנרות, והם כנגד מה שנאמר 'נר ה' נשמת אדם' (משלי כ, כז), ויש לומר שהדלקת הנרות הם כנגד שמונת שם הוי"ה, ובית שמאי שאמרו פוחת והולך, הם דברו כנגד שם הוי"ה שכפי מה שמרבים שם הוי"ה הרי זה פוחת והולך, (כי יום ראשון פעם א' שם הוי"ה בגי' במ"ק שמונה, וביום שני שהוא ב"פ שם הוי"ה בגי' במ"ק שבעה, וכן הלאה), אבל דעת בית הלל שההדלקה הוא כנגד אופן אמירת השם שהוא בשם אדנ"י, ומשום כן סבירא להו שיהיה ההדלקה באופן של מוסיף והולך.

והנה גם לבית הלל, אף שבאיתגליא, הוא מוסיף והולך, שהוא כנגד השם אדנ"י, אבל באיתכסיא, כנגד שם הוי"ה שהוא ממעמקי הלב, הרי זה פוחת והולך, לרמז שכפי מה שמתגברים חסדי ה' על האדם באיתגליא, כך יוסיף להכניע את ליבו בהכנעה לפני השי"ת.

ועל פי זה יש לבאר מה שנחלקו בית שמאי ובית הלל אם פוחת והולך או מוסיף והולך, ובספה"ק האריכו לבאר בכמה דרכים אשר אלו ואלו דברי אלהים חיים, ושני הענינים ילכו יחדיו, שאף שלמעשה הלכה כבית הלל שמוסיף והולך, אבל בדרך העבודה צריך שיהיה האדם בכל יום פוחת והולך בסור מרע, ובבחינת עשה טוב יהיה מוסיף והולך, בבחינת מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך, שכפי מה שנכנסים יותר ליומין דחנוכה, מתמעט הרע והולך עד שהוא מתבטל והולך.

והרי זה כענין מה שביאר כ"ק אדמו"ר מבאיאן זי"ע 'כבולעו כך פולטו', שכפי מה שהאדם מכניס לתוכו הקדושה כך הוא פולט את הרע, וכמו כן כפי מה שהאדם הוא מוסיף והולך בטוב הרי הוא פוחת והולך ברע. וזהו הבחינה של בכל מקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו.

עבודת ההודאה ע"י ריבוי ההכנעה

'לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה', ופירש רש"י 'לקרות הלל ולומר על הנסים בהודאה',

ונוסיף על ענין זה, הנה את היום טוב של חנוכה קבעו כדי להודות ולהלל על הניסים, וכמו שאמרו בגמרא (שבת כא:)

שחייבים לו, אף שיוכל להודות מן השפה ולחוץ, אבל אין זה הודאה מעומק הלב, לפי שהוא מרגיש שחייבים לו, אבל כשהאדם מרגיש שאין חייבים לו, אזי הוא מבטא את ההודאה הראויה.

והאמת הוא שהשורש של "הודאה", הרי זה מלשון "וידוי", וכמו שמצאנו בענין של וידוי מעשרות, שההודאה נקרא בלשון וידוי^ט, וכמו שנאמר במעשה עכן שאמר לו יהושע 'שים נא כבוד לה' אלהי ישראל ותן לו תודה והגד נא לי מה עשית אל תכחד ממני' (יהושע ז, ט), כי ההודאה שורשו מלשון וידוי, שכאשר האדם מרגיש שכל השפע הנשפע עליו אינו ראוי לו, והוא זוכה לזה רק מחמת רחמי הבורא עליו, הרי הוא חייב להודות להשי"ת, וכמו שאומרים הלשון בהגדה של פסח 'לפיכך אנחנו חייבים להודות', שהאדם מרגיש שהוא מחויב להודות להשי"ת, וכן אנו אומרים בנשמת 'שכן חובת כל היצורים', שהאדם מרגיש כל העת שהוא חייב כביכול להשי"ת, לפי שהשי"ת עושה עמו חסדים ונותן לו גם

וגם בשעת הדלקת הנרות אומרים 'הנרות הללו אנו מדליקין וכו' וכל מצות שמונת ימי חנוכה וכו', כדי להודות ולהלל לשמך הגדול על נסיך ועל נפלאותיך ועל ישועתך', ומבואר שיומין דחנוכה נקבעו כדי להודות ולהלל.

וכיצד בא האדם לידי התעוררות הלב להודות ולהלל, ענין זה מבואר בספה"ק, וכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מבאין פירשו בהרחבה כמה פעמים, שכדי שיבא האדם לידי התעוררות הלב להודות ולהלל הרי זה שייך רק כשהאדם מרגיש שאין חייבים לו מאומה, וכמו שאנו מוצאים אצל לאה שאמרה 'הפעם אודה את ה'' (בראשית כט, לה), ופירש רש"י, על שלקחתי יותר מחלקי, וכמו שפירש (פסוק לד) 'לפי שהאמהות נביאות היו ויודעות שי"ב שבטים יוצאים מיעקב וד' נשים ישא', ומזה הבינו שחלקה של כל אחת הוא ג' שבטים, ועל ידי מה שנולד לה בנה הרביעי, מזה הבינה שנטלה יותר מחלקה ואמרה 'הפעם אודה את ה'', כי עיקר ההודאה הוא כשהאדם מרגיש שאין חייבים לו, אבל מי שמרגיש

ט. ומן הראוי לציין לדברי הספורנו בפרשת וידוי מעשרות שאכן לפי דעתו הרי זה וידוי ממש, ואלו דבריו (דברים כו, יג): 'בערתי הקודש מן הבית, בחטאינו ובעונות אבותינו הוסרה העבודה מהבכורות אשר להם היו ראויות תרומות ומעשרות כאמרו ואטמא אותם במתנותם בהעביר כל פטר רחם, וזהו וידוי מעשר שהזכירו רז"ל'.

מה שאינו ראוי לו, וכאשר האדם מרגיש את ההרגשה של ההכנעה לפני השי"ת, אזי יוכל להודות כראוי.

וביאר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שזהו הטעם מה שכורעים בברכת מודים, כי כשבאים לבטא את ההודאה באופן הראוי, צריך האדם להיות בהכנעה, והרי האדם נפעל כפי פעולותיו, וכאשר האדם כורע ומכניע את עצמו, אזי יבא להרגשה שאין חייבים לו, ואז יוכל להודות להשי"ת באופן הראוי.

ועל פי זה ביאר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א הטעם מה שקבעו חז"ל שידליקו הנרות למטה מעשרה, שנמצא לפי זה שבשעת ההדלקה צריך האדם להטות את עצמו כלפי מטה, והטעם בזה הוא, שהרי ענין ההדלקה הוא להודות ולהלל, ומשום כן צריך האדם להיות בהכנעה בשעת ההדלקה, שכן האדם נפעל כפי פעולותיו.

ויש להוסיף לפי זה, שהנה בכל יום כשמוסיפים והולכים ומדליקים עוד נר, ממילא צריך האדם להיות יותר זמן מתוך הכנעה, ובזאת חנוכה צריכים לעמוד זמן רב מעל הנרות, עד שמדליקים את כל הנרות, והנה על הפסוק (דברים ז, יז) 'כי אתם המעט מכל העמים', פירש"י 'לפי שאין אתם מגדילים עצמכם כשאני משפיע לכם טובה, לפיכך חשק ה' בכם, כי אתם

המעט, הממעטין עצמכם, כגון אברהם שאמר אנכי עפר ואפר וכגון משה ואהרן שאמרו ונחנו מה, לא כנבוכדנצר שאמר אדמה לעליון, וסנחריב שאמר מי בכל אלהי הארצות, וחירם שאמר אני מושב אלהים ישבתי, וכן אנו מוצאים שאמרו חז"ל (ברכות לד:) על הכהן גדול והמלך שהם זוכה לשפע עצום מן השמים, 'כהן גדול תחילת וסוף כל ברכה וברכה, המלך כיון שכרע שוב אינו זוקף', שכאשר הכהן גדול עומד בשמונה עשרה, הרי הוא כורע בתחילת כל ברכה ובסוף כל ברכה, ולא רק באבות ומודים, והמלך הרי הוא כורע בתחילת שמונה עשרה, ונשאר בכריעה עד לסוף התפילה, ואמרו שם 'שנאמר ויהי ככלות שלמה להתפלל וגו' קם מלפני מזבח ה' מכרוע על ברכיו', הרי לך שכפי מה שהשי"ת משפיע טובה וגדולה על האדם, כך צריך שיהיה יותר בהכנעה לפניו.

וזהו הבחינה של 'כל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקדוש ברוך הוא אתה מוצא ענוותנותו', שכפי מה שהשי"ת מוסיף והולך ומשפיע טובה וברכה על בני ישראל, כפי זה יגדל ענוותנותם של בני ישראל, וענין זה היה בשעת הנס של נרות חנוכה, שבכל יום שראו בני ישראל איך שהשמן ממשיך לדלוך בבית המקדש, על ידי כן באו לידי יותר הכנעה לפני השי"ת, ונתגבר

שמים אומרים ברכת אמת ויציב, שיש שם ט"ו ווי"ן, וכתב בשולחן ערוך (סי סא ס"ג) 'כיון בט"ו ווי"ן שבאמת ויציב שעולים צ', והם כנגד ג' שמות ההוי"ה, שכל שם עולה כ"ו וד' אותיותיו הם ל', וזהו השם של יהודה, שהוא כנגד שם הוי"ה וד' אותיותיו'.

ואכן הל"ל הוא בגימטריא ס"ה, כמנין שם אדנ"י, שבשעת ההלל יהיה באתגליא ריבוי ההודאה, וכנגד זה ישבר את ליבו שיבא לידי הכנעה גדולה לפני השי"ת, שבמקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו"א.

[ויש ליומר שהלל הוא כנגד בית הלל, שהוא הענין של מוסיף והולך, שיהיה ההודאה באופן של מוסיף והולך].

בהם ההרגש של חובת ההודאה לפני השי"ת.

וכפי מה שהיה 'מוסיף והולך' בנס שעשה השי"ת עם בני ישראל, כפי זה היה אצל בני ישראל 'פוחת והולך', שבאו לידי ההכנעה לפני השי"ת.

וזהו הדרך הראויה להודות ולהלל, שירגיש האדם שאין חייבים לו מאומה, ויהיה בהכנעה לפני השי"ת.

ואיתא שההודאה הוא כנגד יהודה, שכן יהודה נקרא על שם 'הפעם אודה את ה', והנה השם יהודה הוא שם הוי"ה, ובתוכו הד', והוא השלימות של שם הוי"ה, וכמו שאנו רואים שלאחר שהאדם קורא קריאת שמע וממליך את השי"ת ומקבל על עצמו עול מלכות

הודאה שלימה שלא ע"מ לקבל פרס

וכאשר אנו מבארים ענין ההודאה, זי"ע שכאשר האדם מודה על העבר, הנה ידוע מה שאמר החוזה מלובלין יבקש גם על העתיד, וכמו שאנו

י. והטעם מה שהד' הוא באמצע שם הוי"ה, ראה בספר הק' מנוחת אשר (טשעגער) בפתחה, ותמצא נחת.

יא. ובמאמר המוסגר יש להוסיף ולומר שזהו הענין של יהודה ויוסף, יהודה מורה על הודאה, ויוסף מורה על הוספה שהוא השם אדנ"י, ונאמר (בראשית מד, יח) 'ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני', שיהודה ניגש אל יוסף, וכתב (שם מז, כח) 'ואת יהודה שלח לפניו אל

ארבע, שתיים בכניסתו ושתיים ביציאתו, נותן הודאה על שעבר וצועק על העתיד, ומבואר שיחד עם ההודאה יבקש גם על להבא, אבל כוונתו של החובות הלבבות הוא שבשעה שהוא מודה, יהיה כל מחשבתו נתונה בהודאה, אלא שלאחר מכן יהיה גם צועק על להבא.

{והנה על לשון זה בגמרא 'נותן הודאה על שעבר וצועק על העתיד', מבאר הרה"ק הנועם אליעזר מסקולען זי"ע דבר נחמד, שהנה יש לדקדק מהו הלשון צועק על העתיד, שהיה לו לומר מבקש על העתיד, או מתפלל על העתיד, ומהו ענין הצעקה, אמנם כאשר יתבונן האדם בכל החסדים שעשה עמו הבורא, והוא מתבונן כיצד הוא נראה בעבודת ה', הרי הוא צועק על עצמו, כיצד הוא נראה, שכן ההודאה על העבר מחייב את האדם לשפר ולהיטיב את מעשיו, שמאחר שהשי"ת עשה עמו

מוצאים אצל לאה, שכאשר אמרה 'הפעם אודה את ה' ולא בקשה על העתיד, היה 'ותעמוד מלדת' (בראשית כט, לה), וכן נהגו אצל חסידים לומר תמיד, ברוך ה', כן יעזרנו השי"ת גם לעתיד².

אבל בספה"ק **חובות הלבבות** הרי הוא מבאר בענין ההודאה, שהנה יש אנשים אשר הם מודים להשי"ת בפיהם, אבל בליבם כוונתם לבקשה. וכמו שנתפרסם בזמננו הסגולה לומר מזמור לתודה, והאנשים אומרים מזמור לתודה לא כהודאה אלא כבקשה, ובדאי שענין זה יש לו מקור גדול, בגודל מעלת דיבורי האמונה אף אם כוונתו כדי לזכות לישועה, אבל עבודת האדם הוא שבשעה שהוא מודה להשי"ת יהיה ליבו עסוק רק בהודאה להשי"ת, ולא יחשוב אז אודות עניני הבקשה.

ואף ששנינו בסוף ברכות (דף נד.) 'הנכנס לכרך מתפלל שתיים, אחת בכניסתו ואחת ביציאתו, בן עזאי אומר

יוסף, שיהודה הלך אל יוסף, וזהו ענין של משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, ואכמל"ב. יב. וכן היה אצל רחל אמנו, שבשעת ההודאה בקשה גם אלהבא, שנאמר (בראשית ל, כג-כד) 'ותאמר אסף אלהים את חרפתי, ותקרא את שמו יוסף לאמר יוסף ה' לי בן אחר', שהרי זה הודאה על העבר ובקשה על העתיד, ואכן היא פעלה אז שנוולד לה בנימין. וראה מה שפירש החזקוני בפרשת וישלח על הפסוק (בראשית לה, כו) 'אלה בני יעקב אשר יולד לו בפדן ארם', וידוע הדקדוק בזה שהרי בנימין נולד בארץ כנען ולא בפדן ארם, ומבאר בחזקוני דבר נורא, 'והרי בנימין לא נולד בפדן ארם, אלא הכי קאמר, אשר יולד לו על פי התפלה שנתפללה רחל בפדן ארם שאמרה יוסף ה' לי בן אחר, ומתוך כך מעלה עליו הכתוב כאילו נולד בפדן ארם.

שאמרה עכשיו אעסוק רק בהודאה לה' ולא בבקשות, ואמרה 'הפעם אודה את ה', לפי שבקשה להודות להשי"ת בלב שלם.

ואכן כל בני ישראל נקראים יהודים על שמו של יהודה, כי הוא ענין ההודאה, וכמו שמבאר בשפת אמת (ויגש תרל"א ועוד) 'שמעתי מאא"ז מו"ר זצלה"ה [החידושי הרי"ם] שנקראו יהודים, על שם שמודין להשי"ת על כל דבר קטן וגדול, שיודעין שהכל ממנו יתברך'.

[יחד עם ההודאה יהיה 'צועק על לעתיד לבא', שיחד עם ההודאה יצעק האדם על עצמו וידרוש מעצמו להיטיב את דרכיו כהכרת הטוב להשי"ת על כל הטובה אשר גמל עמו].

ולאחר ההודאה יבקש על העתיד, אבל בעת ההודאה עצמה תהיה הודאתו מקרב הלב.

ושמעתי מח"א שאת הענין של הודאה על העבר ובקשה על העתיד, אנו רואים בברכת הגומל, שמברכים ברכה זו ברבים, והנה בעל הנס מברך ואומר 'הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב', והרי הוא מודה על הנסים, והשומעים הם מברכים אותו 'מי שגמלך כל טוב הוא יגמלך כל טוב סלה', והרי זה ענין של בקשה על העתיד, שהשומעים הם המבקשים על העתיד.

את כל הטובות הללו, עליו להשיב תודה לה' על ידי מה שייטיב את מעשיו, ולכן הוא צועק על העתיד - על עצמו - שישפר את מעשיו.

והנה זה פשוט שדרך ההודאה הוא כמו שמבאר החוזה מלובלין שיחד עם ההודאה יהיה גם הבקשה על להבא, אבל יזהר האדם שלא יהיה תכלית ההודאה - התפילה, ההודאה היא משום חובתינו להודות להשי"ת על כל הטובה אשר גמלנו, אלא שיחד עם ההודאה יבקש גם על להבא, שחלילה לא יפסק ממנו השפע.

ענין זה של ההודאה אנו רואים גם בשמות שקראה לאה לבניה שנולדו לה, וכמו שנאמר (בראשית כט, לב-לד) 'ותקרא שמו ראובן כי אמרה כי ראה ה' בעניי כי עתה יאהבני אישי', וכענין הזה נאמר גם בלידתו של שמעון 'ותאמר כי שמע ה' כי שנואה אנכי ויתן לי גם את זה, ותקרא שמו שמעון', וכן נאמר בלידתו של לוי 'ותאמר עתה הפעם ילוה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים', ומבואר שבכל הבנים שנולדו לה היה בשמות שקראה להם ענין של הודאה כרוך יחד עם ענין של בקשה, שהודתה על 'כי ראה ה' בעניי', והוסיפה הבקשה 'כי עתה יאהבני אישי', וכן אצל שמעון, 'כי שמע ה' כי שנואה אנכי ויתן לי גם את זה', ועכשיו יהיה יותר טוב, וכן היה אצל לוי, אכן אצל יהודה אמרה 'הפעם אודה את ה'', ולא בקשה עוד בקשה,

עבודת ההודאה ביומין רחנוכה

וביומין דחנוכה בשעה שהאדם
עומד חצי שעה אצל הנרות, וכן בשעת
אמירת על הנסים והלל, יודה וישבח
להשי"ת על כל החסדים אשר עשה
עמנו, שיחד עם ההודאה על הנסים
שעשה עמנו בימים ההם בזמן הזה, יחד
עם זה יודה להשי"ת על נסיך שבכל יום
עמנו, שבחנוכה יהיה המודים באופן
אחר לגמרי, שגם ההודאה שמודים מדי
יום ביומו שיהיה מתוך התחדשות,
וינצל את הימים הללו כדי להודות
ולהלל.

עניני חנוכה בפרשת ויגש

רמז לנרות חנוכה

אֲדֹנִי שְׁאַל אֶת עֲבָדָיו לֵאמֹר הֵיטֵל לָכֶם אֵב אוֹ אֶחָד. וְנֹאמְרָא אֶל אֲדֹנֵי יֵשׁ לָנוּ אֵב זָקֵן וְיִלְד זָקֵנִים קָטָן וְאֶחָיו מֵת וְיֹתֵר הוּא לְבָדוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אֶהְיֶה. (בראשית מז, יט-כ).

אחד ואח"כ מוסיף והולך, והיינו היש לכם א"ב, שיום אחד מדליק א' וביום השני מוסיף והולך ב' נרות, או דלמא פוסקין כדברי בית שמאי א"ה, שביום הראשון מדליק שמונה נרות, וע"ז ענה להם יש לנו א"ב, היינו שאנו פוסקין כבית הלל.

בספה"ק הביאו בשם הרה"ק רבי אהרן מטשערנוביל זי"ע שבפסוק זה יש רמז לנרות חנוכה, שהפסוק שואל באיזה דרך פוסקין בנרות חנוכה, כדברי בית שמאי יום אחד מדליק שמונה ומכאן ואילך פוחת והולך, או דלמא פוסקין כבית הלל יום אחד מדליק

האם יש לכם רצון ודבקות

בקרבתנו. ויותר הוא לבדו לאמו. היינו שנותר זאת לבדו לעשות תשובה, שנקרא אימה עילאה. ואביו אהבו. ואז כשיעשה תשובה ואביו שבשמים אהבו.

וזהו הענין של זאת חנוכה, 'בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים', וביארו בספה"ק ששבע הימים כנגד ז' המידות מלמטה למעלה, וזאת חנוכה כנגד בינה, ובינה היא תשובה, 'ולבבו יבין ושב ורפא לו', ובזה זוכים לדבקות בה' ורצון לתורה ומצוות. ועל ידי כן נמשיך בחינת זקן, זקן מלא רחמים.

בספה"ק דברי יחזקאל [יומא דהילולא - ו' טבת] מבאר הפסוק, שכך אמר יהודה, אדוני כוון להקב"ה ואמר להקב"ה, אדוני שאל את עבדיו לאמור היש לכם אב. אב מלשון רצון, מלשון (דברים כה, ז) ולא אבה יבמי. או אח היינו דבקות, מלשון (מז"ק כב:) מאחין את הקרעים. ונאמר אל אדוני יש לנו אב זקן. היינו שיש לנו רצון זקן וישן נושן. וילד זקונים קטן. היינו מעשה ילדות שהם חטאת נעורים נתזקן אצלנו, ועדיין לא תקננו החטאת נעורים. ואחיו מת. היינו ואחיו, הוא היצר הרע הוא מלאך המות הבוער

השי"ת יורד עם בני לגלות

אֲנִי אֶרֶד עִמָּךְ מִצְרִימָה וְאֲנִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֲלֵה יוֹסֵף יִשִּׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ (בראשית מז, ד).

שכאשר ירדו בני ישראל היתה שכינה עמהם, והשכינה היתה עמהם עד ליציאת מצרים, שאז עלתה שכינה עמהם. וכך אמרו שם (ילק"ש שמות רמז), 'משל למה הדבר דומה למלך שהיה בנו במדינת הים יצא אחריו, הלך לו למדינה אחרת יצא אחריו, עד שעמד עליו, כך כשירדו ישראל למצרים שכינה ירדה עמהם, שנאמר אנכי ארד עמך מצרימה. עלו עלתה השכינה עמהן', שנאמר ואנכי אעלה גם עלה'.

ואמרו בגמרא **מגילה** (דף כט.) 'תניא רבי שמעון בן יוחי אומר בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא שבכל מקום שגלו שכינה עמהן גלו למצרים שכינה עמהן שנאמר הנגלה נגליתי לבית אביך בהיותם במצרים וגו' גלו לבבל שכינה עמהן שנאמר למענכם שלחתי בבלה ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן שנאמר ושב ה' אלהיך את שבותך והשיב לא נאמר אלא ושב, מלמד שהקדוש ברוך הוא שב עמהן מבין הגלויות'.

בכלי יקר מבאר דיוק נפלא בפסוק זה, שהנה במה שאמר לו ה' 'אנכי ארד עמך' הקדים ירידת השכינה לירידתו, כי 'אנכי ארד' היינו ירידת השכינה, 'עמך' היינו ירידת יעקב, ובעליה נאמר בהפך זה ממש, 'ואנכי אעלה', היינו עליית יעקב תחילה, ואח"כ 'גם עלה' היינו עליית השכינה.

וביאר הענין על פי משל, למי שמוליך את חבירו למים עמוקים, וחבירו ירא לרדת שמה פן יטבע ברוב עומקם, על כן אינו יורד לתוך המים עד שירד שמה תחילה זה המוליכו, והוא יורד אחריו, אבל בעליה אינו רוצה שילך מוליכו תחילה והוא ישאר במים לבדו, אלא הוא העולה תחילה ומוליכו אחריו, כדי שבין בירידה ובין בעליה לא ישאר לבדו רגע אחת במים, כך לא רצה הקב"ה שיהיו ישראל בגלות רגע אחד בלא השכינה, על כן הקדים בירידה ירידת השכינה, ובעליה הקדים עלית יעקב.

ומבואר בדברי המדרש כענין הזה

ירידת השכינה למטה מעשרה בהדלקת נרות חנוכה

ענין זה אנו מוצאים בנרות חנוכה, שמשום כן מצות נר חנוכה לכתחילה למטה מעשרה טפחים, ומבארים בספה"ק שאף שבדרך כלל אמרו חז"ל (סוכה ה.) מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה טפחים, אבל בחנוכה השכינה יורדת גם למטה מעשרה טפחים, וכמו שמבאר במאור עינים בדרוש לחנוכה.

עניני חינוך

חג החינוך

וכמו כן כשהבנים עומדים בפני איזה נסיון, והרי אין לנו שמץ של מושג בפני איזה נסיונות יעמדו צאצאינו, אבל כוחינו הוא שנעמיד בפניהם שיהיה להם 'דיוקנו של אביו', וזה מסייע לצאצאים לעמוד בכל הנסיונות.

וזהו עבודת ההורים, שיראו אצלם הבנים הנהגה של חביבות המצוה ושמירת המצוות באופן שכאשר יעמדו בפני הנסיונות, על ידי כן יהיה להם הכוחות לעמוד בפני כל הנסיונות וישארו בשמירת המצוות.

הנה חנוכה הוא מלשון חינוך, ומבואר בכל הספרים שחנוכה הוא הזמן לחנך את הבנים, ויש כמה רמזים שחנוכה הוא זמן של חינוך, ואיתא שחנוכ"ה בגימטריא ט"ף, ועוד מבואר בספה"ק שחנוכה נקרא 'לרגל הילדים' (בראשית לג, יד), שבחנוכה יחנך הבנים לחביבות המצוות.

וגדול כח החינוך, כמו שאנו רואים שכאשר הגיע לפני יוסף הצדיק הנסיון הקשה, כיצד ניצל, אמרו **בגמרא** (סוטה לו:) 'באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון', ועל ידי כן ניצל,

ע"י חביבות מצות נר חנוכה יזכה לבנים תלמידי חכמים

זה בימי החורף כשהנהר קפא ונעשה לקרח, וראו אצל הנהר בשפתו אין שהגויים חתכו בקרח עניני חגאותיהם, ועצר הבעש"ט הק' והביט בדבר, והיה הדבר לתמיהה אצל התלמידים שהבעש"ט הק' יביט על ענין זה, וכאשר באו לאכסניה הרגיש הבעש"ט הק' במחשבתם, ונענה ואמר, הנה אין לך דבר טהור כמים, שהמים מטהרים, הטהרה הגדולה ביותר נפעל על ידי

והנה איתא **בגמ'** **שבת** (דף כג:) 'אמר רב הונא הרגיל בנר חנוכה הויין לו בנים תלמידי חכמים', ובפשוטו הוא ענין סגולי שנה ה' מאיר את לב בניו בתורת ה'. אולם נראה לבאר באופן אחר, ונקדים לזה את מה שסיפר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מבאיאן בשם זקנו הגה"ח **רבי יוסף בריאיר** זצ"ל, שהבעש"ט **הק'** זי"ע הלך פעם עם תלמידיו בדרכו, ועברו אצל הנהר, והיה

חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד, מאחר שכל אחד ואחד רוצה לזכות בדורות מאירים, ומאחר שיש במצות נר חנוכה הסגולות לזכות לבנים תלמידי חכמים, משום כן מקיימים מצוה זו מתוך חביבות עצומה עד מאד.

ויש לומר עוד שהאמת הוא שדברי הרמב"ם הללו אינם צריכים למקור, שהרי הרמב"ם היה דר בין בני ישראל, ומפרש הרמב"ם מה שראו עיניו, ש'מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד', שראה כיצד ניגשים בני ישראל למצות נר חנוכה, ומה שהביא המגיד משנה מקור הדברים מדברי הגמרא 'אמר רב הונא הרגיל בנר חנוכה הויין לו בנים תלמידי חכמים', הנה המאירי כתב לבאר דברי הגמרא ש'הרגיל בנר חנוכה הויין לו בנים תלמידי חכמים', 'הרגיל בנר חנוכה דרך חבוב מצוה ובהערה מפורסמת הויין לו בנים תלמידי חכמים לקיים עליו נר מצוה ותורה אור', שמי שמדליק נרות חנוכה דרך חיבוב מצוה והערה מפורסמת, שהוא עושה עסק גדול מהדלקת הנרות, על ידי כן יזכה לבנים תלמידי חכמים, ומבואר בדברי המאירי שהסגולה הגדולה ביותר לזכות לבנים תלמידי חכמים, הרי זה כשרואים הבנים אצל אביהם ענין של חביבות המצוה, שחביבות המצוה שהאדם מכניס לביתו, הרי זה הסגולה הגדולה ביותר שיזכה לבנים תלמידי חכמים,

המים, אבל כאשר הוא נקרר ונקפא, אפשר לעשות מזה חלילה אפילו דבר טומאה כמו מה שעשו הגויים מהקרח לחגאותיהם, ומשום כן יש להזהר מפני הקרירות, דבר זה לימד הבעש"ט הק'. ומזה יש ללמוד מה הדרך לגשת לעבודת ה' מתוך עבודה של חמימות.

והנה עובדא זו היא הקדמה להכנה ליומין דחנוכה, שהנה על מצות נר חנוכה כתב הרמב"ם (פ"ד מהלכות חנוכה ה"ב) 'מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד, וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס', וכבר האריכו במפרשים לבאר מהו מקור הדברים, ומהו הטעם שכתב הרמב"ם לדיבור זה, מאחר שהרמב"ם כתב פסקי הלכות, ואין זה ספר מוסר וחסידות, ומהו הענין במה שפירש במצות נר חנוכה שהיא מצוה חביבה עד מאד, מה שלא פירש בעוד מצוות.

ומקור דברי הרמב"ם כתב המגיד משנה שהוא מהגמ' בשבת הנ"ל שהרגיל בנר חנוכה הויין לו בנים תלמידי חכמים, ומהו השייכות של שני ענינים אלו, ומבארים המפרשים, שמאחר שכל אחד מישראל מבקש לזכות בבנים תלמידי חכמים, ומאחר שיש כח במצות נר חנוכה להביא את האדם לידי כך שיזכה לבנים תלמידי חכמים, דבר זה הוא הגורם שמצות נר

אצל אביהם איך שמקיימים המצוה 'דרך חבוב מצוה ובהערה מפורסמת', שיש רעש גדול מסביב לנרות חנוכה, וכל אחד מכין את עצמו להדלקת הנרות בהתלהבות גדולה, מתוך חיות ושמחה, על ידי כן זוכים לבנים תלמידי חכמים.

לפי שבניו יבקשו ללכת בדרך זו, ויזכו לאהבת התורה ואהבת המצוות.

וזהו הביאור בדברי הרמב"ם, מהו הטעם במה שאמרו בגמרא הרגיל בנר חנוכה הויין לו בנים תלמידי חכמים, משום ש'מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד', וכאשר רואים הבנים

עיני חינוך הבנים לחמימות בעבודת ה'

את הסעודה, והתחיל האמרי חיים לבאר לו שאין זה הנהגה טובה, מאחר שיש לו אחריות על הדורות, והבנים צריכים לראות כיצד נראה עבודת סעודת השבת.

אבל טען היהודי כיצד אוכל לערוך סעודת שבת מתוך עבודה, מאחר שאיני עומד במדרגה זו, ואמר לו האמרי חיים, שוב לביתך ואף שאינך עומד במדרגה זו, התחל לשיר שלום עליכם בחמימות, ואז תקדש על היין בקול, מתוך חיות, וקודם השבת תכין איזה דבר תורה או עובדא מסיפורי צדיקים, ובשעת הסעודה תאמר דבר תורה ותספר סיפורי צדיקים, ותשיר ניגונים, וטען היהודי, והלא אין זה כי אם שקר בעלמא, מאחר שאיני עומד במדרגה זו, ואמר בלשונו, רבי, אש זו

ובענין זה נספר, פעם הגיע אחד אצל הרה"ק האמרי חיים זי"ע מויז'ניץ, ושאלו האמרי חיים כיצד נראה אצלו סעודת ליל שב"ק, וענה היהודי, הנני שב לביתי ומיד מקדש על היין, שאלו האמרי חיים, האם אתה מזמור זמירות שבת, וענה היהודי שאינו מזמור זמירות, שאלו האמרי חיים, ומה עם דברי תורה בשעת סעודת שבת, וענה היהודי שאין לו שייכות גם עם דברי תורה, ואמר היהודי, שהרבי יבין אותי, הנני נופל לתוך השבת לאחר עבודת כל השבוע בששת ימי המעשה, שהנני עובד קשה מאד, ושבת הוא יום המנוחה שלי, ולכן הנני נכנס בליל שבת לביתי כשהנני שב מבית הכנסת, ואומר במהירות שלום עליכם, והנני מקדש על היין ואוכל כזית חלה, ואז הנני נופל על משכבי ויושן, ולאחר שהנני מתעורר הריני משלים

קורא את הצייטונג, אבל עכשיו התחילו בני לגדול, ואמרו לי שמשום חינוך הבנים אין זה ראוי לקרוא את הצייטונג קודם התפילה, אבל הרי אני כשלעצמי איני עומד במדרגה זו, וכי אעשה מעשים שאיני עומד במדרגה זו רק משום הבנים, והרי זה שלא לשמה, והשיב לו הרה"ק, למה אתה אומר שהרי זה שלא לשמה, והרי אין לך "לשמה" גדול מזה, שאתה עושה מעשים אלו 'לשם' חינוך הבנים.

תהיה 'אש זרה'... ואמר לו האמרי חיים, היודע אתה אימתי האש היא אש זרה, כש'ובנים לא היו להם' (במדבר ג, ד), אבל כשהאדם יש לו בנים, והוא עושה את המעשים הללו כדי שיראו הבנים כיצד האב מתלהב מדבר מצוה והוא בוער בשב"ק, אין זה "אש זרה"^ג.

וכן מספרים על הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע, שאמר לו אחד, רבי, הנה מטבעי הנני סקרן גדול, ואיני יכול לגשת לתפילת שחרית לפני שהנני

גילוי אור הגנוז של האדם בחנוכה ועי"כ יזכה לבנים ת"ח

לבאיאן - לכ"ק אדמו"ר הק' הפחד יצחק זי"ע להדלקת נר חנוכה - ברכבת, ושם נטפלו אליו כמה צעירים מהמשכילים ושאלוהו מתוך ליצנות להיכן אתה נוסע, וענה בתמימותו, בהתפעלות ובהתרגשות, הנני נוסע לרבי שעומד להדליק נר קטן, ועל ידי כן יאיר האור בכל העולמות.

ואמרו צדיקים שכל העולמות העליונים נמצאים בליבו של האדם, ועל ידי הדלקת נ"ר חנוכה, על ידי כן נדלק

והנה בחנוכה מתגלה אור הגנוז, אור הנשמה, נר ה' נשמת אדם, וכדאיתא בספה"ק, וראה בספר משכנות הרועים שהביא מכתבי החסידים שכאשר הדליק הרה"ק מבאיאן טשערנוביץ זי"ע נרות חנוכה, כשאמר הברכה "להדליק נר חנוכה", כפל ב' פעמים תיבת "להדליק", ואז הדליק נשמתו של כל אחד ואחד שעמד שם, שהדליק הנ'פ'ש ר'וח נ'שמה של כל אחד.

ומספרים על חסיד אחד שנסע

יג. וכן הביאו מאמר זה בשם הספה"ק 'מעדני מלך' לבנו של הרה"ק האמרי נועם זי"ע.

מדרגתו, אכן בחנוכה מתגלה האור הגנוז שלו, וצריך האדם להדליק בחנוכה האור הגנוז שבו, והרי היא מצוה חביבה עד מאוד, שמקיימים המצוה מתוך חיבוב והידור מצוה, ועל ידי כן זוכים לבנים תלמידי חכמים.

הנ'פש ר'וח נ'שמה שלו, ועל ידי מה שנדלק ליבו באור הגנוז, על ידי זה נעשה האור בכל העולמות.

וגם מי שבכל ימות השנה אינו מגלה את האור שבו, ואינו מראה לבניו

דרך חינוך הבנים ע"י אהבה

וַעֲתָה כָּבֹאִי אֶל עֲבֹדְךָ אֲבִי וְהַנְעַר אֵינִי אֶתְנוּ וְנַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ (בראשית מד, ל).

עוד מפרש הבעל הטורים יסוד גדול, 'אי נמי, מפני שאולתו קשורה' שמאחר שבכל נער צעיר יש אולת הקשורה בו, 'צריך שתהא נפשו קשורה בנפשו של אביו לחנכו', מבואר בדבריו שהיסוד כיצד יוכל האב לחנך את בנו כראוי הוא, מאחר שבכל נער צעיר יש אולת הקשורה בו, הדרך היחידה לחנכו שילך בדרך הראוי הרי זה על ידי מה שתהא נפשו קשורה בנפשו של אביו לחנכו, שאביו יאהב אותו באהבה רבה, אזי יוכל אביו לחנכו כראוי.

ענין זה מרומז גם כן בהמשך הפרשה בדברי רש"י שכתב (בראשית מה, ח) 'לאב - לחבר ולפטרון', והרי זה רמז שלפעמים האב צריך שיהיה כחבר וכפטרון של האב, וכך יוכל להשפיע על בנו.

הנה כבר נתבאר שחנוכה הוא הזמן שיש לעסוק בו ביותר בעניני חינוך הבנים, ואכן אנו רואים שבימי החנוכה מתמסרים יותר לבנים ולנכדים, לפי שהוא הזמן של קירוב הבנים.

ויש רמז לחשיבות הענין של חינוך הבנים בבעל הטורים על הפסוק שהתחלנו בו, ודבריו נפלאים הם למאד, וכך מפרש בבעל הטורים, ונפשו 'קשורה'. ב' במסורה. שיש ב' פסוקים שנאמר בהם התיבה 'קשורה', הכא ואידך אולת 'קשורה' בלב נער (משלי כב, טו), ומהו השייכות של שני פסוקים אלו, מבאר בבעל הטורים, 'שאמר לו שהוא נער' שבנימין הוא רק נער, 'ואף אם לקח הגביע, מפני אולתו שקשורה בו'. ומאחר שיש בו אולת קשורה אין צריך להענישו.

בשלוה, וכמו שנאמר בפרשת ויצא 'ויאמר יעקב לאחיו, ופירש רש"י 'לאחיו, הם בניו, למדנו שיעקב אבינו ע"ה היה מחשיב את בניו כאחיו, וכן ראוי לאב שיחשיב בניו גדולים כאילו הם אחיו, ובזה יהיו שקטים ושאננים, וזהו הרמז אחי"ם ג"ם בגימטריא בני"ם.

זהו מוסר השכל גדול, שיחשיב האדם את בניו כאחים, ואז יהיה שלום ושלוה בביתו של האדם, וזהו הענין של 'נפשו קשורה בנפשו.

וכן מרומז בדברי רש"י בסוף פרשת ויצא (בראשית לא, מז) 'לאחיו, הם בניו, והנה בספר חסידים לרבינו יהודה החסיד (סימן שמג) כתב עד כמה יש להחשיב את הבנים 'כתיב (תהלים קלג, א) הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, אחי"ם ג"ם בגימטריא בני"ם, וכתב ע"ז החיד"א בפירושו על הספר חסידים 'ברית עולם', אפשר לומר דרמז נמי מוסר לאב שבניו גדולים שלא יכביד עולו עליהם, אלא יחשיבם כאחים, ובזה יהיו נוחים וישבו הוא ובניו

השפעת מעשה האבות על הבנים

האם גם אז היתה עושה מעשה זה, ואף שעכשיו אין הם נמצאים כאן, אבל צריכים לידע ההשפעה הגדולה של כל מעשה של האדם על צאצאיו אחריו".

עוד אנו רואים עד כמה גדול כח החינוך, כמו שאנו רואים שכאשר הגיע לפני יוסף הצדיק הנסיון הקשה, כיצד ניצל, אמרו בגמרא (סוטה לו:) 'באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו

כשאנו מדברים מענין חינוך הבנים, צריכים לידע גודל ההשפעה של כל מעשה של ההורים על הצאצאים, ואמר לי ידידינו ר' יוסף צימער שליט"א ששמע מאשה חכמה, והרי 'חכמות נשים בנתה ביתה' (משלי יד, א), שכאשר היא מסתפקת על איזה מעשה אם לעשותו או לא, אם הוא מעשה ראוי, הרי שהיא כל הזמן חושבת, אילו היו עומדים כן בניה או נכדיה ונכדותיה,

יד. כעין עצה זו אמר הגרא"מ שך זצ"ל שכאשר האדם מסתפק על מעשה אם לעשותו, יתבונן אם היה רוצה שיכתבו מעשה זה על מצבתו לאחר אריכות ימיו ושנותיו....

שכן אין אנו יודעים ומעלים על דעתנו בפני איזה נסיונות יעמדו הבנים, שכן מי יכול לדעת מה שיהיה בעוד עשרים שנה או שלושים שנה, ומה בכוחנו לעשות, אין בידינו כי אם להתפלל על צאצאינו, ולתת להם הכוחות לעמוד בנסיונות על ידי מה שישמעו הסיפורים כיצד עמדו אבותיו בדורות הבאים בנסיונות.

ויש השפעה יתירה כשמספרים לילד סיפורים על הסבא או הסבתא שהם קרואים על שמם, לפי שהאדם מתקשר ביותר לענין זה.

והאמת הוא שלפעמים יכול האדם לספר לבניו ובנותיו גם על נסיונות שעמדו בפניו וכיצד התחזק, או לספר איזה מעשה טוב שעשה, ואין בזה משום גאווה, והרי זה מוסיף כח ואומץ בבניו, וכמו שכתב בפירוש בספר **חסידיים** (סימן תקכ"ג): "אדם מגיד לבניו או לתלמידיו כך אני עושה, כך היה אבי עושה, כך היה רבי עושה, כדי שהם יעשו כך, דכתיב (ש"ב כב כב) כי שמרתי דרכי ה' ולא רשעתי מאלקי".

בחלון, ועל ידי כן ניצל, והיינו על ידי ההתבוננות האם אביו היה עושה כמעשה הזה.

כי כל אחד עומד באמצע שני דורות שעליו לחיות עם מה שקיבל מבית אביו, ולהנחילו לצאצאיו אחריו, ויתבונן האדם כל העת אם הוא מוסר כראוי את מסורת האבות שקיבל מבית אביו, שהוא נמשך עד למה שקיבל משה מסיני.

ומלבד זה צריך כל אחד למסור המסורה שקיבלו במשפחתו ובקהילתו, ולהמשיכו לדורות הבאים.

וזהו עצה ראויה כיצד להמשיך לב הבנים לתורה, שכן כל אחד נמשך ליבו לסיפורים שהיו אצל בני משפחתו, אצל הסבים והסבתות, לפי שהאדם נמשך אחר השורשים האישיים של משפחתו, ולכן כדאי לספר להנחיל לדורות הבאים סיפורים שהיה אבל אבות המשפחה, סיפורים של עבודת ה', של התמדה בתורה ושל מסירות נפש, וזה יתן את הכוחות לדורות הבאים.

הזהירות בממון כשר משפיעה על הבנים

הרה"ק הרבי ר' מענדל מרימנוב זי"ע, 'אמר כבוד אדמו"ר הרב הקדוש מה"ר

בספה"ק אגרא דפרקא לבעל הבני יששכר (אות קכו) מביא דבר נורא בשם

וזה אורך ימים בימינה, והמצוה של נר חנוכה שהיא בשמאל מביאה לידי עושר וכבוד, שהשמאל מביא לעושר, ולכבוד בודאי מביא, שנאמר תנו כבוד לתורה, אשר זהו חנוכה, כי נר מצוה ותורה אור.

והענין בזה הוא שהנה **הרמב"ם** כתב (פ"ג מהלכות חנוכה ה"א) על גזירות יון 'ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם', ומבאר החידושי הרי"ם שביחד עם השפע הקדוש של חנוכה נשפע שפע של פרנסה טובה.

והנה כבר נתבאר שיומין דחנוכה הוא זמן של חינוך הבנים, ואפשר שמשום כן מדליקים בשמאל, שעל ידי השפע שנשפע בחנוכה שהוא ממון כשר, על ידי כן יהיה גם זרעו זרע כשר ויגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

והוא על דרך מה שמספרים שפעם נכנס אחד מעשירי העיר לאדז' לביתו של רב העיר **הגאון ר' אליהו חיים מייזל** זצ"ל בערב שבת הגדול, וראה אותו יושב עם רשימות של קימחא דפיסחא מעות חטיין, כמה צריכים לתת לכל משפחה ממשפחות העניים, וכמה יוכלו לבקש מכל אחד מעשירי העיר, מחזה זה לא מצא חן בעיני העשיר שעוד מעט יהיה צריך להכניס את ידו לכיסו, ולכן פנה לרב בעזות מצח ואמר לו, הנה

מנחם מענדל, על מה שהוא מן התימא, שאנחנו רואין כמה פעמים הילדים בקטנותם הולכים לבית רבם ומתמידים בלמוד תורתם, ומתפללים בכוונה, ועונים אמן יהא שמיה רבה ואמן, ומיישרים אורחותם, ואח"כ כשמתגדלים מתהפכים ח"ו במדות גרועות ומבטלים התורה והתפילה וכיוצא, ומאין יתהווה זה, הרי התורה שלמדו בקטנותם והוא הבל שאין בו חטא (שבת קיט:), היה מהראוי שתעמוד למשען להם ויוסיפו אומץ בנפשותם כי מצוה גוררת מצוה.

ואמר הוא ז"ל שהוא על שאבותם האכילו אותם ממון גזל, שסיגלו על ידי משא ומתן שאינו באמונה ונתפסמו באיסורים, ושב להם לבשר מבשרם, ועל ידי זה נולדים להם תאות ומדות גרועות, והביא לראיה מזפק העוף על שנהנה מן הגזל לא נתקרב לגבי המזבח כי לא לרצון יהיה, והגם שהעוף לא נצטווה הנה השי"ת שונא החמס.

ועל פי זה יש לבאר הענין מה שמזוזה מימין ונר חנוכה משמאל (שבת כא:), והוא על פי מה שמבאר **החידושי הרי"ם** שעל ידי נר חנוכה זוכים לעשירות, ואמר שהנה כתוב (משלי) 'אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד', והיינו שהמזוזה מביאה לאורך ימים, כמו שנאמר למען ירבו ימיכם,

והרי זה סתירה^{טו}, ועל ידי הרשימות הללו אני מתרץ דברי הרמב"ם...

וכמו כן מאחר שצריכים לחנך הדורות, וכדי לחנך הדורות צריכים לממון כשר, ומשום כן בנר חנוכה נשפע בשמאלה עושר וכבוד, שיוכלו לחנך את הבנים באופן הראוי.

כל הרבנים יושבים עכשיו ליישב רמב"ם מוקשה לקראת שבת הגדול, ועם מה מתעסק הרב, ענה לו הרב, גם אני עוסק עכשיו ליישב רמב"ם מוקשה, שהנה הרמב"ם פסק שכל איש מישראל חייב לאכול מצות ולשתות ארבע כוסות ולקיים שאר מצוות החג, ומצד שני פסק הרמב"ם שאסור לגנוב,

להרחיק הבנים מחברים רעים

ישמרנו ויצילנו.

ולכן צריכים להזהיר את הבנים מפני זה, ובכלל זה להזהיר בהם את הכוחות שלא יספקו את כל הסקרנות שלהם, ולא כל מה שרוצים להראות להם הם צריכים לראות, וצריכים להתפלל הרבה שינצלו הילדים מהחברים הרעים.

ביותר צריכים להזהיר הבנים והבנות מפני חברים רעים, שאם בכל הדורות היה לחברים רעים השפעה נוראה להרוס נפש הצאצאים רח"ל, כל שכן בזמננו כשעל ידי נסיונות הדור הרי שבחמש דקות יכול חבר רע לקלקל בחור מצוין עד שיאבד את שני העולמות, ועל זה אנו צריכים להתפלל 'ויציל נפשותינו מן השעות הרעות', ה'

טו. וכמו שאומרים בדרך צחות, שהנה בתחילת סימני הסדר אומרים: לוקחים חתיכת כרפס, לוקחים את המצה האמצעית, אבל מהיכן לוקחים, ועל זה מסיימים "לפיכך אנחנו חייבים"...

זאת חנוכה

סגולת יום זאת חנוכה

וישאר הרושם לכל ימות השנה, וזהו ותשחק ליום אחרון (משלי לא, כה).

האדם צריך לעמוד בזאת חנוכה לפני השי"ת באופן של 'ויגש אליו יהודה', ויתפלל לפניו מעומד הלב, והשי"ת שומע תפילת כל פה ויתן לו כל משאלות ליבו לטובה, שיהיה גמור חתימה טובה לכולנו ולכל עם ישראל, שנזכה לכל טוב וטוב בכל העיניים, בני בריכי חיי אריכי ומזוני רוויחי, רפואות וישועות והצלחה וסיעתא דשמיא בכל העיניים.

צדיקים אמרו במעלת יום זאת חנוכה, הרה"ק מרוז'ין זי"ע אמר, מה שהצדיקים יכולים לפעול מהשי"ת בראש השנה ויום הכיפורים, יכול יהודי פשוט לפעול מהשי"ת בזאת חנוכה (אביר יעקב חנוכה תשי"ז).

עוד אמר הרה"ק מרוז'ין זי"ע לבניו, שפילט'ס דריידל זאת חנוכה, שיחקו בסביבון בזאת חנוכה, לפי שמה שמרוויחים בשאר יומין דחנוכה אפשר לאבדם, אבל מה שמרוויחים בזאת חנוכה, לא במהרה יפסידו מה שקנו,

סעודת זאת חנוכה לגמרה של מצוה

דאפשר מפני שהוא גמרה של מצוה, והוא על דרך שכתב הרמ"א בהלכות שמחת תורה (סי' תרסט) שעושין סעודות ומשתה לגמרה של תורה, ועי' באליה רבה (סק"ג) דה"ה לגמרה של מצוה, ומשום כן כשמסיימים מצוה הנמשכת במשך שמות ימי חנוכה, עושים סעודה לגמרה של מצוה.

הרבה צדיקים נהגו, שאף שבאר ימי החנוכה לא עשו סעודה גדולה, לפי שהסעודות בחנוכה הם סעודת הרשות, וכדברי הרמ"א בסימן עת"ר, אבל בזאת חנוכה עשו סעודה גדולה, ובטעם הדבר מבאר בליקוטי מהרי"ח (חנוכה) להבין מנהג הצדיקים לעשות סעודה גדולה ביום השמיני הנקרא זאת חנוכה,

לתקן ימי החנוכה בזאת חנוכה

וגם לפני אמירת "נרצה" יש שם הנני מוכן ומזומן, והוא נראה כמילתא דתמייה, מה שייך לומר הנני מוכן ומזומן לפני אמירת "נרצה", שהרי אין זה עשיה שעל האדם לעשות, אלא שלאחר כל המעשים שכבר עשו נרצה האדם לפני ה'.

וביאר צדיקי בעלזא הכוונה, שכאשר האדם עומד קודם אמירת נרצה הרי הוא בא לידי המחשבה, אכן קיימתי מצוות הלילה, אכילת מצה דאורייתא, מצות סיפור יציאת מצרים שהוא מצות עשה דאורייתא, מצות אכילת מרור מדרבנן וד' כוסות ושאר מצוות הלילה, אבל האדם מתבונן, האם קיימתי כל המצוות הללו באופן הראוי, האם לא היה שייך לקיים המצוות עם יותר כוונת הלב ודבקות בה', והוא בא לידי שברון הלב, ועל ידי השברון לב בא האדם לידי 'נרצה', שיהיה 'ותהי לרצון עבודת ישראל עמך', ועל זה אומרים "הנני מוכן ומזומן".

וכמו כן כשעומדים בזאת חנוכה, על ידי השברון לב אפשר לקנות כל הענינים של חנוכה.

והנה יש אנשים שזוכים לומר ביום זה 'זאת חנוכה'!!!, אכן היה זה חנוכה באופן הראוי, שניצלתי את ימי החנוכה באופן הראוי, אבל מי שלא ניצל כראוי את הימים הללו, הרי הוא שואל את עצמו בלשון תימה, 'זאת חנוכה'?! האם היה החנוכה באופן הראוי, האם זה היה כוונת חכמים במה שצקנו ימים אלו?!

אכן עדיין נשא לנו היום האחרון לתקן כראוי את כל ימי חנוכה, וניגשים ליום זה מתוך שברון לב, והרי יום זאת חנוכה מסוגל להכנעה, שכבר נתבאר בשם צדיקים שבזמן הדלקת נרות חנוכה, כשעומדים כפופים בהדלקת הנרות הרי זה מסוגל לבא לידי הכנעה, ואם כן בזאת חנוכה כשמדליקים שמונה נרות, עומדים כפופים זמן רב, ואם כן בזמן זה באים לידי ההכנעה הראויה, ועל ידי מה שבאים לידי שברון לב, על ידי כן אפשר לתקן את כל הימים.

ועל ענין זה נביא מה שאמרו **צדיקי בית בעלזא**, שהנה בסידור רבי שבתי בסדר ליל פסח יש אמירת "הנני מוכן ומזומן" לפני כל סימן מסימני הסדר,

הלימודים מחנוכה

שכינת אל הבוחר בדברי חכמים גמור
החתימה בחנוכה לחיים

ידוע מצדיקים שבחנוכה הוא גמור
החתימה, ואמרו צדיקים שהחתימה
בחנוכה הוא בודאי לחיים טובים, שהנה
הטעם מה שאין אומרים הלל בראש
השנה וביום הכפורים אמרו חז"ל (ר"ה
לב:) 'אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש
ברוך הוא, רבונו של עולם, מפני מה אין
ישראל אומרים שירה לפניך בראש
השנה וביום הכפורים, אמר להם,
אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי
חיים וספרי מותים פתוחין לפניו
וישראל אומרים שירה', ומאחר
שבחנוכה קבעו חז"ל שיאמרו בו הלל
השלם, סימן הדבר שגמר החתימה של
חנוכה הוא לחיים טובים ולשלום.

'עושין סעודה לגמרה של מצוה',
בסיום מצוה זו של הדלקת נרות חנוכה,
גמרה מלשון גמרא, שצריכים ללמוד
הלימודים מהמצוה, ללמוד להחשיב כל
מעשה קטן, שכשם שזוכים לנר מצוה
כך יזכה לתורה אור.

וכשם שבשעת הדלקת הנרות צריך
שיהיה מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל
כדי שיהיה מסובב במצוות, ענין זה יש
גם בלימוד התורה, וכמו שמביא ב"ספר
החיים" (זכיות פ"ב), שהתורה שבעל פה
היא המגינה על ישראל, ולכן נקראת
גמרא, שהוא ר"ת של ג'בריאל מ'יכאל
ר'פאל א'וריאל, לומר כי העוסק בגמרא
חונה מלאך ה' סביב לו להצילו, מימינו
מיכאל ומשמאלו גבריאל ומלפניו
אוריאל ומאחוריו רפאל ועל ראשו

התעוררות רחמים בחנוכה

וביאר הרה"ק רבי ישראל מסדיגורא
זי"ע, מהו 'זקן מלא רחמים', דהנה
כשהכוס מלא על כל גדותיו, די בזיז
אחד והוא מתחיל להישפך. כמו כן
כשהוא בחינת 'זקן מלא רחמים', די
במה שהאדם מתעורר במעט, ואומר
שהוא רוצה להתחזק, להיות מיד נשפע
עליו שפע של רחמים וחסדים.

בספה"ק נקראים יומין דחנוכה
'מצות זקנים', על שם מה שאמרו
בגמרא (שבת כג.), 'והיכן צונו וכו' שאל
אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך'. וממילא
מתעורר בימי החנוכה הבחינה של 'זקן'
מלא רחמים, וכעין מה שמבואר
בספה"ק שבחנוכה מתעוררים הי"ג
מכילין דרחמי.

עכשיו, יכול להיות נחשב שזכרתי מהשי"ת, והוא מקבל על עצמו 'אזכרנו עוד', שמעכשיו והלאה יזכור את השי"ת כראוי.

ובזה מעורר האדם למעלה, 'על כן המו מעי לו', וכביכול גם השי"ת אומר, 'רחם', וכי ההנהגה שנהגתי עד היום עם בני ישראל, היה נחשב לרחמנות? אין די בכך, אלא 'ארחמנו נאם ה'', מעתה אשפיע עליהם רחמים וחסדים גלויים.

ויהי רצון שנזכה ל'ערכתי נר למשיחי', בביאת משיח צדקינו במהרה בימינו, אמן.

ובזה גופא שהאדם מתעורר לתשובה, מתעוררים עליו רחמי ה', וכמו שביאר הרה"ק רבי משה מקוברין זי"ע הפסוק (ירמיה לא, יט) 'הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ה''. 'הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים', השי"ת אומר כביכול, שליבו הומה על בני ישראל מפני שהם כילד שעשועים, 'כי מדי דברי בו', כי כאשר האדם מדבר בתוך עצמו, "ער רעדט אריין אין זיך אליין", הוא עורך חשבון נפשו, 'זכור', הוא תמה על עצמו, על פי הנהגתי עד

